

ZWIĄZEK
LEGIONISTÓW
POLSKICH

1936

1938

SPRAWOZDANIE KOMENDY NACZELNEJ
ZWIĄZKU LEGIONISTÓW POLSKICH

ZWIĄZEK LEGIONISTÓW POLSKICH

1936 – 1938 r.

Sprawozdanie Komendy Naczelnej
Związku Legionistów Polskich

WARSZAWA – CZERWIEC 1938

XIV

Walny Zjazd Delegatów Związku Legionistów
Polskich odbędzie się dnia 25 czerwca 1938 r.

OM 314459

Wpisano do Księgi Akcesji

Akc. DJ nr 146 /2011/ OM

S P I S R Z E C Z Y:

	<i>Str.</i>
1. Odejście Komendanta	7
2. Przemówienia Marszałka Edwarda Śmigłego - Rydza w dniu 24.V. 1936 r. i 8.VIII.1937 r.	11
3. Deklaracja Płk. Adama Koca z dnia 21.II.1937 r.	21
4. Sprawozdanie administracyjne Komendy Naczelnej rozdz. I— VIII	31
5. Działalność Okręgów Zw. Leg.	67
6. Działalność Kół Pułkowych	89
Załączniki Nr 1— 5	101

Z. Grabowski

Na Kwaterze

»Wspominając ubiegłe lata, śmiało spojrzymy przyszłości w oczy.
Idziemy wciąż naprzód.

Czekają nas jeszcze poważne przeszkody — niejedną będziemy musieli
złożyć ofiarę — na niejedno zdobyć się poświęcenie — lecz zawsze ożywiać
nas będzie pewność zwycięstwa naszej sprawy«.

Znaczyły się nasze legionowe dzieje i dzieje Polski – odejściem Komendanta.

Odchodził – jako Wódz I Brygady, rzucając wyzwanie swym czasowym sprzymierzeńcom.

Odchodził – jako Wódz Polskiej Organizacji Wojskowej za mury nienawistne Magdeburga.

Odchodził – jako Wódz armii i narodu do samotni Sulejówka.

Zwierały się szczęki i na głowicach szabel zaciskały ręce. Trwaliśmy w żołnierskiej przysiędze na [wierność Komendantowi i Jego poczuciu rycerskiego honoru. Czekaliśmy powrotu zwierając szeregi i maszerując zawsze we wskazanym przezeń kierunku.

I zawsze Komendant powracał do nas.

Pierwszy powrót zapisał się pięknymi kartami jedyne go konspiracyjnego wojska.

Drugi – realizacją najwyższych snów o pięknie rycerskich zdobywań.

Trzeci – budową upartą, nieustępliwą monolitu nowoczesnej armii polskiej.

Aż odszedł od nas Komendant na zawsze. I w bólu żołnierskiej miłości musieliśmy uwierzyć, że nie powróci. Dawniej czekaliśmy chwili każdego Jego powrotu z radością i lękiem – lękiem przed [zdaniem sprawy z przebytej sa-

motnie drogi — lękiem przed Jego osądem naszych prac i wysiłków. Czekaliśmy na raport.

I dzisiaj kolejny raport zdawać będziemy.

I jak wówczas baczyliśmy, by szeregi zwarte rycerską postawą piękne przed Nim stawały — tak i dzisiaj to czynić musimy. Tym bardziej, że odpowiadać będziemy na ważkie i wielkie pytania:

Czy wielkość i potęga Polski była nam prawem najwyższym, czy wypełnieniu testamentu !Komendanta, wypełnieniu Jego zleceń o największej Polsce — daliśmy życie.

Epoka Józefa Piłsudskiego trwa. Na drogę przezeń wskazaną — obok nas wchodzą już nowi żołnierze. Do nas należy przekazanie im w przyszłości nieuszczerplonego dziedzictwa Jego Idei i oddania w pewne ręce zwycieskich sztandarów.

Przemówienie Generalnego Inspektora Sił Zbrojnych

Marszałka Edwarda Śmigłego-Rydza

wyłoszone w dn. 24 maja 1936 r. na Zjeździe Delegatów
Związku Legionistów Polskich

Koledzy!

Napewno mówiliście i dyskutowaliście wczoraj dość długo i napewno jeszcze dziś będzie się długo mówiło. Dlatego pozwólcie i mnie wtrącić do waszych rozmów swoje „trzy grosze“. Nie będę mówił długo, będę mówił krótko i chcę używać jak najproszych słów, słów niewielkich nie dlatego, bym nie przywiązywał wagi do tego, co powiem, by nie było to dla mnie ważnym i nie dlatego, abym nie zdawał sobie sprawy z tego, że dusze wasze są wrażliwe na wielkie słowa i nie dlatego, ażebym sądził, że treść dnia dzisiejszego — czasów, które przeżywamy, nie potrafi napełnić wielkich słów. Przeciwnie — dlatego nie będę używał wielkich słów, że sama treść wystarczy, gdyż jest dość wielka. I napewno treści tej nie stanowią takie, czy inne straty. Zupelnie szczerze wam powiadam, nie przejmuję się Statutem, nie o to chodzi. Moje zapatrywania na kwestie statutowe są następujące: po pierwsze nie ulega wątpliwości, że organizacja legionowa, skupiająca legionistów, jest potrzebna. Dlaczego? — to wyniknie z moich późniejszych wywodów. Po drugie nie ulega wątpliwości, że z wyjątkiem niewielkiej ilości osób w Związku Legionistów i w Kotach Pułkowych są przecież ci sami ludzie. Wreszcie trzeci moment: jest rzeczą niemożliwą złać zupelnie, bez reszty obydwie organizacje w jedną tak, aby jedna z nich zniknęła, żeby istniała tylko jedna, dlatego, że wobec innego charakteru i in-

nych celów, jakie sobie stawiają Koła Pułkowe i Związek Legionistów, każda z tych organizacyj ma swój odrębny charakter i nie mogą się ze sobą mieszać.

Mówiąc krótko, Koła Pułkowe mają pracę nacechowaną charakterem wojskowym i cele, zwracające się bezpośrednio ku wojsku. Związek Legionistów ma cele o wiele szersze, dalej idące. Zajmował się i trzeba, żeby się nadal zajmował pracą społeczno-polityczną, do której ja wojskowych służby czynnej nie chcę wciągnąć, bo nie chcę żeby wojskowi politykowali. Jeśli trzeba będzie politykować to już ja będę politykował.

A więc, gdyby się jedną z tych organizacyj zniostło, mielibyśmy uszczerbek, mielibyśmy marnowanie własnych sił, a tego szkoda, tego nie wolno robić. Nie można więc łączyć tych organizacyj w jedną. Pozostawienie zaś tak jak było dwóch organizacyj zupełnie odrębnych, jak wiemy doprowadza do tarć i kolizyj. Zostawić więc tak, jak było — nie można. Trzeba było więc wynaleźć jakiś sposób, któryby z jednej strony pozostawił dalej pewną samodzielność pracy i odrębność charakteru i typu pracy Legionowych Kół Pułkowych i Związku Legionistów, a z drugiej strony wyrzucił poza nawias tarcia i kolizje, o których wspominałem. Być może, że można było ten Statut jeszcze lepiej przemyśleć i uradzić. Ale sądzę, że nie o to chodzi. Zasadniczą rzeczą jest, czy ten statut pozwoli nam pracować, czy nie. Ja sądzę, że pozwoli pracować i to mnie wystarcza. Dochodziły do mnie odgłosy o gorących dyskusjach, o ścieraniu się zapatrywań, zwalczających się nawzajem, o atmosferze podnieconej w związku z dyskusją nad tym statutem. I tutaj powiem, że również się tym nie przejmowałem. Dlaczego? Dlatego, że zbyt długo i zbyt dobrze Was znam i zbyt dobrze pamiętam nasze spory — powiedzmy — na temat konia, z powodu siodła i innych rzeczy, gdy wchodziły w grę najważniejsze słowa i grały temperamenty. I równocześnie pamiętam dobrze, jak w kilka godzin po takim starciu przeciwnicy szli obok siebie ramię przy ramieniu przeciw śmierci, umiając odróżnić rzeczy ważne od rzeczy nieważnych.

A czy dziś jest czas na zwadę o miedzę wtedy, kiedy całe pole zagrożone? Czy dziś jest czas dopatrywać się niedociągnięć w statucie, dopatrywać się jakichś drobnych szczelin wtedy, kiedy są ogromne wyrwy w rzeczach ważniejszych, aniżeli statut, i gdy już nie chodzi o to, aby zapchać jakoś te wyrwy, ale żeby stworzyć duże nowe pozytywne wartości.

A więc, jak powiadam, ja się tym nie przejmowałem.

Sformułuję krótko pytanie, na które musimy sobie dać dziś odpowiedź: czy chcecie, obywatele, w sposób zorganizowany pracować dla Polski?

Koledzy! Wierzę głęboko w wasz instynkt żołnierski, który nas tylekroć prowadził do zwycięstwa w bardzo ciężkich warunkach i dla tego zwracam się do was: spójrzcie na naszą wschodnią i zachodnią granicę i przeprowadźcie sobie krótkie porównanie między tym, co jest u nas, a tym, co za zachodnią i wschodnią granicą. W tym porównaniu nie będę wam mówił o statystyce przemysłu i handlu, o statystykach takich, czy innych, nie będę wam mówił o uzbrojeniu, o bogactwach naturalnych, o innych wielkościach i cyfrach. Chcę tylko na jeden moment zwrócić uwagę, na drogę, na której napewno możemy dorównać naszym sąsiadom. Jest to sprawa zorganizowania kierowanej woli ludzkiej. Porównajmy, jak ta sprawa u nas wygląda i jak wygląda u naszych sąsiadów.

Koledzy! Porównanie to niedobrze nam smakuje, ono ma bolesną gorycz! Czy porównanie to nigdy wam nie spędzało z powiek snu nawet po dniu najtwardziej przepracowanym? Jak można organizować państwo, jak można myśleć o uzdrowieniu czegokolwiek w państwie wtedy, kiedy się nie ma tej zorganizowanej, jednolitej kierowanej woli. W imię czego trzeba ją organizować? Czy w imię reperowania jakichś zbankrutowanych haseł politycznych, czy w imię lepszego surduta na grzbiecie, czy chociażby w imię tego, że każdy musi mieć kawałek chleba? Zapewne, że trzeba się starać o to, by każdy miał kawałek chleba, to jest rzecz sama przez się zrozumiała. Ale to jeszcze nie wystarcza, to nie może być tym najwyższym celem, do którego my, pamiętając o sytuacji naszego narodu i państwa, musimy zmierzać.

A więc co? Uważam, że jedynym naszym hasłem, które może być tym pionem naszym moralnym, jest hasło obrony Polski. Hasło to nie należy pojmować w sposób jednostronny i zwężony, nawet nie wystarcza to, co w tej chwili się dzieje, co zresztą jest budujące i wzruszające, że gdzieś z zapadłej wsi jakiś człowiek przesyła swoje ciężko zarobione grosze czy złotówki na fundusz uzbrojenia państwa. Nie chodzi tu o finanse tylko, chodzi o ujęcie tego programu szerzej. Jestem głęboko przekonany, że w tym programie wszystko się znajdzie, że się znajdzie droga wyjścia z naszych stosunków gospodarczych, że znajdzie się droga, która nas doprowadzi do wyzwolenia

sił moralnych i twórczych w narodzie, do skupienia ich, do wytworzenia nowych wartości, których nam tak bardzo potrzeba. Mam wrażenie, że to hasło obrony Polski jest jak gdyby potężnym łańcuchem który jest jednym końcem przytwierdzony do Polski. Chodzi o to, ażeby jak najwięcej dłoni chwyciło za ten łańcuch, trzeba go sobie przerzucić przez ramię i ciągnąć, ciągnąć, chociażby w krzyżach trzeszczało! Aby Polskę podciągnąć wyżej! Nie na podstawie statutu, nie na podstawie zachcianek, kaprysów, ale na podstawie głęboko przemyślanej żołnierskiej twardej woli. I tutaj niema pobłażliwości, nie można robić jakichś przyprzążek, czy wybierać sobie uprzęż, na przykład jeden chciałby mieć bałagulską uprzęż, drugi krakowską, inny jeszcze jakąś inną. Tych uprzęży jest w Polsce bardzo dużo i fantazji dużo. Niema wyboru, trzeba sobie powiedzieć: musisz stanąć tu w szeregach obok nas, jak brat, albo nie jesteś bratem.

Niema miłego przeżywania lub dożywania, niema możliwości wybierania sobie co wygodniejsze i przyjemniejsze, jest ciężki okres i on nakłada ciężkie zadania. Surowość w wymaganiach i stawianiu zadań jest jednym z najbardziej zasadniczych elementów w naszej dzisiejszej polskiej sytuacji.

Koledzy! Trzeba umieć patrzeć prawdzie w oczy. Gdybyśmy uważali, że Polska może liczyć tylko na was, mając trzydzieści kilka milionów obywateli, to świadczyłoby to tragicznie o Polsce. Wy mając twarde wyrobione dłonie, jesteście do tego przygotowani, aby pierwsi chwycić za ten łańcuch, ale obok was muszą stanąć inni i wy musicie się starać o to, aby obok stanęli wszyscy ci, którzy mają poczucie siły i chcą tę siłę oddać w rzetelną służbę Polsce, Ojczyźnie, czy Państwu, jak kto woli. A wy musicie znaleźć dla nich zależnie od sytuacji przyjacielskie słowo albo twardej rozkaz, nie znający żadnych względów ni pardonów.

Proszę Kolegów! muszę jeszcze kilka słów powiedzieć, przede wszystkim dlatego, że nie mogę być na dalszym ciągu zebrania. Poza tym chciałbym jeszcze raz podkreślić jedną rzecz, o której już mówiłem w swoim początkowym przemówieniu.

Zdajecie sobie sprawę z tego, co się mówiło i z atmosfery tu panującej, że odbywają się w tej chwili ważne i wielkie rzeczy w naszym życiu legionowym. Zasady tego życia zostały sformułowane i przez statut i przezemnie dość jasno i dość wyraźnie.

Podkreślam to jeszcze raz. Albo macie zaufanie do kierownictwa i jak powiedziałem, chcecie przyłożyć swoją dłoń do ciągnięcia

Polski, albo nie. Jeśli chcecie i macie to zaufanie, to w takim razie zechciejcie postępowanie wasze do tego stosować.' Bo, powiadam wam, koledzy, zdając sobie sprawę z tego, że chwila jest ważna, zdając sobie sprawę z tego, że wy możecie jeszcze dobrze pracować dla Polski i możecie być jej użyteczni, równocześnie wyciągam z tego konsekwencje. Chcę, ażeby ten wysiłek był zorganizowany, a więc niema miejsca już, jak powiedziałem, na żadne przyprzążki. Jesteście mi bliscy, chcę z wami być, ale wierzcie mi, że ani na chwilę nie odstąpię na centymetr od tej linii, którą uważam na podstawie mego przeświadczenia, jako linię dobrą, nawet gdyby mnie to miało pozbawić waszej sympatii. Zechciejcie wyciągnąć z tego konsekwencje. Żadnej demagogii, bo demagogia jest szkodliwa, demagogia, to nie naszą broń, bo w demagogii zawsze nas wszyscy przelicytują, i żadnych fanaberyj ani fantazyj. Powiedziałem, że trzeba zacząć surowe życie — albo poddajecie się, chcecie iść, albo nie idziecie. Trzeba jasno i otwarcie postawić sprawę — nikogo nie będzie się zmuszało: jeśli ktoś uważa, że ma swoje podwórko lepsze, jeśli ktoś uważa, że ma swój warsztacik lepszy, jeśli ktoś uważa, że jedynie on jest rozsądny, jedynie on kocha Polskę, inni jej nie kochają, ten może odejść od nas. Ale jeśli nie potraficie zdobyć się na porzucenie własnych podwórek i warsztacików, jeśli nie potraficie karnie, bez zastrzeżeń, z wyrzeczeniem się osobistych fantazyj, a tym bardziej osobistych perspektyw, pracować we wspomnianym przezemnie kierunku, w takim razie należy sobie powiedzieć: jesteśmy żołnierzami, którzy walczyli o niepodległość Polski, to jest nasz zaszczyt, nasz dawny tytuł do sławy, lecz Polsce dzisiejszej nie mamy nic do powiedzenia, niech inni w niej przewodzą.

Przemówienie Marszałka Śmigłego-Rydza na Zjeździe Legionistów w Krakowie, dnia 8. VIII. 1937 r.

Koledzy!

Witam Wasz Zjazd. Zbiórka w rocznicę 6-go sierpnia stała się naszym zwyczajem, uświęconym wieloletnią tradycją. Była ona zawsze manifestacją żołnierskiej przyjaźni. Ta przyjaźń powstała i rozwijała się wśród wielkich zdarzeń historycznych, tych, które stały się podstawą innego wyglądu politycznego Europy i głębokich przemian światopoglądowych i duchowych już nie tylko Europy, ale całej ludzkości.

Wśród gromów przelatujących z jednego krańca Europy w drugi, wśród błyskawic oświetlających milionowe bitwy narodów, rzucających blask i na naszą niewielką ówczesną gromadę, wyrosła piękna płonka żołnierskiej przyjaźni. Zakwitła ona na wspólnocie żołnierskiej doli, gdy w drodze do niepodległej Polski wspólne trudy i niebezpieczeństwa były próbą naszej miłości ojczyzny i tej przyjaźni żołnierskiej. Ona też była zawsze uzasadnieniem naszych Zjazdów, szczególnie w ostatnich latach życia Komendanta. Najwyższym zaś i najpodnioslejszym akcentem tych zjazdów był zawsze hołd dla Komendanta bez względu na to, czy był On z nami, czy go z nami i wśród nas nie było. Był to najwyższy i najpodnioslejszy akcent, bo był to hołd dla Twórcy Niepodległej Ojczyzny, od którego postaci bił wielki styl dokonanych przełomowych spraw Polski, na którego czole, najwynioslejszym spośród wszystkich polskich czół, chmurzyła się najwyższa troska, jaśniała najtwardsza decyzja. Oddanie dziś tego hołdu Komendantowi jest i w czasie tego Zjazdu najwyższym i najbardziej podniosłym akcentem. Dla oddania tego hołdu razem z Wami przybyłem tu i to poza tym dawnym motywem żołnierskiej przyjaźni było przyczyną mojego przybycia.

Ale wykorzystam tę sytuację, że mam tak licznych zebranych ze sobą kolegów, którzy wyszli już z czynnej służby wojskowej i są czynni w życiu cywilnym, aby im powiedzieć kilka słów.

Koledzy!

Wiadome Wam jest, że świat dziś przeżywa przejmujące dreszcze. Rodzi się głęboki niepokój o przyszłość, a równocześnie wrą wszędzie zabiegi i usiłowania, aby w tę przyszłość iść w jak najlepszej i najsilniejszej postawie i formie.

Każde państwo robi to na swój sposób. Każde robi to, co uważa za najrozsądniejsze, albo robi to, na co je stać. Czy Polska może sobie pozwolić na niemyślenie o przyszłości? Czy Polska jest izolowaną wyspą, której brzegów strzegą jakieś nadprzyrodzone potęgi, a wobec tego wolno Polakom pozwolić sobie na harce bezpłodnych swarów i doktrynerskich sporów? Polska ma dziesięćkroć więcej do zrobienia. Liczne pokolenia zaborców żyły i kładły się do grobu z katechizmem unicestwienia wszystkiego, co polskie. Liczne pokolenia Polaków umierały, nie mogąc wydzwignąć siły Polski na inny, wyższy styl.

Nie jestem pesymistą, koledzy, daleki jestem od wyrzekania. Nie mniej musimy stwierdzić, że mimo olbrzymiego dorobku naszych lat powojennych jesteśmy jeszcze w wielu dziedzinach prymitywem. Pochodzi to stąd, że w tym czasie, gdy inne państwa przeżywały największy rozwój, myśmy państwa nie mieli. Z tego prymitywu musimy wyjść, o ile Polska ma być istotnie wielkim państwem.

A jak wyjść?

1) Mieć silną, dobrą armię, która by gwarantowała pokój zewnętrzny.

2) Żelazną, twardą, bezwzględną ręką utrzymać ład, porządek, pewność jutra i bezpieczeństwo w naszym życiu wewnętrznym.

3) Mając spokój zewnętrzny i spokój wewnętrzny, skonsolidować ideowo karny zespół tych ludzi, którzy już mają dość krętych i zatęchłych dróg własnych najrozmaitszych gheft, albo tych, którzy młodzi wchodzą w życie, którzy chcą dla Polski pracować i którym na Polsce zależy.

Komu na Polsce zależy i kto nie ma głowy, oczadziałej doktrynerstwem, ten napewno łatwo porozumie się co do zasad ideowych.

Tym zespołem ludzi przerobić ewolucję i zmianę psychiki polskiej. Tym zespołem ludzi zacząć pracę podniesienia na szczebel wyższy życia Polski jako państwa i życia każdego Polaka.

Naturalnie mówię to w wielkich skrótach, dlatego może się wydawać to zbyt proste. Ale, koledzy, wielkie rozstrzygnięcia są proste zawsze. Ja wierzę, że to zostanie dokonane, bo wierzę w Polskę.

Ludzie przekonają się, że ten prosty właśnie sposób da im więcej, aniżeli chimeryczne, fantastyczne doktryny, które nie dotrzymują swych przyrzeczeń albo też dają mordownię, dają bratobójcze walki i jeszcze większą nędzę.

Wierzę, że znajdzie się zespół ludzi takich w Polsce. Gdyby w dobrą, rzetelną pracę włożono tę energię, pomysłowość, entuzjazm, a nawet ofiarność, którą się wkłada w spory, w podkopywanie, w judzenia, to jakże inaczej Polska by wyglądała. Ale jestem głęboko przekonany, że znajdzie się sposób, aby tych, którzy chcą judzić, którzy ciągle swary w Polsce chcą utrzymywać, aby tych ofiarników przekonać, że czas z tym skończyć.

Czas, koledzy, w Polsce wprowadzić stosunki, oparte na prawdzie. Nadszedł czas podnieść przyłbicę, odrzucić wszelki fałsz. Jestem głęboko przekonany, że wśród Was w obozie legionowym ta przyjaźń, która zrodziła się w bezpośrednim sąsiedztwie śmierci, istnieje i dziś, a wszelki fałsz będzie odrzucony.

plk. dypl. ADAM KOC
Komendant Naczelny Związku
Legionistów Polskich.

Deklaracja ideowo-polityczna Obozu Tworzonego przez płk. Adama Koca

ogłoszona dnia 21.II. 1937 r.

Dnia 24 maja 1936 roku Marszałek Edward Śmigły-Rydz przeprowadził w mowie swojej głęboką analizę sytuacji w Polsce i wskazał zadania, które przed społeczeństwem polskim stoją i cele jakie musimy osiągnąć. Wskazał „drogę, na której napewno możemy dorównać naszym sąsiadom. Jest to sprawa zorganizowania woli ludzkiej“. „Jak można organizować państwo — mówi Marszałek Śmigły-Rydz — jak można myśleć o uzdrowieniu czegokolwiek w państwie wtedy, kiedy się nie ma tej zorganizowanej, jednolicie kierowanej woli“.

„W imię czego trzeba ją organizować?“

„Uważam, że jedynym naszym hasłem, które może być tym pionem moralnym, jest hasło obrony Polski“. „Chodzi o ujęcie tego programu szerzej“. „W tym programie wszystko się znajduje, znajdzie się droga wyjścia z naszych stosunków gospodarczych, znajdzie się droga, która nas doprowadzi do wyzwolenia sił moralnych i twórczych w narodzie, do skupienia ich, do wytworzenia nowych wartości, których nam tak bardzo potrzeba“.

Takie były wskazania Marszałka Śmigłego-Rydza.

Postulujemy posłuszeństwo i nakazowi patriotycznego obowiązku i mającego dobrą wolę służenia jaknajlepiej Ojczyźnie, zabieramy głos i zwracamy się

do tych w narodzie, którzy chcą być świadomymi współtwórcami te-
raźniejszości i przyszłości Polski, którzy pragną życie wewnętrzne
Polski nastawić na styl i poziom godny wielkiego narodu, tworząc
cenne dziedzictwo tradycyj dla przyszłych pokoleń i pomyślny start
dla ich wysiłków.

Zabieramy głos, mając głębokie poczucie prawości naszej inicja-
tyw i słuszności obranego przez naszą myśl kierunku.

Życie narodu ma swą duchową ciągłość, która trwa poprzez stu-
lecia, stanowiąc istotną zasadę historycznych jego przeobrażeń. Każ-
de „dzisiaj“ ma swoje „wczoraj“ i swoje „jutro“. Polskiego „wczoraj“
w obszernym znaczeniu historycznej przeszłości analizować nie mamy
zamiaru. Historiografia przeprowadziła analizę naszej dawnej wiel-
kości i błędów, a niedawno jeszcze rozbrzmiewał wśród nas głos Mar-
szałka Piłsudskiego, który — nawiązując do czynników bohaterstwa
i wielkości ducha polskiego, gromiąc zaś nieustępliwie jego wady —
całego życia nieszczędnym ekspensem odrabiał szkody i naprawiał
błędy polskiej przeszłości.

Jakież jest polskie „dzisiaj“?

Polska dzisiejsza jest dziełem Józefa Piłsudskiego. On wytworzył
jej zasadnicze elementy moralne i materialne, dokonując tego w nie-
zwykle trudnych warunkach wojny i następującego po niej pokoju.
Zbudował państwo; będące nieodzowną potrzebą dla narodu, chcącego
żyć i wypełnić swą misję dziejową.

Polacy, podniesieni elementem żołnierskiego bohaterstwa i wy-
prostowani duchowo zwycięstwem wojennym pod naczelnictwem
Pierwszego Marszałka Polski, oświeceni przez Niego w rządzeniu się
i regulowaniu swych obowiązków w stosunku do sprawy publicznej,
okazują dużo szczerzej chęci służenia Ojczyźnie. Wytwarzają się w na-
rodzie pewne prądy uczuciowe i myśli, które jednak, nie definiując
się dość jasno i nie obejmując całości zagadnień, mogą łatwo wyła-
dować się w taniej choć buńczucznej frazeologii i nieskoordynowa-
nych odruchach, przemieniając w zło i słabość to, co powinno stać
się źródłem siły i dobra.

Nietylko dobre chęci, lecz nawet realny wysiłek, jakoteż i praca
ożywiona najlepszym duchem nie wydadzą zamierzonych rezultatów,
jeśli nie będzie porządku w tej pracy, jeśli się nie ustali celów i dróg,
do tych celów prowadzących. Najlepsza wola i najofiarniejszy zapał
mogą stać się przeszkodą w funkcjonowaniu skomplikowanego orga-

nizmu państwa, jeżeli nie są włączone w jednolicie kierowany, mądrze orientowany i do potrzeb dostosowany wysiłek.

Nasz pogląd na najważniejsze zagadnienia i nasze zasady, wytyczające drogę ku Jutru:

1) Normę naszego wewnętrznego życia stanowi Konstytucja kwietniowa. Jest ona podstawą ładu i porządku w państwie: ukracając samowolę dawnego sejmowładztwa, zapewnia państwu silną i sprężystą władzę, opartą o przemożny autorytet Głowy Państwa, Prezydenta Rzeczypospolitej, który, stojąc na szczycie państwowej struktury, dzierży w swym ręku władzę zasadniczych rozstrzygnięć.

2) Drugim ważnym, charakterystycznym i dodatnim elementem naszego dzisiejszego życia państwowego jest armia. Marszałek Piłsudski ukochał ją nade wszystko. Wiedział, że będzie ona dla narodu wzorem hartu, dyscypliny i obywatelskiej cnoty. Wiedział, że naród w każdym niebezpieczeństwie dokoła niej zjednoczyć się potrafi. Dlatego walczył wytrwale i konsekwentnie o specjalne prerogatywy dla Wodza armii, dlatego w sposób przewidujący tego Wodza, jako swego następcę wyznaczył.

Jesteśmy świadkami wyjątkowego na tle dziejów Polski zjawiska. Oto armię otacza miłość i szacunek całego społeczeństwa, które rozumie jej rolę i konieczności, związane z obroną Państwa.

Marszałek Śmigły-Rydz wskazał na ideę obrony Państwa, zwracając się do wszystkich, którzy tej idei chcą służyć. Siła obronna państwa, wywodząca się w prostej linii z dobrze zorganizowanego i kierowanego jego życia wewnętrznego, jest najbardziej przyrodzoną, a równocześnie najkardynalniejszą ideą, pod którą społeczeństwo powinno się skupić, zapominając o jałowych a demoralizujących sporach, osobistych urazach, porachunkach przeszłości i mędrkującym pieniactwie. Zespolenie skoordynowanego wysiłku pod tym sztandarem umożliwi naszemu pokoleniu wykonanie ogromnego zadania, wynikającego z konieczności:

a) Odrobienia istniejących ciągle jeszcze pod względem gospodarczym i cywilizacyjnym szkód, wyrządzonych nam przez zaborców.

b) Zagwarantowania naszej Ojczyźnie spokojnego rozwoju i pewności jutra wśród niepewnej atmosfery świata.

3) Państwo jest jedyną formą prawidłowego i zdrowego bytu narodu; daje narodowi technikę potęgi i organizację jego wiecznego

rozwoju; nie ma tedy sprzeczności pomiędzy interesem narodu a interesem Państwa.

4) Naród polski związał się duchowo na progu swego cywilizacyjnego rozwoju z katolickim Kościołem, i stwierdził niejednokrotnie przynależność do niego bohaterstwem przelanej krwi. Naród polski, w olbrzymiej większości katolicki, przywiązany jest do swego Kościoła, dlatego Kościół katolicki winien być otoczony należyłą opieką. W stosunku do innych wyznań stoimy na stanowisku określonym w Konstytucji, a wynikającym z tradycyjnej polskiej tolerancji religijnej.

5) Żyjemy w okresie przemian gospodarczych i społecznych. Jesteśmy w tej dobrej sytuacji, że nie przechodząc we własnym kraju doświadczeń, okupowanych tak często strumieniami krwi i ruiną kultury, możemy je osądzić na podstawie cudzych wyników.

Jakakolwiek oderwana od życia lub też jednej grupie, a nie całości społeczeństwa służąca doktryna gospodarcza czy społeczna, nie może być dla nas odpowiednia, ani pożyteczna.

Komunizm w założeniach swych, celach i metodach, jest tak obcy duchowi polskiemu, że w Polsce nie ma dla niego miejsca. Polska komunistyczna przestałaby być Polską. Przelewaliśmy krew za Polskę, by była wolną i by mogła rozwijać własną kulturę, jako wyraz polskiego ducha i polskiej woli.

Niechaj każde państwo wybiera ustrój taki, jaki uważa dla siebie za najodpowiedniejszy. Myśmy odrzucili komunizm na polach bitew 1919 i 1920 roku. Rozwiązujemy zagadnienia gospodarcze i społeczne, wychodząc z naszej naczelnej idei, którą jest obronna siła i potęga Państwa. Cel ten może być osiągnięty nie zniszczeniem tego, co jest pożyteczne, nie metodami rewolucyjnymi, lecz udoskonaleniem istniejących i tworzeniem nowych wartości. Polska musi rozwijać się bez wstrząsów i gwałtów, wprowadzających zawsze państwo w groźną sytuację.

Powiedzieliśmy już, że siła obronna państwa wywodzi się w prostej linii z dobrze zorganizowanego i kierowanego życia tego państwa. Wymaga ona nietylko zasobów moralnych, lecz i materialnych. Wymaga ona dobrze zorganizowanego, bijącego silnym tętnem życia gospodarczego, wymaga dobrej organizacji i intensywnej pracy wszystkich warsztatów polskiej produkcji.

Realizując te wymagania, udostępnimy zarobek i ludzką egzystencję nie mogącym zdobyć pracy bezrobotnym pracownikom umysłowym i fizycznym, których nie wykorzystane siły idą na marne.

Zachowując zasady własności prywatnej, jako też przedsiębiorczości prywatnej jednostek, państwo musi mieć prawo wpływu na harmonijny rozwój całokształtu produkcji. Szczególną troskliwością i kontrolą musi państwo otoczyć te gałęzie przemysłu, które mają swój związek z obroną.

Spółeczna struktura Polski opiera się w swych podstawach na szerokiej masie robotników i włościan. Od losów tych warstw, ich dobrobytu jako też kultury i poczucia obywatelskiego zależy w ogromnym stopniu harmonijny rozwój Polski i Jej przyszłość. O tym pamiętać musi kierownictwo państwa, z tym należy się liczyć we wszelkim planowaniu i konstruowaniu przyszłego życia Polski.

Krzewienie nienawiści klasowej jest obce duchowi polskiemu. Każdy rzetelny pracownik i wykonujący swe obowiązki w stosunku do państwa, jest pełnowartościowym obywatelem. Żadna praca nie poniża — poniża lenistwo i nieróbstwo. Uznając tę zasadę, troską państwa musi być zatrudnienie ludności, by jej w ten sposób umożliwić osiągnięcie pełnej wartości obywatelskiej.

Państwo otacza opieką inicjatywę prywatną i ustala zasady, zapewniające właściwe warunki dla pracy rąk i użyteczności kapitałów.

Rola pozytywna inicjatywy prywatnej i działalności kapitałów kończy się tam, gdzie zaczyna się naruszenie równowagi interesów społecznych lub zubożenie majątku narodowego.

Stosunki między pracodawcą a pracownikiem muszą się pod kontrolą i naciskiem państwa w ten sposób ułożyć, aby zapewnić warsztatom racjonalne warunki produkcji, a rzeszom pracowniczym pewność jutra i stopniowy, ale stały wzrost poziomu życia. Pracodawcy i pracownicy muszą się nauczyć zasiadać przy jednym stole i ułożyć współżycie i współpracę w rzetelnych ramach realnych możliwości, pamiętając o warsztatach pracy, z którymi nietylko ich los, ale i byt Polski jest związany.

Przeciwstawiając się każdemu wyzyskowi, państwo musi siebie uważać za jedyny i wyłączny czynnik powołany do regulowania wzajemnych stosunków poszczególnych warstw obywateli; tak samo musi państwo kategorycznie przeciwstawić się wszelkim próbom pod-

porządkowania naszego życia wewnętrznego nakazom przychodzącym z zewnątrz.

6) Zagadnienie wsi — jest jednym z najważniejszych i najtrudniejszych zagadnień w Polsce. Od jego rozwiązania zależy w dużym stopniu proces narastania sił państwa.

Obecnie położenie wsi nie jest objawem przejściowym, wywołanym koniunkturą lub zbiegiem okoliczności. Na dzisiejszy stan wsi składa się długa przeszłość. Koniunktura wpływa na złagodzenie lub zaostrenie zagadnienia.

Na dzisiejszy stan wsi złożyły się liczne lata i liczne przyczyny. Z tego wynika, że jeden jakiś zabieg lub środek nie potrafi poprawić tego stanu. Konieczne jest zastosowanie całego zespołu środków zaradczych, które dopiero razem, działając równocześnie i w sposób skoordynowany, dadzą w rezultacie inny układ strukturalny wsi, włączając ją w sposób o wiele ściślejszy i zdrowszy w życie organizmu narodowego, i sprowadzając w konsekwencji poprawę bytu ludności wiejskiej oraz korzyści dla państwa.

Widzimy następujące środki zaradcze:

a) W dążeniu do przebudowy naszego ustroju rolnego — znaczne zwiększenie sumy globalnej włościańskiego posiadania ziemi. Przebudowę tę należy przeprowadzić w sposób racjonalny i celowy, unikając obniżenia produkcji rolnej.

b) Komasaacja i melioracja.

c) Podniesienie kultury rolnej, by poprzez podniesienie i udoskonalenie produkcji zwiększyć dochód posiadacza.

d) Zracjonalizowanie zbytu produkcji oraz udoskonalenie jej wymiany.

e) Ustawowe przeciwdziałanie dalszemu rozdrabnianiu własności włościańskiej.

f) Organizacja celowego i dogodnego kredytu dla potrzeb włościanstwa.

g) Podniesienie oświaty i wyrobienia obywatelskiego ludności wsi.

Wzmocnienie naszego życia gospodarczego, rozwój miast oraz przemysłu, handlu i rzemiosła muszą umożliwić części ludności wiejskiej odpływ ze wsi i znalezienie warsztatów pracy i środków egzystencji.

Jeszcze raz podkreślamy, że tylko skoordynowane stosowanie wszystkich tych środków wyda pożądany rezultat. A wymaga tego wzgląd na materialną siłę państwa i wzgląd na jego siłę moralną.

7) Rozwój miast, intensyfikacja życia miejskiego, rozwój rzemiosła, przemysłu i handlu polskiego, nie tylko umożliwią odpływ nadmiaru ludności ze wsi, ale również w sposób wybitny przyczynią się do likwidacji tak dotkliwego bezrobocia.

Rozwój rzemiosła i przemysłu usunie konieczność nadmiernego importu gotowych towarów zagranicznych i stwarzać będzie coraz większe możliwości eksportu, wzmagającego siły finansowe państwa. Rozwój handlu i jego racjonalizacja na równi z rozwojem rzemiosła i przemysłu są elementami wzmoczenia siły gospodarczej państwa.

Osiągnięcie powyższych celów związane jest z przygotowaniem miast i miasteczek do spełnienia tej wielkiej misji państwowej.

Wzmoczenie polskiego mieszczaństwa odegra w życiu naszym nie tylko wielką rolę gospodarczą, ale i kulturalną.

8) Kultura polska w nauce, sztuce i obyczaju winna być wykładnikiem geniusza narodowego.

Nauka polska, czerpiąc z ogólnoludzkiego skarbcza i dodając do niego swe zdobycze, powinna znaleźć swój bezpośredni, przyrodzony cel w poszukiwaniu i dostarczaniu dla narodu i państwa nowych elementów bogactwa i siły. Musi ją łączyć pod tym względem ściśle współdziałanie z kierownictwem państwa.

Literatura i sztuka mogą wypełnić swe wysokie posłannictwo tylko w oparciu o właściwości i potrzeby ducha polskiego. Wyrastając z rodzinnego podłoża i kierując się jego potrzebami, zachowają one swą odrębność kulturalną, cechującą wszystkie nieśmiertelne dzieła w tej dziedzinie.

Nauka, literatura i sztuka tak pojęte, będąc źródłem duchowych i materialnych wartości narodu, winny być przez państwo otoczone troskliwą opieką.

9) Wytęczałą naszą w stosunku do mniejszości narodowych jest chęć bratniego współżycia obywatelskiego na tej ziemi, za którą w ciągu wieków przelewaliśmy krew, zakładając ogniska cywilizacji i broniąc ich przed zalewem barbarzyństwa. W historycznych procesach spłotły się nasze losy. W nasze współżycie wbiły się kliny interesów obcych dla nas i dla nich. Po latach wspólnej niedoli

znaleźliśmy się znowu w ramach jednej Rzeczypospolitej. Zdajemy sobie sprawę z odrębności, stanowiących różnicę między nimi a nami. Uznajemy te odrębności, jak długo nie godzą w interesy państwa, i o ile nie są rozmyślnie wyzyskiwane dla wznoszenia między nami muru chińskiego i gruntowania nienawiści.

W stosunku do ludność żydowskiej — stanowisko nasze jest następujące: zbyt wysoko cenimy poziom i treść naszego życia kulturalnego, jak również porządek, ład i spokój, bez którego żadne państwo obejść się nie może — abyśmy mogli apróbować akty samowoli i brutalnych odruchów antyżydowskich, uchylających godności i powadze wielkiego narodu. Zrozumiałym natomiast jest instynkt samobrony kulturalnej i naturalną jest dążność społeczeństwa polskiego do samodzielności gospodarczej. Tymbardziej jest to zrozumiałe w okresie wstrząsów ekonomicznych i finansowych, gdy jedynie głębokie poczucie obywatelskie, ofiarność w stosunku do państwa i bezkompromisowe związanie z państwem swego życia i mienia mogą mu umożliwić wyjście z tych wstrząsów w stanie nieosłabionym.

Formułując nasz pogląd na dzisiejsze położenie Polski, i wyłuszczając ramowo nasze najbardziej kardynalne zasady, określające kierunek, w jakim chcemy prowadzić pracę, wyciągamy rękę do tych wszystkich, którzy, dzieląc nasze zapatrywania, chcą przystąpić do wspólnego wysiłku. Wyciągamy rękę ponad płoty i mury, które w rzeczywistości czy w wyobraźni do tychezas dzieliły naród. Nienaruszalności tych murów niech strzegą gracze polityczni, niech je wzmacniają drutami kolczastymi w obronie osobistych lub partyjnych ambicji i interesów. Z antykwariuszami tej smutnej przeszłości nie chcemy mieć nic wspólnego.

Ożywieni rzetelną intencją zwracamy się do ludzi rzetelnych, chcących pracować dla Ojczyzny.

Długo obserwowaliśmy wewnętrzne życie Polski.

Czekaliśmy długo, by doczekać się tej chwili, kiedy w społeczeństwie ugruntuje się przekonanie, że Polaków nie stać na chodzenie samopas osobnymi ścieżkami, łączącymi się tylko w pewnych chwilach, od święta.

Czas najwyższy skupić wytrwały, codzienny wysiłek, by każdą energię wyzyskać jaknajekonomiczniej i najracjonalniej. Nie wolno tracić czasu, bo gdzieindziej oddawna już zarosły trawą dróżki i ścieżki ideowych sobiepanów, a natomiast rozlega się żelazny krok potężnych i dyscyplinowanych szeregów, prowadzonych jedną wolą, ku jednemu celowi.

Adam Koc

Sprawozdanie administracyjne

od 1. VI. 1936—30. V. 1938 r.

I.

Ogólne zasady organizacji Związku.

Odbyty w dniu 24 maja 1936 roku w Warszawie XIII Walny Zjazd Delegatów dokonał zjednoczenia organizacyjnego szeregów legionowych, uchwalając nowy statut, łączący Związek Legionistów Polskich i Legionowe Koła Pułkowe w jedną wspólną organizację.

Organizacja obecna oparta na Statucie 1936 r. obejmuje:

1. Okręgi Zw. Leg. — skupiające zamieszkałych na danym terenie legionistów z różnych b. pułków legionowych.
2. Koła Pułkowe — skupiające towarzyszy broni z danego b. pułku legionowego.

Utrzymanie Kół Pułkowych i ich Oddziałów w terenie jest przewidziane głównie dla prac, nacechowanych charakterem wojskowym i dla celów zwracających się bezpośrednio ku wojsku — natomiast zadaniem Okręgów i ich Oddziałów jest kontynuowanie celów szerszych, związanych z pracą społeczno-polityczną.

Władze organizacyjne:

Władze organizacyjne Zw. Leg. w hierarchicznej zależności dzielą się na:

Naczelne: tzn. Komendant Naczelny Zw. Leg. z Komendą Naczelną Zw. Leg., Walny Zjazd Delegatów Zw. Leg.

Centralne: tzn. Komendanci i Komendy Kół Pułkowych, Walny Zjazd Delegatów Kół Pułkowych, Gł. Komisja Rewizyjna, Gł. Sąd Koleżeński i Komisje specjalne centralne.

Terytorialne: tzn. Okręgowe i Oddziałowe do których należą:

1. a) Okręgowe Zgromadzenie Delegatów Zw. Leg. oraz Walne Zjazdy Deleg. Oddziałów Kół Pułk.
- b) Zarządy Okręgów Zw. Leg. oraz Komendy Oddz. Kół Pułkowych.
- c) Okręgowe i Oddziałowe Kom. Rew. oraz Sądy Kol.
2. a) Walne Zebrania Oddziałów Zw. Leg. oraz Walne Zebrania Pododdziałów Kół Pułkowych.
- b) Zarządy Oddziałów Zw. Leg. Pol. oraz Komendy Pododdziałów Kół Pułkowych.
- c) Komisje Rewizyjne Oddziałów Zw. Leg. Pol.

Władze Organizacyjne pochodzą zasadniczo z wyborów dokonywanych zależnie od szczebla hierarchicznego przez:

- a) Walny Zjazd Delegatów Zw. Leg. Pol., który wybiera Komendanta Naczelnego i 10 członków Komendy Naczelnej, Gł. Kom. Rewizyjną, Gł. Sąd Koleżeński.
- b) Walne Zjazdy Delegatów Kół Pułkowych, które wybierają Komendy Kół Pułkowych.
- c) Okręgowe Zgromadzenia Delegatów Zw. Leg. wzgl. Walne Zjazdy Delegatów Kół Pułkowych, które wybierają Zarządy Okręgów Zw. Leg. i Komendy Oddziałów Kół Pułk.
- d) Walne Zebrania Oddziałów Zw. Leg. oraz Walne Zebrania Pododdziałów Kół Pułkowych, które wybierają Zarządy Oddziałów Zw. Leg. Pol. i Komendy Pododdziałów Kół Pułkowych.

Walne Zjazdy (Zgromadzenia) wzgl. Zebrania Delegatów odbywają się co drugi rok w okresie marzec—czerwiec.

Natomiast Komendant Naczelny mianuje pozostałych 10 członków Komendy Nacz. oraz Komendantów Kół Pułkowych. Ponadto Zarządy Okręgów Zw. Leg. zatwierdzane są przez Komendę Naczelną. Komendanci Oddziałów Kół Pułkowych mianowani są przez Komendanta Koła Pułkowego a Komendanci Pododdziałów Koła są mianowani przez Komendanta Oddziału Koła Pułkowego.

Kadencja władz organizacyjnych na wszystkich szczeblach trwa dwa lata. Obecna kadencja Komendy Naczelnej Zw. Leg. trwała od 1936 do 1938 r., a Zarządów Okręgów Zw. Leg. Pol. i Komend Kół Pułkowych trwa od 1937 r. do 1939 r.

Funkcjonalna Organizacja Władz.

Pod względem funkcjonalnym, wewnętrzny skład władz jest następujący:

W Komendzie Naczelnej:

Komendant i 3 Zastępców

Sekretarz Generalny

Wydział Kół Pułkowych

„ Og.-Organizacyjny

„ Społeczny

„ Finansowy

„ Opieki.

Skarbnik Główny

W Komendach Kół Pułk.:

Komendant i 2-ch Zastępców

Sekretarz

Skarbnik

Referat Samopomocy

„ Prac Hist.-ewidencyjnych.

W Okręgach Zarządów Zw. Leg. wzgl. w Oddziałach Kół Pułk. oraz w Oddziałach Zw. Leg. i Pododdziałach Kół Pułk.:

Prezes i 1—2 V-Prezesów wzgl. Komendant Oddziału (Pododdziału) Koła i 1—2 Zastępców

Sekretarz, Skarbnik, Referent Samopomocy, Ref. Społeczny wzgl. Ref. prac Hist.-ewidencyjnych.

Rada Komendancka i Delegaci Komendy Nacz. dla spraw Kół Pułk.

Komendanci Kół Pułkowych tworzą ponadto tzw. „Radę Komendancką“ jako organ doradczy Komendanta Naczelnego Zw. Leg. Jako łącznicy pomiędzy Komendą Naczelną a Okręgami Zw. Leg. i Oddziałami Kół Pułkowych istnieją Delegaci Komendy Naczelnej dla Spraw Kół Pułkowych.

Skład personalny Komendy Naczelnej powołanej na Walnym Zj. Delegatów w dn. 24.V.1936 r. na okres dwuletni:

ob. Płk. Dypł. Koc Adam — Komendant Naczelny

„ Gen. Bryg. Kruszewski Jan — Zastępca Komendanta Nacz.

„ Gen. Bryg. Dr. Zarzycki Ferdynand — Zast. Komend. Nacz.

„ Gen. Bryg. Schally Kazimierz — Zast. Komend. Nacz.

od 29.I.1938 r.

- Ob. Mgr. Henisz Emil — Sekretarz Generalny i od 29.I.1938 r.
 Szef Wydz. Organizacyjnego
- „ Ppłk. Dypl. Albrecht Janusz — Szef Wydz. Kół Pułkowych
 - „ Płk. s. s. Dąbkowski Stefan — Szef Wydziału Społecznego
 - „ Płk. Grosseck Michał — Szef Wydziału Finansowego
 - „ Płk. Dypl. Wenda Zygmunt — Szef Wydziału Opieki
 - „ Płk. Orski Stanisław — Główny Skarbnik
 - „ Rtm. rez. Brzęk-Osiński Tadeusz Michał — (do 28.I. 38 r.
 Szef Wydz. Organizacyjnego)
 - „ Płk. Dypl. Filipkowski Władysław
 - „ Gen. Bryg. Olszyna-Wilczyński Józef
 - „ Gen. Bryg. Malinowski Tadeusz
 - „ Sen. Malski Władysław
 - „ Płk. Dypl. Pełczyński Tadeusz
 - „ Dr. Polakiewicz Karol
 - „ Płk. Dypl. Schaetzel Tadeusz
 (do 28.I.28 zastępca Komendanta Naczelnego)
 - „ Płk. Dr. Świdziński Bolesław
 - „ Płk. Dr. Stefanowski Antoni
 - „ Płk. Dypl. Ulrych Juliusz

Główna Komisja Rewizyjna.

- Ob. Gen. Bryg. Dr. Górecki Roman — Przewodniczący
- „ Starzyński Stefan — Zastępca
 - „ Abram Adolf — Sekretarz
 - „ Dr. Stefan Benedykt
 - „ Dr. Świtalski Ferdynand
 - „ Węglewski Stanisław

Główny Sąd Koleżeński:

- Ob. Gen. Bryg. Dr. Krzemieński Jakub — Przewodniczący
- „ Dr. Hełczyński Bronisław — Zastępca
 - „ Płk. k. s. Maresch Teofil — Zastępca
 - „ Jarocki Piotr — Sekretarz
 - „ Bartosik Władysław
 - „ Gen. Bryg. Dąbkowski Władysław
 - „ Gen. Bryg. Galica Andrzej
 - „ Gliński Józef
 - „ Dr. Graba-Łęcki Wacław
 - „ Ppłk. Kornilowicz Tadeusz (ustąpił)
 - „ Płk. Inż. Toruń Leopold

II.

Prace Ogólno-Organizacyjne.

Wobec wejścia w życie w 1936 r. nowego statutu najpilniejszym zadaniem w zakresie nowej organizacji było:

- a) ustalenie członkostwa
- b) przeprowadzenie wyborów nowych władz centralno - terytorialnych
- c) ujednoczenie organizacji terytorialnej Związku.
- d) zaopatrzenie członków w nowe legitymacje
- e) wydanie instrukcyj — jako uzupełnienie statutu—normujących życie organizacyjne w/g jednolitych zasad.

Ustalenie członkostwa i uporządkowanie ewidencji.

Ponieważ według nowego Statutu członkostwo Związku uzależnione jest od wykazania się w zasadzie co najmniej 6-cio miesięczną służbą legionową w formacjach frontowych a nadto każdy członek ma obowiązek równoczesnego należenia do jednego z Kół Pułkowych i terytorialnego Oddziału, okazała się konieczność ponownego zewidencjonowania oraz skontrolowania weryfikacji dotychczasowych członków tak w Związku Leg. jak i Kołach Pułkowych oraz wzajemnego przekazania sobie członków przez te jednostki.

Praca ta zapoczątkowana w lipcu 1936 r. polegała na sporządzeniu wykazów imiennych członków przez Oddziały Związkowe i Koła Pułkowe, na wymianie tychże między sobą, za pośrednictwem Okręgów i Komendy Naczelnej, celem porównania z posiadaną ewidencją i na tej drodze uzupełnienia jej. Akcja ta zakończona zasadniczo w 1937 r. doprowadziła do uporządkowania ewidencji, skontrolowania

uprawnień członkowskich i weryfikacji oraz ustalenia liczby członków. Wykonanie tej pracy umożliwiło Komendzie Naczelnej przeprowadzenie następnych prac.

O stanie członków orientuje załączona tabela.

Niezależnie od akcji zewidencjonowania b. legionistów w kraju, Komenda Naczelna przystąpiła ostatnio do zewidencjonowania również b. legionistów zamieszkałych poza granicami kraju na Węgrzech, Śląsku zaolzańskim, w Rumunii, Francji, Brazylii, gdzie rozproszonych jest około 600 legionistów. Poza ewidencją ogólną członków prowadzi się jeszcze ewidencję dla celów specjalnych, jak to b. legionistów: kolejarzy, wykluczonych, wdów i sierot, osób pobierających zapomogi, renty inwalidzkie, i zaopatrzenie z tytułu Krzyża i Medalu Niepodległości oraz legionistów przebywających w zakładach leczniczych.

Wybory nowych Władz Centralnych i Terytorialnych.

W 1937 r. odbyły się na podstawie nowego Statutu Zw. Leg. (i nowego Regulaminu Kół Pułkowych) wybory nowych władz do Komend Kół Pułkowych i w Okręgach Zw. Leg.

Dokonane one zostały:

do Komend Kół pułk. — przez Walne Zjazdy Delegatów Kół pułk. w okresie od grudnia 1936 r. do czerwca 1937 r.

do Zarządów Oddziałów Zw. Leg. — przez Walne Zebrania Oddziałowe w lutym 1937 r.

do Zarządów Okręgów Zw. Leg. — przez Okręgowe Zgrom. Delegatów w marcu 1937 r.

Delegaci Komendy Naczelnej dla spraw Kół Pułkowych.

W ciągu roku 1936 i 38 Komenda Naczelna zamianowała następujących Obywateli Delegatami dla spraw Kół Pułk. przy Zarządach Okręgów Zw. Leg.:

Ob. Gen. Bryg. Langnera Władysława na Okręg Lwów i Tarnopol

„ Gen. Bryg. Piaseckiego Zygmunta na Okręg Kraków

„ Gen. Bryg. Bortnowskiego Władysława na Okręg Toruń

„ Płk. Dypl. Trapszo Tadeusza na Okręg Brześć

„ Płk. Dypl. Sadowskiego Jana Andrzeja na Okręg Katowice i Sosnowiec.

Organizacja Terytorialna.

Związek terytorialnie zorganizowany został w 16 Okręgach Zw. Leg. i 11 Kół Pułkowych. Okręgi Zw. Leg. odpowiadają zasadniczo obszarowi jednego województwa za wyjątkiem Okręgu sosnowieckiego wydzielonego z województwa kieleckiego z uwagi na specjalne skupienie w tym rejonie b. legionistów. Okręg Wileński obejmuje tereny województw: wileńskiego i nowogródzkiego a Lwowski: lwoskiego i stanisławowskiego z tym jednak, że teren województwa stanisławowskiego stanowi Podokręg. Okręg Stołeczny obejmuje m. Warszawę i ma odrębną organizację, gdyż dzieli się na 11 Placówek stołecznych, grupujących b. legionistów według ich przynależności do poszczególnych Kół Pułkowych.

Okręgi Związkowe dzielą się na Oddziały Związkowe odpowiadające terenowo powiatom oraz Placówki niesamodzielne a przynależne do swych najbliższych Oddziałów.

Koła Pułkowe dzielą się na Oddziały Kół Pułkowych odpowiadające terytorialnie Okręgom Związkowym oraz Pododdziały Kół Pułkowych odpowiadające Oddziałom Związkowym.

Z uwagi na to, że skupienie w terenie legionistów poszczególnych Kół Pułkowych jest różne, więc zasady bezwzględnego przystosowania organizacji terytorialnej Kół Pułkowych do Okręgów Związkowych nie dało się wszędzie przeprowadzić i skutkiem tego siatka terytorialna niektórych Kół nie pokrywa się całkowicie z taką siatką Okręgów Związkowych.

Z dniem 1 kwietnia 1938 r. na skutek Ustawy z dn. 12. VI. 1937 r. Dz. U. R. P. Nr 46/37 o zmianie granic Województw poznańskiego, warszawskiego i łódzkiego — uległy zmianie granice Okręgów Zw. Leg. Toruń, Poznań i Warszawa Wojew. przez włączenie powiatów a tym samym i Oddziałów Związkowych tam istniejących a to:

Z Okręgu Poznańskiego — powiatów bydgoskiego, inowrocławskiego, szubińskiego, wyżyskiego i części mogilewskiego, oraz z **Okręgu Warszawa - Wojew.** — powiatów lipnowskiego, nieszawskiego, rypińskiego, włocławskiego — do Okręgu Zw. Leg. T o r u ń.

Z Okręgu Łódzkiego — powiatów kaliskiego, kolskiego, konińskiego, tureckiego — do Okręgu Zw. Leg. P o z n a ń.

Z Okręgu Toruń — powiatu działdowskiego do Okręgu Zw. Leg. W a r s z a w a W o j e w ó d z k a.

Dyslokację jednostek organizacyjnych Związku podaje osobna tabela.

Legitymacje członkowskie.

Po uporządkowaniu ewidencji członków Komenda Naczelna wydała jednolite legitymacje członkowskie. Legitymacje wystawiają macierzyste Koła Pułkowe dla każdego zweryfikowanego członka. Zastwierdza je Komenda Naczelna i doręcza je członkom przez Oddziały Związkowe. Akcja ta rozpoczęta została w maju br.

Regulaminy i instrukcje.

Celem unormowania jednolitego postępowania w zakresie różnych zagadnień życia organizacyjnego, Komenda Naczelna wydała dotychczas następujące regulaminy i instrukcje:

- Reg. Wewnętrzny Komendy Naczelnej,
- Reg. Kół Pułkowych,
- Reg. stałego Delegata Komendy Nacz. dla spraw Kół Pułkowych, przy Zarządzie Okręgu,
- Reg. Sądów Koleżeńskich,
- Reg. Organizacji terytorialnej,
- Organizacja i Regulamin Okręgu Stoł.,
- Reg. Wewnętrzny Zarządów Okręgów,
- Reg. Wewnętrzny Zarządów Oddziałów,
- Reg. Wewn. Okr. Zgrom. Delegatów,
- Reg. Wewn. Walnych Zebrań Oddziałowych,
- Przepisy rachunkowe,
- Instrukcja przyjmowania nowych członków,
- Instrukcja ewidencyjna.

Organizacja b. legionistów Węgrów.

W kwietniu 1938 r. Komenda Naczelna wydelegowała Mjr. Lipcsei - Šzteinera Michała do Budapesztu dla przeprowadzenia w porozumieniu z naszym poselstwem akcji zorganizowania b. legionistów Węgrów, zamieszkałych na Węgrzech. Zwołane w tym celu zebranie b. legionistów postanowiło zorganizować legionistów Węgrów w osobne Koło wybierając równocześnie jego władze w osobach:

Ob. Szepespataky Jenő — (Inspekt. Pol węgier.) — jako Kierownika,

Ob. Handeka Karola — (Urzędnika Ministerialnego) — jako Zastępcę,

Ob. Kalmana Belę — (Urzędnika Ministerialnego) — jako Sekretarza.

Ostateczna forma organizacyjna zostanie zdecydowana przez Komendę Naczelną po uzgodnieniu tego z kompetentnymi władzami węgierskimi.

Koło to przy współudziale Towarzystwa Przyjaciół Polski, Związku Stowarzyszeń Społecznych, Towarzystwa Polsko-Węgierskiego, przedstawicieli duchowieństwa i Parlamentu zorganizowało w Budapeszcie uroczysty obchód święta 3-go Maja, podczas którego podniesiono między innymi zasługi jakie dla przyjaźni polsko - węgierskiej położyli Węgrzy b. legionści polscy.

Organizacja b. legionistów zamieszkałych w Rumunii.

W tym samym celu tzn. dla dokładnego zewidencjonowania, zorganizowania i ściślejszego roztoczenia opieki nad b. legionistami zamieszkałymi w Rumunii (Bukowinie), Komenda Naczelna wyznaczyła jako łącznika kpt. obserw. rez. Daszewskiego Stanisława w Czerniowcach, działającego w ścisłym kontakcie z naszymi władzami konsularnymi i rumuńskimi.

Posiedzenia Komendy Naczelnej.

Komenda Naczelna odbyła ogółem 37 plenarnych posiedzeń, niezależnie od posiedzeń Prezydium i poszczególnych Wydziałów Komendy Naczelnej, które odbywały się w miarę potrzeby.

Biuro Komendy Naczelnej.

Biuro mieści się w Warszawie, przy ul. Matejki Nr 3 i zatrudnia stale 7 osób w tym 1 woźny. Godziny prac w biurze były od 8.30 do 15.30 oraz dyżury popołudniowe od 18 do 20. W okresie sprawozdawczym wpłynęło 19.000 pism, które zostały załatwione.

Marszałek Edward Śmigły-Rydz wygłasza przemówienie na XIV Zjeździe Legionistów w dn. 8. VIII. 1937 r. w Krakowie.

III.

Krzyż Legionowy.

Akcja nadawania odznaki Krzyża Legionowego zapoczątkowana przez specjalną Komisję Kwalifikacyjną w 1925 r. i prowadzona do 1935 r., została zamknięta z chwilą śmierci Wielkiego Marszałka, który w/g Statutu tej odznaki posiadał prawo jej nadawania.

W latach 1936 do 1938 prowadzone były prace związane z uporządkowaniem zaległych spraw w związku z tym, że niektórzy członkowie nie podjęli, przyznanych im przed 1935 r. odznak.

Krzyż i Medal Niepodległości.

Akcję związaną z rozpatrywaniem przyznania b. legionistom odznaczenia Krzyża i Medalu Niepodległości, przeprowadzają w pierwszej instancji Komisje odznaczeniowe działające przy poszczególnych Kołach pułkowych, które następnie zebrany materiał przekazują specjalnej Komisji Legionowej istniejącej przy Komitecie Krzyża i Medalu Niepodległości. Akcja ta ma być zakończona do dnia 30 czerwca br. Według danych Komitetu Krzyża i Medalu Niepodległości przyznano do 1938 r. 21,743 Krzyży Niepodległości i 4,148 Medali Niepodległości, razem 25,891 odznaczeń niepodległościowych. W tej liczbie zaliczonych zostało 5,538 b. legionistów już zmarłych.

Niezależnie od tego znajduje się we wspomnianej Komisji około 2000 wniosków, których rozpatrzenie jest utrudnione z tego względu, że brak jest dotychczas adresów i innych danych tych legionistów, których przedstawiały do odznaczenia poszczególne Koła Pułkowe jako figurujących w spisach b. żołnierzy Koła, nie mając w momencie wnioskowania szczegółowych danych odnoszących się do ich miejsc zamieszkania, życia itp. Dlatego zostanie wkrótce wydana imienna lista bezadresowców b. leg., celem ich odszukania.

Sarkofag na Wawelu.

Koła Pułkowe, które łącznie ze Związkiem Legionistów a w porozumieniu z Naczelnym Komitetem Uczczenia Pamięci Marszałka Józefa Piłsudskiego, podjęły inicjatywę wybudowania Komendantowi sarkofagu w podziemiach Wawelu, złożyły na ten cel 133,754 zł z dobrowolnych ofiar legionistów.

Marszałek Edward Śmigły-Rydz w otoczeniu członków Rządu i Starszyzny Legionowej na błoniach w Krakowie w dn. 8, VIII, 1937 r.
na XIV Zjeździe Legionowym

IV.

XIV Zjazd Sierpniowy.

W dniu 8 sierpnia 1937 r. odbył się w Krakowie XIV Zjazd Legionistów, zorganizowany w myśl wskazówek Komendy Naczelnej przez Zarząd Okręgu Krakowskiego.

Dnia 7 sierpnia przybyły do Krakowa poczty honorowe z historycznymi Sztandarami bojowymi pułków Legionowych, a dnia 8 sierpnia Marszałek Edward Śmigły - Rydz oraz członkowie Rządu Na Błoniach ustawili się Legioniści Kołami Pułkowymi z Komendantami Kół na czele. Pan Marszałek po odebraniu raportu od Ob. Gen. Kruszewskiego dokonał przeglądu Kół Pułkowych, poczym udał się na nabożeństwo, które odprawił Biskup Polowy Gawlina przy ołtarzu polowym ustawionym w pobliżu granitowego kamienia pamiątkowego na Błoniach, skąd w r. 1933 odbierał defiladę kawalerii Wielki Marszałek. Po nabożeństwie Marszałek Śmigły-Rydz wygłosił przemówienie transmitowane przez Radio, następnie zaś odebrał defiladę Kół Pułkowych. Po defiladzie kolumna Kół Pułkowych przemaszerowała na Wawel, gdzie Marszałek Śmigły - Rydz w otoczeniu członków Rządu i Komendy Naczelnej oddał hołd Komendantowi w Krypcie pod Wieżą Srebrnych Dzwonów. Komenda Naczelna złożyła wieniec w Krypcie a Koła Pułkowe przedefilowały przed Kryptą.

W godzinach popołudniowych odbył się obiad żołnierski. Zamierzony pochód na Sowiniec został z powodu niepogody przez Komendę Naczelną odwołany. W Zjeździe uczestniczyć przeszło 10.000 legionistów.

Delegacja Ochotników Wojennych Italii w Polsce i rewizyta Legionistów w Rzymie.

Dnia 24 października 1936 r. przyjechała do Polski z polecenia Szefa Rządu Mussoliniego Delegacja włoska pod przewodnictwem

Gen. Coselskiego Eugeniusza, Prezesa Stowarzyszenia Narodowego Ochotników Wojennych, dla złożenia hołdu Wielkiemu Marszałkowi a zarazem podkreślenia serdecznych stosunków jakie oba Narody łączą.

W charakterze współgospodarzy delegację przyjmowała Komenda Naczelna. Delegacja włoska złożyła na Kopcu na Sowińcu starożytną urnę wykopaną na Forum Romanum z ziemią pobraną z Palatynu Rzymskiego. Na urnie widnieje napis — „Tu jest ziemia, którą Rzym ofiaruje dla uczczenia pamięci Piłsudskiego“. Następnie Delegacja Italii oddała hołd w Krypcie na Wawelu, Belwederze i na Rossie, gdzie złożyła dar Rzymu w formie odlewu Wilczycy „Wieczystego znaku Rzymu“.

W grudniu 1937 wyjechała do Rzymu z rewizytą Delegacja polska, wojskowo-legionowa pod przewodnictwem Gen. Bryg. Bolesława Wieniawy-Długoszewskiego. Delegacja zawiozła jako dar dla Rzymu popiersie Wielkiego Marszałka, dzieło Prof. Henryka Kuny, które jako pomnik ustawione zostało uroczyście w Rzymie przy Alei nazwanej imieniem Marszałka Józefa Piłsudskiego a prowadzącej do Parku Wspomnień, poświęconego bohaterom poległym o wolność Włoch. Ponadto Delegacja nasza zawiozła dwie ozdobne urny zawierające ziemię z grobu Płk. Stanisława Bechiego dla miasta Florencji i ziemię z grobu Płk. Franciszka Nullo dla m. Bergamo, obu bohaterskich Włochów poległych za naszą sprawę w powstaniu styczniowym. Delegacja przyjęta była przez króla włoskiego Wiktora Emanuela III i Szefa Rządu Mussoliniego i spotkała się wszędzie w czasie swego pobytu ze strony społeczeństwa włoskiego z oznakami serdecznej sympatji.

V.

Sprawozdanie Głównego Sądu Koleżeńskiego.

Główny Sąd Koleżeński powołany przez Walny Zjazd Delegatów w dniu 24 maja 1936 r., ukonstytuował się na zebraniu odbytym w dniu 15 czerwca 1936 r. wybierając na przewodniczącego ob. gen. Jakuba Krzemieńskiego, a na zastępców Ob. Ob. dr. Bronisława Hełczyńskiego i płk. Teofila Marescha.

Główny Sąd Koleżeński rozpoczął swą działalność od opracowania Regulaminu Gł. Sądu Kol., zatwierdzonego następnie przez Komendę Naczelną w październiku 1937 r., z tym, że regulaminy Sądów Kół Pułkowych zostaną odpowiednio przystosowane do regulaminu Gł. Sądu Kol.

W okresie sprawozdawczym odbyło się pięć posiedzeń Prezydium Sądu na których omawiano wstępnie sprawy przydzielone Gł. Sądowi Kol. oraz rozpatrywano sprawy wątpliwe. Na posiedzeniach tych rozpatrzono 29 spraw przy czym wyznaczono komplety sądzące dla 20 spraw, zakwalifikowanych do rozpatrzeń. Komplety te działały pod przewodnictwem ob. ob.: dr. Hełczyńskiego i płk. Marescha. Komplety rozpatrzyły i zakończyły postępowanie w 13 sprawach, pozostałe zaś sprawy znajdują się w toku postępowania.

Skład Sądu zmniejszył się o jednego członka wskutek złożenia mandatu przez ob. ppłk. Tadeusza Kornitowicza.

VI.

Zagadnienia kulturalno-społeczne.

Związek kierując się wskazaniem Wielkiego Marszałka bierze czynny udział w pracy kulturalno-społecznej, zmierzającej do wyrobienia i utrwalenia w społeczeństwie wartości moralnych i rycerskich, podniesienia obronności i wszechstronnego rozwoju sił społecznych jak również gospodarczych państwa oraz kultywuje tradycje legionowe.

Akcję kulturalno-społeczną realizuje tak wśród własnych członków za pośrednictwem Oddziałów związkowych, przy których stworzone zostały referaty kulturalno-społeczne, jak i na szerszym odcinku życia społecznego przez czynną współpracę z władzami państwowymi oraz pokrewnymi ideowo organizacjami.

Wytyczne i program tych prac wytknięto na odprawach i zjazdach. W dniu 14 grudnia 1936 r. Komendant Naczelny zwołał Odprawę wszystkich Prezesów Okręgów, której przedmiotem były zagadnienia organizacyjne, kulturalno-oświatowe, społeczne i samopomocowe. W dniu 18 lutego 1937 r. odbyła się Odprawa Prezesów Okręgów i Komendantów Kół Pułkowych, na której Ob. Płk. Koc Adam zapoznał uczestników z celami i stanem prac nad powołaniem do życia nowej Organizacji Ideowo-Politycznej, Obozu Zjednoczenia Narodowego. W dniu 30 października 1937 r. w Prezydium Rady Ministrów w Warszawie odbyła się wspólna Odprawa z Peowiakami Prezesów Okręgów i Komendantów Kół Pułkowych, na której przemówił Marszałek Edward Śmigły - Rydz podkreślając konieczność czynnego współdziałania legionistów i Peowiaków w akcji konsolidacyjnej społeczeństwa.

Praca kulturalno-społeczna prowadzona była nie tylko wśród starszego pokolenia, ale ostatnio również wśród młodzieży. Zakres tej

pracy obejmował zagadnienia obronności państwa, oświatowe, gospodarczo-spółdzielcze, obywatelskie, układu stosunków społecznych i narodowościowych ze specjalnym uwzględnieniem w każdym Okręgu problemów aktualnych w danej dzielnicy kraju. Praca ta realizowana była przez organizowanie bibliotek, kursów oświatowych (Okręg lubelski i lwowski), gospodarczo-spółdzielczych i poradni spółdzielczych (Okręg lwowski), instruktorów kulturalno-społecznych (Okręg warszawski) — przez akcję odczytową na tematy ogólne i wojskowe, prasową, widowiskową, udział w akcji Funduszu Obrony Narodowej, Pomocy Zimowej itp.

Pracę prowadzono w dużych skupiskach legionowych jak Warszawa, Lwów, Kraków, Lublin oraz po miasteczkach prowincjonalnych a w szczególności na kresach.

Pomocą w tej pracy i jej ułatwieniem jest posiadanie własnych domów legionowych, które w ostatnich latach powstały w różnych miejscowościach stając się przystanią pracy nie tylko dla legionistów ale i dla innych bratnich organizacji społecznych. Oprócz domów społecznych cały szereg Oddziałów związkowych posiada własne świetlice, które przeważnie są radiofonizowane i zaopatrzone w urządzenia filmowe. Przy tej sposobności należy nadmienić, że w 1937 r. wybudowano w Nowym Sączu Dom Społeczny pomyślany jako centrum życia społecznego i organizacyjnego tego miasta. Dom ten wybudowany został przez Komitet Obywatelski, Uczczenia Pamięci ś. p. Gen. Bronisława Pierackiego, powstały z inicjatywy Pana Prezesa Rady Ministrów, który to Komitet powołał do życia fundację pod nazwą „Dom Społeczny Im. Bronisława Pierackiego“ i jej ten Dom przekazał. Do Rady wchodzi w myśl Statutu również każdorazowy Komendant Naczelny Zw. Leg. Pol.

Współpraca z Obozem Zjednoczenia Narodowego.

W rozkazie Komendy Naczelnej Nr. 3 z 10 marca 1937 Komendant Naczelny ob. płk. Koc Adam wydał odezwę do Legionistów wzywając ich do współpracy z O. Z. N., który jest realizacją zapowiedzi Marszałka Śmigłego-Rydza rzuconej dn. 24.V.1936 r. o podjęciu pracy nad zorganizowaniem woli ludzkiej w Polsce.

Oto treść tej odezwy:

Obywatele!

Na XIII. Walnym Zjeździe Delegatów Związku Legionistów Marszałek Śmigły-Rydz rzucił zapowiedź pracy nad zorganizowaniem kierowanej woli ludzkiej w Polsce.

Powstający Obóz Zjednoczenia Narodowego jest realizacją tej zapowiedzi. Przed szerokimi warstwami społeczeństwa zostaje otwarta możliwość zorganizowanej pracy nad „podciągnięciem Polski wyżej“.

W pracy tej nie powinno zabraknąć żadnego legionisty. Liczę na Wasze wypróbowane ręce.

Zrozumiałem jest oczekiwanie na instrukcję Komendy Naczelnej co do form udziału członków Zw. Leg. w tworzącym się Obozie.

Na odprawie Prezesów Zw. Leg., która się odbyła w Komendzie Naczelnej dnia 18 lutego, dałem wyjaśnienia co do założeń ogólnych i organizacyjnych Obozu.

Nie powinno w nim braknąć nikogo, kto z dobrą wolą chce pracować dla Polski. Każdy z Was postawą i działalnością winien przyczynić się do tego, by zasięg obejmowanych prac stał się najszerszy.

Prace organizacyjne Obozu obejmują w pierwszym okresie przede wszystkim odcinek miejski i wiejski. W następnej działalności ogarnią dalsze środowiska.

Formowanie odbywać się musi od góry, starannie, bez zbytniego pośpiechu, który tak często zamiast pożytku przynosi szkodę przez niedość przemyślaną formę pracy. Na poszczególnych terenach wojewódzkich pracę organizacyjną powierzyłem osobom, których nazwiska zostały podane do wiadomości publicznie przez prasę.

Obowiązkiem Waszym jest przyjść im w tej pracy z pomocą. Jest to pierwsza zaczątkowa sieć organizacyjna, która dopiero następnie z tymczasowej przetworzy się w trwałą i stałą.

W miarę dalszego rozwoju prac organizacyjnych Obozu wykrywalizuje się ściślejszy rodzaj współpracy ośrodków organizacyjnych Związku i poszczególnych członków z Obozem.

Tendencją moją jest, by wszystkie żywe elementy z pośród byłych legionistów wzięty jak najczynniejszy udział w pracach Obozu.

Nie należy jednak nikogo zmuszać do brania czynnego udziału w pracach Obozu. O tym decydować musi wewnętrzne, głębokie przekonanie każdego człowieka“.

Na skutek tej odezwy Komenda Naczelna, wydelegowała z ramienia Związku Legionistów do „Komisji Współpracy Stowarzyszeń

Spółecznych“ z „O. Z. N.“, która powstała przy centrali O. Z. N. Szefa Wydziału Społ. Ob. Płk. Dąbkowskiego Stefana. Zadaniem tej Komisji było w pierwszej fazie działalności O. Z. N. współdziałanie w pracy programowej O. Z. N. oraz ustalanie i wprowadzanie w życie linii współdziałania Stowarzyszeń Społecznych z Obozem przez uzgadnianie jej z jednej strony z celami i poczynaniami Obozu, z drugiej zaś ze statutami Stowarzyszeń i ich deklaracjami ideowymi. Komenda Naczelna wydała odpowiednią instrukcję regulującą zagadnienie tej współpracy za pośrednictwem Delegatów związkowych.

Zgodnie z apelem Komendanta Naczelnego Okręgi związkowe zgłosiły wszędzie, jako jedne z pierwszych, swój akces do Obozu delegując swych przedstawicieli do władz O. Z. N. Wyrazem współpracy z O. Z. N. były zebrania w poszczególnych Okręgach, a między innymi, Zjazdy legionowo-peowiackie we Lwowie dnia 7.XI.1937 r., w Okręgu Warszawskim 6.V.1937 r., na których powzięto odpowiednie rezolucje o pracy w O. Z. N., dalej rezolucje Okręgu stołecznego, krakowskiego i innych.

Współpraca z P. O. W.

Z racji wspólnoty ideowej jak i wspólnej przeszłości niepodległościowej Związek zgodnie ze wskazaniem Wielkiego Marszałka łączy się w najbliższej współpracy społeczno-organizacyjnej ze Związkiem P. O. W. Dla tym większego podkreślenia tej łączności a zarazem usprawnienia działalności obu organizacyj wyłoniono w grudniu 1937 r. „Komisję Współpracy Legionowo-Peowiackiej“, do której weszli:

ze strony Związku Leg. — Ob. Gen. Kruszewski Jan jako przewodniczący, Ob. inż. Płk. Witkowski Stanisław jako II zastępca, oraz Ob. Ppłk. Kornikowicz Tadeusz i Ob. Starzyński Roman.

ze strony P. O. W. — Ob. inż. Pohoski Jan jako I zastępca, oraz Ob. Klott Marian i Ob. Tomczukowa Stanisława, a jako zastępcy członków: Ob. Ob. Budzyński Jerzy, Wicherski Tadeusz i Stachewiczowa Maria.

Komisja ta odbywała okresowo wspólne posiedzenia, na których ustalała wytyczne działalności społecznej obu Związków a jako swe organa prasowe wydaje kwartalnik p. t. „Żołnierz Legionowy i P. O. W.“ oraz miesięcznik p. t. „Biuletyn Informacyjny Legionowo - Peowiacki“.

Dalszym objawem tej współpracy był wspólny Zjazd Delegatów Zw. Leg. i P. O. W. we Lwowie w dniu 7.XI.1937 r., następnie Pierwszy ogólnopolski Zjazd Peowiaków w Wilnie w dniu 21.XI.1937 r. pod przewodnictwem Ob. Płk. Zyndram-Kościółkowskiego Mariana z udziałem przedstawicieli Komendy Nacz. Oba Zjazdy nawiązując do Odprawy starszyny Legionowo-Peowiackiej z dnia 30.X.1937 r. wyraziły pełną dyspozycyjność Obozu Legionowo-Peowiackiego na wezwanie Ob. Marszałka Śmigłego-Rydza.

Współpraca z innymi Organizacjami.

Związek współpracował ponadto z Organizacjami b. wojskowych, zespolonych w Federacji P. Z. O. O. Jako stałego Delegata do F. P. Z. O. O. Komenda Naczelną wydelegowała Ob. Ppłk. Dypl. Albrechta Janusza. Z pośród Organizacji P. W. najbliższym nam jest Związek Strzelecki, gdzie wielu Legionistów pracuje czynnie lub współpracuje w Kołach Przyjaciół Zw. Strzel. Dalej Związek współpracuje z K. P. W., P. P. W. oraz innymi Organizacjami społecznymi o znaczeniu ogólnopństwowym.

Rola Kół Pułkowych.

Niezależnie od działalności kulturalnej prowadzonej wśród swych członków za pośrednictwem Oddziałów związkowych akcją tę prowadzą równoległe Koła pułkowe.

Działalność ta wyraża się popieraniem czytelnictwa, przez zakładanie i prowadzenie bibliotek, opieką nad szkołami miejscowymi, przez zasilanie ich książkami i pomocami szkolnymi, akcją odczytową na aktualne tematy, wydawniczą oraz kultywowaniem tradycji legionowej. Koła dążą do zespolenia i utrzymania węzłów koleżeństwa wśród byłych żołnierzy dawnych pułków legionowych, zbierają materiały historyczne i opracowują historię powstania poszczególnych pułków i odbytych przez nich walk, roztaczają opiekę nad grobami poległych legionistów, otaczają kultem miejscowości związane z życiem i działalnością Komendanta, inicjują tworzenie muzeów pamiątek z okresu walk o niepodległość, zakładanie rezerwatów pobojuwisk legionowych, święcenie rocznic i ważniejszych bitew stoczonych przez Legiony Polskie, imprezy sportowe n. p.na Huculszczyźnie itp.

Wydawnictwa.

Związek wydaje dla różnych potrzeb czy to ściśle organizacyjnych czy to historycznych czy też społecznych szereg periodycznych wydawnictw, i tak:

Komenda Naczelna wydaje regularnie co miesiąc Rozkazy i Komunikaty regulujące bieżące zagadnienia z życia Związku.

Poszczególne Okręgi wydają Rozkazy i Komunikaty tego samego typu przystosowane do potrzeb lokalnych.

Koła pułkowe wydają okresowe „Komunikaty“ regulujące bądź bieżące potrzeby tych Kół bądź też omawiające walki legionowe i historię pułków Legionowych.

Ponadto Komenda Naczelna podjęła w maju 1937 r. wydawnictwo kwartalnika p. t. „Żołnierz Legionów“ (Nr. 1-3), który następnie od 1938 r. po stworzeniu „Komisji Współpracy Leg.-Peow.“ stał się wspólnym organem Zw. Leg. i P. O. W. wychodząc p. t. „Żołnierz Legionów i P. O. W.“, jako pismo poświęcone zagadnieniom ideowym i historycznym oraz życiu organizacyjnemu. Wreszcie od stycznia 1938 r. jako drugi wspólny organ wychodzi miesięcznik p. t. „Biuletyn Informacyjny Legionowo-Peowiacki“, poświęcony aktualnym sprawom oraz zdarzeniom wewnętrznym i zewnętrznym.

Okręg Stołeczny Zw. Leg. wydaje miesięcznik p. t. „Biuletyn“, Okręg Krakowski wydaje czasopismo p. t. „Oleandry“, a Okręg Lwowski dwutygodnik p. t. „Wola i Czyn“.

Oficjalna Agencja Związku.

Oficjalną agencją Związku jest agencja telegraficzna „Iskra“ za pośrednictwem której Komenda Naczelna przesyła do prasy wszelkie komunikaty dotyczące życia organizacyjnego Związku.

VII.

SPRAWOZDANIE WYDZIAŁU OPIEKI

Wydział Opieki postawił sobie za zadanie utrzymać dotychczasowy stan posiadania, zdobyty pracą i wysiłkiem Bratniej Pomocy Zarządu Głównego, a w miarę swych zdolności i sił starał się zdobyć nowe uprawnienia dla b. legionistów i pozostałych po nich rodzin.

Całość prac dałby się przedstawić w następujących punktach:

A). Ustawodawstwo.

Wydział Opieki Komendy Naczelnej w związku z nowelizacją Dekretu Prezydenta R. P. „O zaopatrzeniu osób szczególnie zasłużonych w walkach o Niepodległość Państwa Polskiego“, zgłosił szereg wniosków, które w całości zostały uwzględnione. Wzmiankowana ustawa: „Ustawa o zapewnieniu pracy i zaopatrzeniu uczestników walk o Niepodległość Państwa Polskiego“, zapewnia im pracę lub w wypadku utraty zdolności do pracy — odpowiednie zaopatrzenie.

Do opracowanej w tym okresie noweli do ustawy inwalidzkiej, Wydział Opieki zgłosił szereg dezyderatów, skutecznie obronionych na terenie Izb Ustawodawczych przez posłów i senatorów b. legionistów, członków naszego Związku.

W drugiej połowie 1936 r. wydaliśmy broszurę „Zbiór Ustaw i rozporządzeń o zaopatrzeniu osób zasłużonych w walkach o Niepodległość“ opracowaną przez Ob. Jakuba Ciszewskiego i p. Dr. Bol. Kikiewicza.

B). Zaopatrzenie ze Skarbu Państwa.

Na podstawie Dekretu Prezydenta z dnia 13.I.1936 r. i ustawy z dnia 2.VII.1937 r. przyznano zaopatrzenie pieniężne 477 osobom z tego:

- a) 110 b. legionistom,
- b) 253 dzieciom i sierotom,
- c) 69 wdowom,
- d) 55 rodzicom poległych legionistów.

Z tytułu ustawy inwalidzkiej na ogólną ilość zgłoszonych roszczeń 730 — uwzględniono 355 roszczeń.

C) **Zatrudnienie.**

Zagadnienie likwidacji bezrobocia wśród naszych członków przeprowadzaliśmy przede wszystkim przez Biuro Opiekuna Głównego.

Po wejściu w życie ustawy z dnia 2.VII.1937 r. i rozporządzenia wykonawczego do tejże ustawy z dnia 4.I.1938 r. sprawa zatrudnienia przeszła całkowicie pod kompetencje Funduszu Pracy.

D). **Awanse i stabilizacja.**

W końcu roku 1936 za zgodą Pana Prezesa Rady Ministrów Ob. Gen. Sławoj-Składkowskiego i w myśl specjalnie przez Niego wydanego okólnika, przystąpiliśmy do akcji awansowania i stabilizacji w pracy b. legionistów.

W okresie 1936 i 1937 r. poszczególne resorty ministerialne awansowały 1.125 i stabilizowały w pracy 1.175 b. legionistów.

W roku 1938 osiągnęliśmy dla członków naszych awans w 671 wypadkach i stabilizacji w 103 wypadkach.

E). **Leczenie i opieka zakładowa.**

W okresie sprawozdawczym (1.VI.1936 — 30.IV.1938 r.) tytułem kosztów leczenia szpitalnego, klimatycznego i leczeń w zakładach specjalnych wydatkowano sumę 25.682 zł 70 gr.

Niezależnie od wyszczególnionych powyżej wydatków:

- a) umieszczono w zakładach opiekuńczo - wychowaw. 53 sierot
- b) osiągnięto zapomóg na kształcenie dla 6 „
- c) „ „ w miejsce umieszczenia w zakładach dla 12 „
- d) w domach inwalidzkich umieszczono 11 b. legion.
- e) osiągnięto stałą zapomogę zamiast umieszczenia w zakładzie dla 1 „
- f) umieszczono w domu starców 2 matki po b. legion.

- g) osiągnięto stałą zapomogę zamiast umieszczenia w domu starców dla 1 matki po b. legion.
1 wdowy po b. leg.

Na koszt Komendy Naczelnej umieszczonych zostało:

w Świacku	19 b. leg.
w Choroszczy	5 „
w Tworkach	6 „
w Kobierzynie	2 „

Wspomnieć tu należy, iż z utworzonego dzięki inicjatywie Ob. Gen. Sławoj-Składkowskiego z Schroniska w Rajczy korzystało b. po- każna ilość członków bo 1.246 b. legionistów w okresie 1936/38 r.

F). Kolonie letnie i akcja dożywiania.

W okresie sprawozdawczym Wydział Opieki na rzecz kolonii let- nich wydatkował sumę 36.508 zł., z czego skorzystało 1.197 dzieci. Poza tym na akcję dożywiania dzieci wydatkowano sumę 39.100 zł.

G). Opieka zagranicą.

Na odcinku opieki nad członkami naszymi, pozostającymi poza granicami Państwa (Śląsk Zaolzański, Rumunia (Bukowina), Węgry) uczyniono duży postęp.

Przede wszystkim opracowano ewidencję członków, jak również zewidencjonowano rodziny po poległych b. legionistach, poczyniono starania odnośnie odznaczeń niepodległościowych, oraz udzielono za- pomóg na sumę 6.000 zł.

H). Koncesje monopolowe (tytoniowe).

Wydział Opieki otrzymał dla swych członków lub rodzin po po- ległych legionistach:

- a) hurtowni tytoniowych 44,
- b) podhurtowni tytoniowych 69,
- c) sklepów specjalnych tytoniowych 4.

Ilość nadanych hurtowni tytoniowych względnie podhurtowni, jest wprawdzie większa od podanej ilości powyżej, lecz podania tych osób nie były opiniowane przez Koła Pułkowe względnie Komendę Naczelną.

Poza tym na skutek interwencji poważna ilość członków naszych otrzymała koncesyj na detaliczną sprzedaż wyrobów alkoholowych.

J). Uwagi ogólne.

W okresie sprawozdawczym do Wydziału Opieki wpłynęło 17.942 aktów i wniosków.

VIII.

A. Sprawozdanie Gospodarcze

Rachunek dochodów i wydatków za rok 1936 i 1937 obejmuje zgodnie z § 53 statutu oraz stanowiskiem Głównej Komisji Rewizyjnej wszelkie wpływy oraz wydatki, przyczym wpływy nadzwyczajne Komenda Naczelna przydzielała wyłącznie do dyspozycji Wydziału Opieki.

Wydział Finansowy Komendy Naczelnej w swej działalności zwrócił specjalną uwagę na zwiększenie dochodów własnych, wychodząc z założenia, że działalność innych resortów Komendy Naczelnej uzależnioną jest w dużej mierze od tych wpływów. Rok 1936 w porównaniu z rokiem 1935, który wykazał stratę zł 2.022,70 zamknął się nadwyżką zł 3.469,87, a w roku 1937 dochody wykazały sumę zł 447.709,72 wobec zł 349.552,22 w roku poprzednim, a więc nastąpił dalszy wzrost o 28%.

Zwiększenie dochodów pozwoliło przeznaczyć w r. 1937 zł 20.000 dla Wydziału Opieki, z wpływów własnych poza sumami Wydziału Opieki oraz zł 5.168,81 na akcję kulturalno-oświatową (wydawnictwo „Żołnierz Legionów“).

W stosunku do Zarządu Okręgów i Oddziałów Wydział Finansowy zwrócił uwagę na oparcie ich budżetów przede wszystkim na wpływach własnych.

Na wniosek Komendy Naczelnej Nadzwyczajny Walny Zjazd Delegatów dnia 24 maja 1937 r. powziął uchwałę w sprawie wysokości składek członkowskich. Mimo dążenia do jednolitej składki pobieranej przez jedną komórkę organizacyjną, uchwała ustaliła oddzielną składkę dla Kół Pułkowych a oddzielną dla Oddziałów Związku, gdyż tylko ten system nie powoduje rozbudowy aparatu administracyjnego

i zmusza do oszczędności poszczególne komórki organizacyjne. Przy ustaleniu wysokości składki Nadzwyczajny Walny Zjazd Delegatów stanął na stanowisku ustalenia jej w zależności zarobków poszczególnych członków, gdyż zarabiający więcej musi więcej na rzecz wspólnej organizacji świadczyć. Podział pomiędzy Koła Pułkowe i Oddziały Związku nastąpił stosownie do ich potrzeb; składki dla Kół Pułkowych, zostały określone w wysokości dotychczasowej, tym bardziej, że dotychczas budżet Kół Pułkowych opierał się w przeważnej części na dochodach własnych, natomiast składki dla Oddziałów Związku na skutek wprowadzenia progresji uległy podwyższeniu a to celem oparcia ich budżetów w większym stopniu na wpływach własnych.

Uchwałę co do wysokości składek zaczęły Oddziały i Koła Pułkowe wprowadzać dopiero w końcu roku 1937, dlatego też nie można jeszcze wydać opinii co do efektu finansowego. W każdym razie należy podkreślić, że regularne uiszczanie przez członków składek członkowskich jest probierzem zwartości organizacyjnej i świadczy o przywiązaniu członków do swych szeregów.

Również Wydział Finansowy zajął się ujednostajnieniem rachunkowości poszczególnych jednostek organizacyjnych, dlatego też opracował instrukcję rachunkowo-kasową, która obowiązuje z dniem 1 stycznia 1938 r. Wprowadzenie tej instrukcji ułatwia tak Komendzie Naczelnej jak i Głównej Komisji Rewizyjnej kontrolę gospodarki Związku.

Bilans zamknięcia w

STAN CZYNNY

	Zł i gr
1. Pocztowa Kasa Oszczędności w Warszawie	21.795,25
2. R-k Oszczędnościowy w P. K. O. na książeczce	100.878,21
3. Dłużnicy	23.784,59
4. Papiery Procentowe — Pożyczka Narodowa	5.340,—
5. Udziały w innych organizacjach	210,—
6. Nieruchomości	2.767,94
7. Ruchomości	5.504,88
	160 280,87

Sumy poza

1. Gwarancje otrzymane	43.904,—
2. Sumy Rewindykacyjne	48.626,20
3. Hurtownicy b. hurt. tyton. we Lwowie	6.327,10
	98.857,30

Rachunek Dochodów i

W-N

	Zł i gr	Zł i gr
1. Koszty prowadzenia hurtowni	11.362,32	
2. Procenty od kaucji	78,—	
3. Nadzwyczajne (na sarkofag i inne)	5.311,95	
4. Zwroty wpłat na Krzyże Leg. i inne)	3.866,95	
5. Koszty Ogólne (komorne, opał, światło, pensje pracown., kancel. i inne)	50.691,02	
6. Prenumerata pism dla Okręgów i Oddz.	3.466,50	
7. Koszty zjazdowe	3.838,68	
8. Subwencje wydane Okręgom.	50.000,—	
9. Wydatki Wydziału Opieki	215.531,25	
10. Amortyzacja ruchomości	1.292,40	
11. Koszty likwid. b. hurt. tyton. we Lwowie	623,28	346.062,35
12. Nadwyżka Dochodów		3.489,87
		349.552,22

dniu 31 grudnia 1936 r.

STAN BIERNY

	Zł i gr
1. Kapitał	90.452,23
2. Wierzyciele	6 805,25
3. Sumy Wydziału Opieki	34.830,29
4. Sumy Przechodnie	2.150,44
5. Likw. b. hurt. tyton. we Lwowie	22.552,82
6. Nadwyżka Dochodów	3.489,87
	<u>160.280,87</u>

bilansowe

1. Depozyty	43.904,—
2. Rezerwy na Sumy Rewindykacyjne	48.626,20
3. Weksle b. hurt. tyton.	6 327,10
	<u>98.857,30</u>

wydatków za 1936 r.

MA

	Zł i gr	Zł i gr
1. Wpływy z hurtowni	107.834,82	
2. Procenty	4.307,77	
3. Różne wpływy dla Wydziału Opieki	215.531,25	
4. Wpływy różne (z odnajmu części lokalu, z bonif. Śaldó Polskiego Monopolu Solnego, za druki, wpłaty na Krzyże Leg. wpływ z sum Rewind.)	21.556,88	
5. Likw. b. hurt. tyton. we Lwowie	321,50	349.552,22
		<u>349.552,22</u>

Bilans zamknięcia w

STAN CZYNNY

	Zł i gr
1. Poczta Kasa Oszczędności w Warszawie	24.945,64
2. R-k Oszczędn. w P. K. O. na książeczce	142.277,10
3. Papiery Procentowe — Pożyczka Narodowa	5.040,—
4. Dłużnicy	31.613,19
5. Nieruchomości	2.767,94
6. Ruchomości	6.103,67
7. Udziały w innych organizacjach	210,—
8. Sumy przechodnie	1.175,—
	214.132,54

Sumy poza

1. Gwarancje otrzymane	207.119,—
2. Sumy Rewindykacyjne	48.626,20
3. Kredyt bankowy	166.500,—
4. Dłużnicy b. hurt. tyton. we Lwowie	5.741,60
	427.986,80

R-k dochodów i

W-N

	Zł i gr	Zł i gr
1. Koszty prowadzenia hurtowni	6.226,95	
2. Procenty	83,47	
3. Koszty ogólne (komorne, opał światło, pensje pracownikom, kancel., portoria i t. d.).	68.858,15	
4. R-k Krzyża Legionowego	1.441,—	
5. Akcja kultur.-oświat. (Wyd. „Żołnierz Legionów“ i inn.).	5.168,81	
6. Subwencje wydane Okręgom i Oddziałom	42.589,40	
7. Koszty zjazdowe	4.593,70	
8. Wydatki Wydziału Opieki	283.572,43	
9. Koszty likwid. b. hurt. tyton. we Lwowie	282,80	
10. Amortyzacja ruchomości	1.100,96	413.917,67
11. Nadwyżka dochodów		33.792,05
		447.709,72

dniu 31 grudnia 1937 r.

STAN BIERNY

	Zł i gr	Zł i gr
1. Kapitał	90 452,23	
2. Likw. b. hurt. tyton. we Lwowie	22.552,82	113.005,05
3. Wierzyciele		16.575,10
4. Sumy Wydziału Opieki		42.780,03
5. Sumy przechodnie		4.490,44
6. Nadwyżka dochodów za 1936 r.		3 489,87
7. " " " 1937 "		33.792,05
		214.132,54

bilansowe

1. Depozyty		207.119,--
2. Rezerwa na sumy rewindykacyjne		48.626,20
3. Gwarancje wydane		166.500,—
4. Weksle b. hurt. tyton. we Lwowie		5.741,60
		427.986,80

wydatków za 1937 r.

MA

	Zł i gr	Zł i gr
1. Wpływy z hurtowni	143.339,25	
2. Procenty	4.598,54	
3. Wpływy dla Wydziału Opieki	263.572,43	
4. Wpływy różne (z odnajmu części lokalu, wpłaty na Krzyż Leg., likw. b. hurt. tyton. we Lwowie	36.199,50	447.709,72
		447.709,72

B. Sprawozdanie

Główniej Komisji Rewizyjnej Związku Legionistów Polskich z rewizji gospodarki i księgowości Komendy Naczelnej, za lata 1936 — 37.

Główna Komisja Rewizyjna Związku Legionistów Polskich, w osobach niżej podpisanych odbyła w latach 1936 i 1937, zgodnie z postanowieniami statutu, szereg rewizyj i posiedzeń, a w szczególności sprawdziła przedstawione przez Komendę Naczelną dwa bilanse Związku, a mianowicie bilans na dzień 31 grudnia 1936 r. zamykający się kwotą zł 160.280,87 gr i kwotą zł 98.857,30 gr w sumach pozabilansowych oraz bilans na dzień 31 grudnia 1937 r. zamykający się kwotą zł 214.132,54 gr i kwotą zł 427.986,80 gr w sumach pozabilansowych, jak również sprawdziła odnośne sprawozdania finansowe za lata 1936 i 1937 i stwierdziła zgodność poszczególnych pozycji bilansowych oraz sprawozdań z zapisami w księgach buchalteryjnych.

W okresie sprawozdawczym Główna Komisja Rewizyjna dokonywała kilkakrotnie wrywkową kontrolę rachunkowości i stwierdziła, że wybrane wrywkowo zapisy pozycji kasowych i memoriałowych są należycie udokumentowane i poparte dowodami.

Ogólna suma dochodów w roku 1936 wyniosła zł 349.552,22 gr oraz **w roku 1937** zł 447.709,72 gr.

Wydatki w roku 1936 wyniosły zł 344.769,95 gr. według następującego rozliczenia:

Koszty ogólne (komorne, opał, światło, pensje persone- lu, wydatki kancelaryjne itp.)	zł 50.691,02
Subwencje Okręgowe	„ 50.000,00
Prenumerata pism dla Okręgów	„ 3.466,50
Koszty Zjazdowe	„ 3.838,63

Wydatki na Krzyż Legionowy	3.866,95
Procenty zapłacone	78,00
Koszty prowadzenia przedsiębiorstw	11.362,32
Koszty likwidacji b. Hurtowni we Lwowie	623,28
Inne	5.311,95
Wydatki Wydziału Opieki	215.531,25

**Wydatki w roku 1937 wyniosły 412.816,71
według następującego rozliczenia:**

Koszty ogólne (komorne, opał, światło, pensje persone- lu, wydatki kancelaryjne itp.)	zł 68.858,15
Subwencje Okręgowe	42.589,40
Akcja kult.-oświatowa (wydawnictwa)	5.168,81
Koszty Zjazdowe	4.593,70
Wydatki na Krzyż Legionowy	1.441,00
Procenty zapłacone	83,47
Koszty prowadzenia przedsiębiorstw	6.226,95
Koszty likwidacji b. Hurt. Tyt. we Lwowie	282,80
Wydatki Wydziału Opieki	283.572,43

Niżej podpisani stwierdzając, że wszystkie rewizje przeprowa-
dzili sumiennie i według najlepszej wiedzy i woli, przedkładają bilan-
se na dzień 31 grudnia 1936 roku i na dzień 31 grudnia 1937 r. Walne-
mu Zjazdowi Delegatów do przyjęcia, z wnioskiem o udzielenie Ko-
mendzie Naczelnej absolutorium.

Warszawa, dnia 1 czerwca 1938 r.

(—) *Węglewski St.*

(—) *Dr Górecki Roman gen. bryg.*

(—) *Dr Stefan Benedykt*

(—) *Starzyński Stefan*

(—) *Adolf Abram*

Za zgodność:

Adolf Abram

Sekretarz Gł. Kom. Rew.

Członkowie Komendy Naczelnej (od lewej): Schaczel, Polakiewicz, Brzek-Osiński, Grossek, Schally, Filipkowski, Wenda, Kier, bura Krasiński, Hentz, Małski, Orski, Kruszewski, Zarzycki, Świdziński i Dąbkoński.

Działalność Okręgów

OKRĘG BIAŁYSTOK.

Skład Zarządu Okręgu: Funkcję Prezesa Okręgu, którym pierwotnie wybrany został Ob. Butrym-Długocki Stanisław i zrezygnował z tego stanowiska, pełni I Wiceprezes Ob. Tadeusz Metz, II W-Prezes Ob. Jan Walicki, Sekretarz Ob. Sokół Bolesław, Skarbnik Ob. Zulauf Kazimierz, Kier. Br. Pom. Ob. kpt. Jastrzębski Stanisław, Kier. Ref. Społ. Ob. Sawicki Antoni, ponadto wchodzi do Zarządu Ob. Ob. Hanczko Jan, Kwiek Kazimierz, Bączkowski Stanisław.

Do Okręgu wchodzi 5 Oddziałów i 5 Placówek według załączonej dyslokacji.

Zarządy Oddziałów: Białystok — Prezes Ob. Zulauf Kazimierz
Grodno — „ Ob. Walicki Jan
Hajnówka— „ Ob. Pągowski Bolesław
Łomża — „ Ob. Pryziński Jan Janusz
Suwałki — „ Ob. Gruszecki Edward

Przy Zarządzie Okręgu czynne są referaty społeczny i bratniej pomocy.

Tak Zarządy Okręgu jak i Oddziałów biorą udział w pracy społeczno-politycznej i współpracują pod tym względem z innymi organizacjami jak Federacją P. Z. O. O. Związkiem Strzeleckim i t. p. Ponadto członkowie biorą czynny udział w organizacji expozytur wojewódzkiej i powiatowej O. Z. N., a w szczególności w Białymstoku i Grodnie. Warunki pracy społecznej w Okręgu są utrudnione z uwagi na brak większych skupień legionowych.

Akcja Opieki obejmowała w okresie sprawozdawczym pomoc materialną dla członków, którzy są w ciężkich warunkach, opiekę nad chorymi legionistami w zakładach leczniczych w Swiacku i Choroszczy, likwidację bezrobocia oraz zabiegi o polepszenie bytu zatrudnionych.

nych i pomoc prawną. Na skutek przyznanej przez Komendę Naczelną stałej specjalnej subwencji na opiekę nad legionistami pozostającymi w zakładach w Swiacku i Choroszczy opiekę tę wykonywał Zarząd Oddziału w Grodnie i z opieki tej skorzystało około 30 osób. Opieka polegała na udzielaniu świadczeń w gotówce wzgl. w naturze jak zaopatrzenie w odzież, bieliznę, obuwie i t. p., a ponadto na dostarczaniu chorym dzienników i czasopism.

Bezrobocie wśród legionistów zostało całkowicie zlikwidowane. Akcja poprawy bytu zatrudnionych legionistów dała w wielu przypadkach dodatnie wyniki.

Rok budżetowy 1936 Okręg zamknął po stronie przychodów i rozchodów sumą zł 3.340 z nadwyżką budżetową zł 682,22 zaś rok 1937 sumą zł 4.425,62 z nadwyżką zł 490,16 gr.

OKRĘG BRZEŚĆ n/B.

Skład Zarządu Okręgu: Czynności Prezesa Okręgu pełnił do kwietnia 1938 r. Ob. Gen. Jarnuszkiewicz Czesław, poczym ustąpił na skutek przeniesienia służbowego i od maja b. r. Prezesem jest Ob. Płk. Wacław Kostek-Biernacki. I W-prezes Ob. Frydrychowicz Bolesław, II W-prezes Ob. Olewiński Piotr, Sekretarz Ob. Mjr. Brzychaczek Władysław, Skarbnik Ob. Szwarcbart Waldemar, Kier. Ref. Społ. Ob. Bednarczyk Stefan, Kier. Bratniej Pomocy ostatnio dokooptowany Ob. Płk. Dypl. Trapszo Tadeusz. Ponadto wchodzi do Zarządu Ob. Ob. Augustyniak Mieczysław oraz dokooptowany Mjr. Orliński-Skibiński Ludwik.

Do Okręgu wchodzi 5 Oddziałów i 4 Placówki, według załączonej dyslokacji.

Zarządy Oddziałów:

Brześć n/B	Prezes	Ob. Moliński Tadeusz
Pińsk	„	Ob. Dołęga-Kamiński Tad.
Prużana	„	Ob. Jonasz Wacław
Kobryń	„	Ob. Kossowski Stanisław
Dawidgródek	„	vacat

Kierownicy Placówek:

Łuniniec	Ob. Augustyn Granecki-Guzik
Kosów-Pol.	Ob. Jan Trębicki
Drohiczyn	Ob. Albert Jerzy
Kamień-Koszyrski	Ob. Andrzej Buczak

Zarząd Okręgu zajął się uporządkowaniem spraw ewidencyjnych oraz podniesieniem spójności organizacyjnej. W dziedzinie społecznej Oddziały współpracują z pokrewnymi organizacjami społecznymi a przede wszystkim z Federacją P. Z. O. O. Związkiem Strzeleckim i P. O. W. Ostatnio Zarząd Okręgu podjął inicjatywę stworzenia Rady Legionowo-Peowiackiej celem uzgodnienia wystąpień Obozu Legionowo-Peowiackiego dla współpracy z O. Z. N., a członkowie Zarządu poszczególnych Oddziałów wchodzi w skład Okręgowej Rady O. Z. N. wzgl. do Naczelnej Rady O. Z. N.

Oddziały Brześć i Pińsk posiadają własne świetlice. Najbardziej aktywnymi Oddziałami są Oddziały Brześć i Pińsk. Zarząd Okręgu ma zamiar w roku bieżącym przystąpić do budowy mauzoleum w Wysocko-Litewskim.

Na terenie Okręgu bezrobotnych jest 5-ciu. Uzyskano pracę dla 12 b. legionistów. Ponadto Okręg troszczył się o polepszenie warunków bytu swych członków, będących w trudnych warunkach materialnych.

Z zapomóg doraźnych korzystało 38 osób. Liczba wdów wynosi 6 a sierot 9 osób. Wymienionym Okręg przychodził z pomocą bądź udzielając zapomóg, bądź przez wyrobienie koncesji na sprzedaż wyrobów monopolowych bądź też udzielając pomocy na założenie własnego warsztatu pracy.

Z zaopatrzenia inwalidzkiego korzysta 4 legionistów a zaopatrzenie przewidziane dla odznaczonych Krzyżem Niepodległości przyznano 3 legionistom.

W czasie wakacyj szkolnych Okręg zorganizował 2 kolonie letnie dla dzieci a to: Oddział Brześć n/B dla 20 dzieci i Oddział Pińsk dla 14 dzieci.

Rok budżetowy 1936 Okręg zamknął sumą zł 2.685,50 z niedoborem zł 275,50 zaś rok 1937 sumą zł 3.800 z nadwyżką budżetową zł 947,54.

OKRĘG KATOWICE.

Skład Zarządu Okręgu: Prezes Okręgu Ob. Dr. Nieć Kazimierz, I W-prezes Ob. Płonka Józef, II W-prezes Ob. Wojnarski Franciszek, Sekretarz Ob. Komuszyński Jan, Skarbnik Ob. Uhacz Roman, Kier. Brat. Pomocy Ob. Dr. Wiślocki Edward, Kier. Ref. Społ. Ob. Tura Mieczysław, ponadto wchodzi do Zarządu Ob. Ob. Dr. Szpil Władysław i Bałka Stanisław.

Do Okręgu wchodzi 6 Oddziałów według załączonej dyslokacji.

Zarządy Oddziałów:	Chorzów	Prezes Ob. Tura Mieczysław
	Cieszyn	p. o. „ Ob. Dr. Misiaczek R.
	Katowice	„ Ob. Wesołowski Józef
	Pszczyna	„ Ob. Linca Władysław
	Rybnik	„ Ob. Szczepański Miecz.
	Tarnowskie-Góry	„ Ob. Dr. Szpil Władysław

Przy Zarządzie Okręgu istnieje sekcja społeczno-polityczna złożona z 9 osób, która w miarę potrzeby kooptuje innych członków. Poszczególne członkowie biorą wybitny udział w pracach społeczno-kulturalnych na terenie organizacji młodzieżowych jak Związku Strzeleckiego, Zw. Rezerw. i innych, w charakterze Komendantów, instruktorów i referentów wychowania obywatelskiego. Zarząd Okręgu przeprowadził kilka odpraw oddziałowych w sprawie udziału legionistów w pracach O. Z. N. na skutek czego legionści zaczęli aktywnie współpracować z O. Z. N. obejmując tam cały szereg placówek. Pracę społeczną ułatwiają świetlice i biblioteki, które posiadają Oddziały Chorzów, Cieszyn, Katowice, Pszczyna, Rybnik i Tarnowskie-Góry.

Na terenie Okręgu znajduje się 41 bezrobotnych. Z zapomóg korzysta ogółem 40 osób bądź w gotówce bądź w naturze. Liczba wdów wynosi 8, sierot 13 osób. Forma pomocy bądź doraźna wzgl. stała w gotówce, bądź w naturze.

W akcji opieki i niesienia pomocy nad wspomnianymi legionistami wzgl. ich rodzinami biorą udział niezależnie od Oddziałów, również i „Rodziny Legionowe“ istniejące przy poszczególnych Oddziałach. Pomimo akcji Zarządu, istnieją nadal trudności w uzyskaniu pracy dla legionistów, a to z powodu specjalnych miejscowych stosunków. Z zaopatrzenia inwalidzkiego korzysta 6 legionistów, a z zaopatrzenia dla odznaczonych Krzyżem Niepodległości 1 legionista.

Rok 1937 Okręg zamknął po stronie przychodów i rozchodów sumą zł 3.324,15 z nadwyżką budżetową zł 319,72.

OKRĘG KIELCE.

Skład Zarządu Okręgu: Funkcję Prezesa Okręgu, którym pierwotnie wybrany został Ob. Płk. Dypl. Dojan-Surówka Jan i zrezygnował z tego stanowiska na skutek przeszkód służbowych, pełni I W-prezes Ob. Kasprzykowski Edward; II W-prezes Ob. Nowakowski Stan.,

Sekretarz Ob. Dr. Zaleski Józef a zastępcą jego jest dokooptowany do Zarządu Ob. mgr. Makiełło Wacław, Skarbnikiem jest dokooptowany Ob. Jurasz Jan, Kier. Bratniej Pomocy Ob. kpt. Messinger Antoni, Kier. Refer. Społ. Ob. Dorobczyński Bronisław, ponadto wchodzi do Zarządu Ob. Ob. Ppłk. Majkowski Benedykt i Leonciński Leon.

W skład Okręgu wchodzi 12 Oddziałów i 3 Placówki według załączonej dyslokacji.

Zarządy Oddziałów:

Kielce	Prezes	Ob. Dorobczyński	Bronisław
Ostrowiec	„	Ob. Leonciński	Leon
Skarżysko-Kam.	„	Ob. Mjr. Gontarski	Stanisław
Pionki	„	Ob. Inż. Dr. Prot	Jan
Miechów	„	Ob. Zawisza-Kernowa	Zofia
Radom	„	Ob. Kasprzykowski	Edward
Starachowice	„	Ob. Inż. Wyporek	Antoni
Kozienice	„	Ob. Pomarański	Zygmunt
Busko-Zdrój	„	Ob. Rtm. Szaszewski	Kazimierz
Pińczów	„	Ob. Mjr. Koelner	Zbigniew
Końskie	„	Ob. Biernacki	Seweryn
Jędrzejów	„	Ob. Malinowski	Marian
Kierownik Placówki	Sandomierz	Ob. Mjr. Kisielewski	Marian
„	„	Opoczno	Ob. Zacharski Roman
„	„	Opatów	Ob. Smalc Henryk

Okręg współpracuje czynnie na polu społecznym ze Związkiem Strzel., Rezerwistów, i innymi organizacjami należącymi do Federacji P. Z. O. O. a w szczególności odbywa się ścisła współpraca z P. O. W. Szereg organizacji ogólnopolskiego znaczenia jest kierowany i rozwijany przez legionistów, ponadto tak Zarząd Okręgu jak i poszczególne Oddziały zgłosiły akces do pracy w O. Z. N.

W pracy samorządowej legioniści piastują w szeregu miejscowości mandaty radnych i ławników.

Pracę społeczną ułatwiają świetlice, które posiadają Oddziały Kielce, Radom, Pionki i Skarżysko, inne natomiast korzystają ze świetlic wspólnych z innymi organizacjami. Sekcja kulturalno-oświatowa i prasowa zorganizowała szereg odczytów, zjazdów, związanych z zagadnieniami ogólnopolskimi oraz szereg obchodów z pośród których szczególnie manifestacyjny charakter miały każdego roku obchody dnia 19

marca, wymarszu kadrówki 6 sierpnia, powitanie w Kielcach drużyn Strzeleckich i t. p.

Na terenie Okręgu liczba bezrobotnych wynosi 49 legionistów. Z zapomóg doraźnych i stałych korzystało przeszło 100 osób, które niezależnie od tego w okresie zimowych miesięcy, pobierały dodatek na swe dzieci. Liczba wdów 102 a sierot 16 osób, które otrzymują bądź zapomogi bądź też korzystają z zaopatrzeń ze Skarbu Państwa w formie rent wdowich lub sierocych. Liczba matek po b. leg. 43 osoby a ojców 7 osób, z których część otrzymuje bądź rentę rodzicielską bądź też zaopatrzenie z tytułu Krzyża Niepodległości. Ponadto Okręg troszczył się o polepszenie bytu pracujących legionistów i to przeważnie z wynikiem dodatnim.

W latach 1936 i 1937 Okręg zorganizował kolonie letnie dla dzieci w całym szeregu miejscowości jak Suchedniów, Kozienice, Busko, Pionki, Bolechów, Rabka, Rymanów, z których korzystało 300 — 370 dzieci rocznie, ponadto w okresie zimowym 1937/38 r. Okręg zorganizował kolonie zimowe w sanatorium w Rabsztynie, z których skorzystało 118 dzieci.

Obroty kasowe Okręgu za okres od 2 kwietnia 1936 r. do 20 grudnia 1937 r. wyraziły się sumą w przychodzie zł 227.755,41, w rozchodzie zł 227.754,69 co wskazuje na saldo w kwocie 0,72 zł.

OKRĘG KRAKÓW.

Skład Zarządu Okręgu: Prezes Ob. Dr. Mikołaj Kwaśniewski, I W-prezes Ob. Ludwik Strojek, II W-prezes Ob. Dr. Franciszek Bieda, Sekretarz Ob. Andrzej Rutkowski, Skarbnik Ob. Ignacy Chmielak. Ponadto wchodzi do Zarządu Ob. Ob. Mjr. s. s. Władysław Selim Brunne, Dr. Mieczysław Kaplicki, Mieczysław Królikiewicz, Dr. Piotr Małaczyński, Płk. s. s. Stanisław Kruk-Schuster, Dr. Władysław Stryjeński, Dr. Emil Bobrowski (zmarł 12.IV.38).

W skład Okręgu wchodzi: 30 Oddziałów i 5 Placówek według załączonej dyslokacji.

Zarządy Oddziałów: Prezesi Oddziałów: Biała — Ob. Płk. Józef Kustroń, Bochnia — Ob. Augustyn Dobrowolski, Brzeszcze — Ob. Ludwik Laber, Chrzanów — Ob. Edward Kozłowski, Czarny-Dunajec — Ob. Jan Styrczula, Dębica — Ob. Jan Rychter, Gorlice — Ob. Zdzisław Stein, Jaworzno — Ob. Franciszek Koźmic, Jordanów — Ob. Kazimierz Zajac, Jasło — Ob. Jan Gałuszka, Kraków — Ob. Dr. Sta-

nisław Korczyński, Kalwaria — Ob. Tadeusz Lorenz, Kęty — Ob. Kazimierz Doleżał, Krynica — Ob. Józef Wąsik, Limanowa — Ob. Franciszek Biedroń, Mościce — Ob. Inż. Stanisław Nowotny, Myślenice — Ob. Jan Hołuj, Nowy-Sącz — Ob. Jan Łobodziński, Nowy-Targ — Ob. Jan Unger, Podgórze-Płaszów — Ob. Wiktor Pawlikowski, Oświęcim — Ob. Jan Leśniak, Rabka — Ob. Adam Sosnowski, Szczakowa — Ob. Leon Stańczyk, Siersza — Ob. Witold Myszkowski, Sucha — Ob. Adam Gustawski, Tarnów — Ob. Dr. Mieczysław Brodziński, Wadowice — Ob. Wincenty Hyla, Wieliczka — Ob. Dr. Tadeusz Gierczyński, Zakopane — Ob. Mjr. Stanisław Kozłowski (zmarł 20.IV.38), Żywiec — Jan Seemann.

Okręg w okresie sprawozdawczym rozwijał żywą działalność społeczną i kulturalno-oświatową. Zorganizowane przez Związek obchody i uroczystości związane z ideą i czynem legionowym, rocznicami bitew legionowych i o charakterze ogólnopaństwowym znajdowały silny oddźwięk w społeczeństwie.

. W sierpniu 1937 r. Okręg zorganizował XIV Zjazd Legionistów w Krakowie, którego szczegółowe sprawozdanie ogłosił w wydawnictwie „Oleandry“ Nr 4 i 5. Okręg współpracuje również w akcji Pomocy Zimowej z Obywatelskim Komitetem Zim. Pom. Bezrobotnym. Wszystkie Oddziały rozwijają czynną akcję na polu politycznym, społecznym, gospodarczym i przysposobienia wojskowego. W okresie sprawozdawczym w Okręgu odbyły się liczne odprawy Prezesów Oddziałów, zebrania informacyjne członków poszczególnych Oddziałów, Okręgowe Zgromadzenie Delegatów, których tematem były sprawy organizacyjne i społeczno-polityczne. W czerwcu 1937 r. odbyło się Zebranie organizacyjne O. Z. N. przy współudziale legionistów, którzy zadeklarowali czynną współpracę z O. Z. N. Przedstawiciele legionistów wchodzi w skład Rady Okręgowej O. Z. N. i Rady Naczelnej O. Z. N.

Niezależnie od tego Oddziały współpracują ze Związkiem Strzel., z Federacją P. Z. O. O. zajmując w tych organizacjach w wielu miejscowościach czołowe stanowiska.

Oddziały Okręgu dysponują 19 świetlicami i 8-ma bibliotekami a ponadto Oddział krakowski wydaje komunikat p. t. „Oleandry“ ukazujący się od stycznia 1936 r. W komunikacie poruszane są sprawy dotyczące życia organizacyjnego oraz sprawy ogólne o aktualnej treści.

Ułatwieniem pracy jest posiadanie własnego domu Im. J. Piłsudskiego w Oleandrach, w którym znajdują pomieszczenie nie tylko legionišci ale i inne bratnie organizacje.

Stan bezrobocia wśród legionistów wynosił w okresie sprawozdawczym 138 bezrobotnych i niezdolnych do pracy. Z zapomóg doraźnych i stałych korzystało 799 osób bądź w formie gotówkowej bądź w naturze. Liczba wdów wynosi 164 a sierot 122 osoby. Jednym i drugim Okręg przychodzi z pomocą udzielając zapomóg lub wyszukując odpowiednią pracę. Niezależnie od tego Okręg starał się o wynalezienie pracy bezrobotnym oraz o polepszenie warunków bytu pracującym legionistom. W tym kierunku Okręg uzyskiwał dużą pomoc tak ze strony Opiekuna Okręgowego jak również przedstawiciela Funduszu Pracy, którzy ściśle współpracowali z Zarządem Okręgu biorąc udział w konferencjach Bratniej Pomocy.

Z zaopatrzenia inwalidzkiego korzysta 35 a z tytułu Krzyża Niepodległości 23 legionistów. W okresie sprawozdawczym Okręg zorganizował kolonie letnie w Rabce, Węgierskiej Górcie, Rayczy, Łobzowie, w Ciężkowicach, Radziszowie, z której korzystało przeszło 200 dzieci.

Wpływy kasowe Okręgu za rok 1936 wynosiły zł 21.984,44, rozchody zł 20.102,08, nadwyżka budżetowa zł 1.782,36. Rok budżetowy 1937 zamknął się po obu stronach sumą zł 54.427,85, z nadwyżką budżetową zł 475,31. Prawie wszystkie Oddziały Okręgu Krakowskiego wykazują aktywną pracę.

OKRĘG LUBLIN.

Skład Zarządu Okręgu: Funkcję Prezesa w miejsce przeniesionego słuźbowo Ob. Namysłowskiego Stanisława, pełni I W-prezes Ob. Zuchowicz Józef, II W-prezes Ob. Przeździecki Eugeniusz, Sekretarz Ob. mgr. Iżycki Eugeniusz, Skarbnik Ob. Dr. Scholtz Edward. Ponadto wchodzi do Zarządu Ob. Ob. Koszyk Władysław, Mjr. Jabłonowski Konstanty, Grabowski Wincenty, Kobialko Józef.

W skład Okręgu wchodzi 11 Oddziałów według załączonej dyslokacji.

Zarządy Oddziałów: Prezesi Oddziałów: Biłgoraj — Ob. Kondysar Ferdynand, Biała-Podl. — Ob. Sakowicz Leon, Chełm-Lub. — Ob. Pawlak Franciszek, Puławy — Ob. Gaczyński Michał, Hrubieszów — Ob. Olejniczowski E., Lublin — Ob. Przeździecki Eugeniusz,

Lubartów — Ob. Klamut Franciszek, Tomaszów-Lub. — Ob. Pabis Bronisław, Zamość — Ob. Otto Juliusz, Dęblin — Ob. March Czesław.

W żywej pracy społecznej Okręg współpracuje z organizacjami P. O. W., Federacją P. Z. O. O. oraz organizacjami o znaczeniu ogólnopolskim.

Legioniści pracują w nich na różnych szczeblach organizacyjnych. Ponadto została utworzona Komisja Porozumiewawcza Legionowo-peowiacka dla wspólnego załatwienia ważniejszych spraw. W grudniu 1937 r. na Zgromadzeniu Zarządów Okręgów Zw. Leg. i P. O. W. wszystkie Oddziały przystąpiły do O. Z. N. wysyłając swych członków do czynnej współpracy w poszczególnych komórkach organizacyjnych O. Z. N.

W Okręgu znajdują się 3 świetlice t. zn. w Chełmie, Tomaszowie i Lublinie, przy czym Oddział Lubelski posiada zasobną bibliotekę, ponadto Oddział w Krasnymstawie dysponuje kinem dźwiękowym otrzymanym w darze od podoficerów tamt. garnizonu. Szczególnie żywe życie świetlicowe rozwija Oddział Lubelski. Niezależnie od obchodów świąt narodowych i rocznic legionowych, Oddziały organizują rokrocznie „Święto zmarłych“ otaczając szczególną troską groby poległych legionistów.

Bezrobocia w Okręgu mimo usilnych starań Zarządu i życzliwej pomocy władz, nie dało się całkowicie zlikwidować.

Stan bezrobotnych wynosi 45. Bezrobotni ci korzystają z zapomóg doraźnych i stałych w formie gotówkowej lub w naturze.

Coraz liczniej zwracają się do Związku o pracę i poparcie dorastające dzieci b. legionistów. Liczba wdów wynosi 85 a sierot 138 osób. Okręg przychodzi im z pomocą bądź skierowując do pracy, bądź udzielając pomocy lekarskiej i materialnej. Dzieci umieszcza się w zakładach wychowawczych, dostarcza im książek i pomocy szkolnych, udziela bezpłatnych korepetycji i t. p., ostatnio poszczególne wdowy i sieroty korzystają z zaopatrzeń z tytułu Krzyża Niepodległości.

Ponadto Zarząd stara się o polepszenie warunków bytu legionistów pracujących, spotykając się naogół z przychylnym uwzględnieniem swych starań.

W okresie sprawozdawczym Okręg zorganizował kolonie letnie wzgl. dożywianie dzieci podczas feryj wakacyjnych. Z kolonij urządzonych w miejscowościach: Świdnik, Krężnica, Krasnobród, Turkowice korzystało przeszło 100 dzieci.

Rok budżetowy 1936 Okręg zamknął sumą zł 8.233,80, z nadwyżką budżetową zł 2.689,02. Zaś rok 1937 sumą zł 10.870,55, z nadwyżką budżetową zł 1.587,40.

OKRĘG L W Ó W.

Skład Zarządu Okręgu: Prezes Ob. Dr. Wojciechowski Bronisław, I W-prezes Ob. Dr. Weryński Jan, II W-prezes Ob. Mjr. Ziemba Juliusz, Sekretarz Ob. Wojtarowicz Tadeusz, Kier. Br. Pom. Ob. Mgr. Przystajko Stanisław, ponadto do Zarządu wchodzi: Ob. Świetlik Alfred, Ob. Dr. Rogowski Jan, Ob. Wieroński Daniel, Ob. Dr. Dzieduszycki Konstanty, Ob. Kpt. Blicharski Tadeusz, Ob. Inż. Dunin Roman, Ob. Opalek Mieczysław.

Do Okręgu wchodzi 31 Oddziałów i 4 Placówki według załączonej dyslokacji, przycym Oddziały dyslokowane na terenie województwa Stanisławowskiego zorganizowane są w Podokręg (podległy Zarządowi Okręgu), którego prezesem jest Ob. Kotlarczuk Franciszek.

Zarządy Oddziałów: Prezesi Oddziałów: Borysław — Ob. Inż. Kamiński Wiktor, Brzozów — Ob. Schmidt Adolf, Dolina — Ob. Suski Józef, Drohobycz — Ob. Buczkowski Ksawery, Gródek-Jagielloński — Ob. Kpt. Janiszewski Józef, Horodenka — Ob. Kosiński Marian, Jarosław — Ob. Waydowicz Tadeusz, Kałusz — Ob. Bereznicki Władysław, Kołomyja — Ob. Michalski Ludwik, Kosów — Ob. Ppłk. Lewicki Józef, Krosno — Ob. Inż. Ostafin Józef, Lesko — Ob. Piotrowski Kazimierz, Lwów — Ob. Boczar Wiktor, Łancut — Ob. Płk. Lewicki Stanisław, Mościska — Ob. Heil Alojzy, Nadwórna — Ob. Hobgarski Henryk, Nisko — Ob. Gazda Julian, Przemyśl — Ob. Ppłk. Czerny Stanisław, Przeworsk -- Ob. Kpt. Andrusiewicz Kazimierz, Rawaruska — Ob. Domiczek Julian, Rzeszów — Ob. Ślusarczyk Franciszek, Sambor — Ob. Ekert Edward, Sanok — Ob. Płk. Csadek Zygmunt, Śniatyn — Ob. kom. S. G. Chmielewski Tadeusz, Stanisławów (i Podokręgu) — Ob. Mgr. Kotlarczuk Franciszek, Stryj — Ob. Mjr. Rafacz Franciszek, Tłumacz — Ob. Seidler Leon, Turka n/Stryjem — Ob. Pacuła Tadeusz, Zimna Woda — Ob. Przystajko Kazimierz, Żabie — Ob. Miltsovitz Jan, Żółkiew — Ob. Bietkowski Stanisław.

Kierownicy Placówek: Mikuliczyn — Ob. Niziński Stanisław, Rohatyn — Ob. Wójtowicz Józef, Sokal — Ob. Wojnarowicz Marian, Tarnobrzeg — Ob. Lipiński Władysław.

Kierownictwo Okręgu od szeregu lat spoczywa w rękach Ob. Dr. Wojciechowskiego Bronisława. W ostatnim okresie Okręg rozwinął szeroką działalność kulturalno - oświatową, społeczną, gospodarczą i opieki. Dla tych prac utworzono przy Zarządzie Okręgu specjalne sekcje jak kulturalno-oświatową, społeczno-prasową, spółdzielczą, zawodową; nadto działają „Rodzina Legionowa“, Komitet Redakcyjny i Klub Dyskusyjny. Praca kulturalno-oświatowa wyraża się urządzaniem odczytów na tematy z historii walk legionowych, ożywieniem życia świetlicowego, rozwojem bibliotek, oraz rozwijaniem akcji odczytowej, pogadanek szkolnych, mających za cel szerzyć ideę legionową wśród młodego pokolenia. Poza tym Okręg organizuje karsy naukowe i maturalne dla legionistów i członków innych bratnich Związków. W ostatnich czasach Okręg wszczął akcję zradiofonizowania wszystkich świetlic.

W dziedzinie społecznej Okręg współdziała ściśle z P. O. W. i innymi organizacjami niepodległościowymi nadto z Związkiem Rezerwistów i Strzeleckim. Również nawiązano najściślejszą współpracę z O. Z. N., w którym legionisci na różnych placówkach czynnie pracują. Zarząd Okręgu dążąc do rozwinięcia szerszej działalności społecznej zorganizował klub dyskusyjny, liczący przeszło 300 członków z pośród legionistów i innych Związków. Klub urządził szereg zebrań dyskusyjnych na temat najaktualniejszych zagadnień społeczno-politycznych.

Od sierpnia 1937 r. wychodzi pismo p. t. „Wola i Czyn“ poświęcone zagadnieniom życia organizacyjnego obozu legionowo - peowiackiego oraz zagadnieniom społecznym, politycznym, kulturalnym i gospodarczym. Na polu gospodarczym Okręg propaguje ruch spółdzielczy i organizuje nowe placówki spółdzielcze a ostatnio przy Okręgu utworzono stałą poradnię spółdzielczą.

Na terenie Okręgu liczba bezrobotnych wynosi 73 osoby. Z zapomóg doraźnych i stałych we formie gotówkowej korzysta 614 osób, a we formie pożyczek, naturalii, leczenia bezpłatnego, porad lekarskich i t. d. 431 osób. Liczba wdów wynosi 198, a sierot 202 osoby, którym Okręg przychodzi z pomocą (w naturze) przez zakup odzieży, dożywianie, umieszczanie w sierocińcach, dostarczanie książek szkolnych i t. p. Pewna liczba tych osób korzysta z zaopatrzenia wdowiego i sierocego. Zaopatrzenie inwalidzkie pobiera dotychczas 19 a z tytułu Krzyża Niepodległości 15 legionistów. Okręg zorganizował kolonie letnie w miejscowościach: Zagórz, Jasień, Liszna, z których korzysta-

ło 103 dzieci. Ponadto Okręg starał się o poprawę ciężkiej sytuacji materialnej wielu pracujących legionistów, i w staraniach tych w dużej mierze osiągnął wynik dodatni. W wymienionej wyżej działalności pracę Zarządowi ułatwiały sekcje zawodowe jak również i koła Rodziny Legionowej (przy poszczególnych Oddziałach), opiekujące się w szczególności wdowami, sierotami, rodzicami po b. legionistach i dziećmi.

Niemal wszystkie Oddziały Okręgu pracują dobrze, biorąc żywy udział w pracy społecznej.

Rok budżetowy 1936 Okręg zamknął sumą zł 34.983,32, z nadwyżką budżetową zł 14.505,27, zaś rok 1937 sumą zł 37.613,20, z nadwyżką zł 7.057,86.

OKRĘG Ł Ó D Ź.

Skład Zarządu Okręgu: Prezes Ob. Marian Wadowski, I W-prezes Ob. Seweryn Edward Malinowski, II W-prezes Ob. Aleksander Kopicuch, Sekretarz Ob. Władysław Żwirski, Skarbnik Ob. Antoni Smolarek, Kier. Brat. Pom. Ob. Zygmunt Nowiński, Ref. Społeczny Ob. Stanisław Wiśniewski, ponadto wchodzi do Zarządu Ob. Ob. Tadeusz Prądyński i Michał Wymysłowski.

Do Okręgu wchodzi 6 Oddziałów oraz 2 Placówki. Granice Okręgu z dniem 1.IV.38 r. uległy zmianie przez przyłączenie powiatów kaliskiego, kolskiego, konińskiego i tureckiego do Okręgu Poznań.

Zarządy Oddziałów:

Łódź	Prezes Ob. Koperski Zygmunt
Pabianice	„ Ob. Tomczak Władysław
Piotrków-Tryb.	„ Ob. Dr. Drozd-Gierymski Jan
Radomsko	„ Ob. Bartkiewicz Kazimierz
Sieradz	„ Ob. Gałka Eugeniusz
Tomaszów-Maz.	„ Ob. Marynowski Tad. Józef

Na terenie całego Okręgu udział legionistów w pracy obywatelskiej jest bardzo żywy i wyraża się w ścisłej współpracy z organizacjami b. wojskowych a w szczególności z P. O. W. Ponadto legionieści przystąpili do czynnej pracy w O. Z. N. Trzy Oddziały dysponują świetlicami i bibliotekami a to: Łódź, Kalisz i Piotrków. W Okręgu liczba bezrobotnych wynosi 14 legionistów, a z zapomóg doraźnych

i stałych w formie gotówkowej lub w naturze, korzysta 78 osób. Wdów jest 29, a sierot 56, którym Okręg przychodzi z pomocą wyszukując pracę, dostarczając żywności, pomagając w kształceniu dzieci i t. p. Z zaopatrzenia inwalidzkiego korzysta 4, a z tytułu Krzyża Niepodległości 1 legionista.

Ponadto Okręg troszczy się o polepszenie bytu członków i przyznanie należnych rent. W całej tej akcji wspomaga wydatnie działalność Okręgu Rodzina Legionowa. Okręg zorganizował w m. Slesinie i Sędziejowicach kolonie letnie, z których korzystało 62 dzieci.

Rok budżetowy 1936 Okręg zamknął sumą zł 6.079,74, z niedoborem zł 412,80, zaś rok 1937 sumą zł 8.258,50, z niedoborem zł 558,50.

OKRĘG POZNAŃ.

Skład Zarządu Okręgu: Prezes Ob. Prof. Dr. Antoni Jakubski, I W-prezes Ob. Płk. Dypl. Erwin Więckowski, II W-prezes i Kier. Bratniej Pomocy Ob. Alfred Wallner, Sekretarz Ob. Jan Kazimierz Latour, Skarbnik Ob. Karol Surówka, Kier. Ref. Społ. Ob. Stefan Boryczko ponadto wchodzi do Zarządu Ob. Konrad Unolt i Ob. Dr. Jan Bermański.

Do Okręgu wchodzi 6 Oddziałów. Od 1.IV.38 r. granice Okręgu uległy zmianie przez przyłączenie powiatów: bydgoskiego, inowrocławskiego, szubińskiego, wyrzykowskiego do Okręgu Toruń, a włączenie z Okręgu Łódź powiatów: kaliskiego, kolskiego, konińskiego i tureckiego.

Zarządy Oddziałów:

Gniezno	Prezes Ob. Dr. Gumiński Mieczysław
Leszno	„ Ob. Ppłk. Dypl. Zbijewski Adam
Ostrów Wlkp.	„ Ob. Dąbrowiecki Nicefor
Poznań	„ Ob. Unolt Konrad
Kalisz	„ Ob. Ppłk. Dr. Paczesny Antoni
Koło	p. o. Prezesa Ob. Jarzębski Stanisław

W działalności społeczno-kulturalnej Okręg współpracuje z Federacją P. Z. O. O. i P. O. W. a ponadto współdziała z O. Z. N. Dwa Oddziały posiadają świetlice t. j. Bydgoszcz i Poznań a ponadto ten ostatni dysponuje również i biblioteką. Bezrobocie na terenie Okręgu prawie zlikwidowano (jest 1 bezrob. leg.). Natomiast jest

spora ilość członków mających zbyt niskie uposażenie wzgl. zajęcia dorywcze i dla tych Okręg starał się o uzyskanie lepszych warunków płacy lub ustabilizowanie ich w pracy. Pomoc finansowa polegała na udzielaniu zapomóg 12 członkom żyjącym w trudnych warunkach. Z Okręgiem w dziedzinie samopomocowej współpracuje ściśle Rodzina Legionowa udzielając pomocy w formie zapomóg, organizowania kursów i kolonij letnich dla dzieci i w naturze. Z kolonij letnich zorganizowanych w m. Kobylnicy, Ostrowie i Międzychodzie skorzystało 66 dzieci.

Rok budżetowy 1936 Okręg zamknął sumą zł 2.670,93, z nadwyżką budżetową zł 159,82, zaś rok 1937 sumą zł 2.868,70, z niedoborem zł 750,72. Niedobór został odpisany z rachunku kapitałów tak, że majątek Okręgu na dzień 31.XII.37 r. wynosił zł 3.625,84.

OKRĘG R Ó W N E.

Skład Zarządu Okręgu: Prezes Ob. Ppłk. Dypl. Myszkowski Aleksander, który w maju 1938 r. na skutek przeniesienia służbowego zrezygnował, a w jego miejsce wybranym został Ob. Płk. Dypl. Grochol-Józef, I W-prezes Ob. Szempliński Tadeusz, II W-prezes Ob. Grochol-ski Roman, Sekretarz Ob. kpt. Matkowski Kamil, Skarbnik Ob. Zieliński Stanisław, Kier. Ref. Społ. Ob. Czyszkowski Jan ponadto do Zarządu wchodzi Ob. Ob. Hoffman Jakób, Rogowski Bazyli, Rojano-wa Honorata, Kpt. Kokular Marian.

Do Okręgu wchodzi 11 Oddziałów i 2 Placówek.

Zarząd Oddziałów: Białożórka — Ob. Berezowski Ludwik, Dubno — Ob. Kpt. Rez. Sulima-Kamiński Jerzy, Horochów — Ob. Gałkowski Józef, Kowel — Ob. Jarosz Feliks, Krzemieniec — Ob. Dr. Krzehlik Klaudiusz, Luck — Ob. Bietkowski Tadeusz, Ostróg — Ob. Ppłk. Zawistowski Dezyderiusz, Równe — Ob. Hoffman Jakób, Włodzimierz-Woń. — Ob. Mjr. Józefczyk, Sarny — Ob. Matolski Władysław, Zdołbunów — Ob. Dobrowolski Władysław.

Kierownicy Placówek: Lubomil — Ob. Argasiński, Kostopol — Ob. Ćwikliński Paweł.

Okręg przejawia swą działalność w pracy społeczno-kulturalnej przez współdziałanie członków w wielu organizacjach społecznych, udział w obywatelskich komitetach uroczystości ku czci Marszałka J. Piłsudskiego, organizowanie obchodów, rocznie bojów legionowych i t. p.; ponadto przez urządzanie zebrań i odczytów na aktualne te-

maty społeczne. Okręg współpracuje ze Związkiem P. O. W., Strzeleckim, Federacją P. Z. O. O. oraz Związkiem Osadników. Liczba bezrobotnych w Okręgu wynosi 29, z zapomóg korzysta 51, wdów jest 8 a sierot 14 osób. Wspomnianym Okręg przychodzi z pomocą pieniężną w naturze i w uzyskaniu zaopatrzenia wdowiego wzgl. sierotego. Okręg zorganizował kolonie letnie w Wiśniowcu, z których korzystało 72 dzieci.

W okresie sprawozdawczym łącznie ze saldem początkowym przychody Okręgu wynosiły sumę zł 6.470,09, rozchody zł 5.639,47, stąd nadwyżka zł 830,62.

OKRĘG SOSNOWIEC.

Skład Zarządu Okręgu: Prezes Ob. Almstaedt Hugon, I W-prezes Ob. Holewicki Roman, II W-prezes Ob. Rabsztyn Paweł, Sekretarz Ob. Łapiński Marian, Skarbnik Ob. Szwaja Leopold, Kier. Ref. Społ. Ob. Dr. Rajs Mieczysław, Kier. Brat. Pom. Ob. Styka Andrzej.

Do Okręgu wchodzi 7 Oddziałów, według załączonej dyslokacji.

Zarządy Oddziałów: Prezesi Oddziałów: Sosnowiec — Ob. Spinner Zdzisław, Będzin — Ob. Chełczyński Józef, Czeladź — Ob. Brudnicki Henryk, Dąbrowa-Górnicza — Ob. Szary Jan, Zawiercie — Ob. Dr. Michnowski Leon, Częstochowa — Ob. Kobyłecki Wacław, Olkusz — Ob. Kotowicz Stanisław.

Okręg mający od dawna piękną tradycję pracy społecznej, rozwijał również w okresie sprawozdawczym bardzo żywą działalność społeczno-kulturalną, ogarniając nią szerokie warstwy społeczeństwa a przede wszystkim robotników oraz młodzież robotniczą. Wspólnie z P. O. W. i Zw. Przyjaźni Zespołów Robotniczych prowadzony jest Uniwersytet Robotniczy im. A. Skwarczyńskiego, który obejmował prelekcje i odczyty wygłaszane przez posłów i działaczy społecznych, przy frekwencji 400 — 1800 słuchaczy.

Współpraca z O. Z. N. jest żywa a duża ilość członków piastuje mandaty w Zarządach O. Z. N. wyróżniając się swym doświadczeniem i energią. Poza ścisłą współpracą z P. O. W. i O. Z. N. legionieści współpracują ze Zw. Strzel., Federacją P. Z. O. O. i innymi Zw. b. wojskowych a ponadto pracują czynnie w Związkach Zawodowych, Spółdzielczych i organizacjach naukowych. Życie świetlicowe rozwija się intensywnie, gdyż świetlice posiadają prawie wszystkie Oddziały; ostatnio organizuje świetlicę Oddział w Czeladzi. Wszystkie świetlice

są zradiofonizowane a stan ich dzięki poparciu Rodziny Legionowej jest zadawalający. Ponadto Okręg posiada dosyć zasobną bibliotekę. Niezależnie od krzewienia tradycji legionowej przez organizowanie obchodów i święcenie rocznic, Oddziały otaczają szczególną opieką groby legionowe. Oddział Olkusz specjalną opieką otacza cmentarz poległych legionistów pod Krzywopłotami.

Na terenie Okręgu jest 14 bezrobotnych, przeważnie niezdolnych już do pracy. Duża ilość pracujących legionistów nie ma stałej pracy, względnie dostatecznego uposażenia, w stosunku więc do tych Okręg przeprowadził starania, przeważnie z wynikiem dodatnim, o ustalenie ich, zmianę zajęcia i polepszenie warunków bytu. Z zapomóg doraźnych i stałych korzysta 73 osoby. Wdów jest 39 a sierot 64 osoby; Okręg pomaga im przez szukanie pracy, zapomogi, pokrywanie opłat szkolnych, umieszczanie w sierocińcu w Liskowie i dożywianie. Z uwagi na fatalne warunki zdrowotne w tym Okręgu (gazy, dymy z fabryk i hut) Okręg ze szczególną troską organizuje kolonie letnie dla dzieci, w czym wydatną pomoc uzyskuje ze strony Rodziny Legionowej. Z kolonii tych korzystało 123 dzieci.

Rok budżetowy 1936 r. zamknął Okręg sumą zł 10.066,62, z nadwyżką zł 820,22, zaś rok 1937 sumą zł 18.094,75, z nadwyżką zł 6.651,23.

OKRĘG TARNOPOL.

Skład Zarządu Okręgu: Prezes Ob. Płk. Dypl. Mozdyniewicz Mieczysław, I W-prezes Ob. Kopeć Eugeniusz, II W-prezes Ob. Klimczak Władysław, Sekretarz Ob. Kruczkowski Władysław, Kier. Br. Pomoc. Ob. Mjr. Szelaż Józef, ponadto wchodzi do Zarządu Ob. Ob. Kpt. Gutowski Roman, Zagajewski Henryk, Świtkowski Lesław i Kpt. Stworcz-Bednarz Stanisław.

Do Okręgu wchodzi 15 Oddziałów i 2 Placówki według załączonej dyslokacji.

Zarządy Oddziałów. Prezesi Oddziałów: Tarnopol — Ob. Klimczak Władysław, Skalał — Ob. Kpt. Mrozek Stanisław, Zaleszczyki — Ob. Moneta Franciszek, Kamionka Strumiłowa — Ob. Kpt. Knobloch Ludwik, Podhajce — Ob. Gwido Muller, Trembowla — Ob. Wania Edward, Brzeżany — Ob. Kpt. Wasilkowski Włodzimierz, Przemyślany — Ob. Nowicki Józef, Czortków — Ob. Płk. Dypl. Rowecki Stefan, Złoczów — Ob. Kpt. Pulnarowicz Józef, Brody — vacat, Buczacz — Ob. Szpot-Dunin Bogdan.

Placówki Radziechów i Kopyczyńce zostały ostatnio przemianowane na samodzielne Oddziały .

Sprawozdania z działalności społecznej i opieki Zarząd Okręgu w Tarnopolu nie przedstawił.

Rok budżetowy 1936 zamknął Okręg sumą zł 698,80 z nadwyżką budżetową zł 327,70, zaś rok 1937 sumą zł 1.075,85 z nadwyżką zł 742,90.

OKRĘG T O R U Ń.

Skład Zarządu Okręgu: Prezesem Okręgu do marca 1938 r. był Ob. Schab Teofil, który zrezygnował na skutek przeniesienia służbowego a funkcję tę prowizorycznie pełnił do maja 1938 r. Ob. Ppłk. Świdzki Kazimierz. I W-prezes vacat, II W-prezes vacat. Sekretarz Ob. Dr. Tomczyński Wojciech, Skarbnik Ob. Dr. Rozen Michał, ponadto wchodzili do Zarządu Ob. Ob. Tomaszewski Marian i Mroczkiewicz. W dniu 29 maja 1938 r. odbyły się nowe wybory dla uzupełnienia składu Zarządu i na prezesa Okręgu wybrano Ob. Namysłowski Stanisława z Grudziądza.

Do Okręgu wchodzi 9 Oddziałów z nowoutworzonym w Gdańsku oraz 1 Placówka. Od 1.IV.1938 r. granice Okręgu uległy zmianie przez włączenie z Okręgów Poznań i Warszawa-Wojew. powiatów: bydgoskiego, inowrocławskiego, szubińskiego, wyrzyskiego, części mogilnickiego, lipnowskiego, nieszawskiego, rypińskiego, włocławskiego — oraz przyłączenie powiatu działdowskiego do Okręgu Warszawa Wojew.

Zarządy Oddziałów. Prezesi Oddziałów: Bydgoszcz — Ob. Dr. Bermański Jan, Chojnice — Ob. kpt. Grodzicki Ludwik, Gdańsk — Ob. Inż. Małecki Leon, Gdynia — Ob. Dr. Gruszecki Wojciech, Grudziądz—Ob. Tomczyk Konstanty, Inowrocław — Ob. Mjr. Kopaczyński Franciszek, Tczew — Ob. Mgr. Kruszewski Jerzy, Toruń — Ob. Mijał Zenon, Włocławek — Ob. Benken Edward.

Kierownik Placówki Starogard — Ob. Wiktor Ludwik.

Wszystkie Oddziały Okręgu biorą czynny udział w działalności kulturalno-społecznej i gospodarczej współpracując na tym polu z właściwymi organizacjami miejscowymi i organizacjami b. wojskowych oraz organizacjami o charakterze ogólnopanstwowym jak Polski Zw. Zachodni, L. O. P. P. i t. p. Ponadto Okręg współpracuje z O. Z. N. Świetlice posiadają Oddziały Toruń i Gdynia a ten ostatni również i bibliotekę.

Na terenie Okręgu znajduje się 12 bezrobotnych a z zapomóg korzysta 114 osób. Pozatym Okręg stara się rozwiązać kwestię zatrudnienia legionistów w drodze tworzenia samodzielnych warsztatów pracy (drobny handel, kioski) a gorzej uposażonym legionistom stara się polepszyć warunki bytu co jednak napotyka na trudności. Celem umożliwienia zakładania samodzielnych warsztatów pracy zorganizowano w Toruniu dla niepodległościowców Kasę Bezprowentowych Pożyczek, która rozprowadziła około 2.500 zł. Oddziały Toruń i Gdynia w porozumieniu z lokalnymi organizacjami zorganizowały kolonie letnie, z których korzystało 30 dzieci.

OKRĘG WARSZAWA STOŁ.

Skład Zarządu Okręgu: Prezes Ob. Rutkowski Aleksander, I W-prezes Ob. Bugajski Stan., II W-prezes Ob. Kulski Julian, Sekretarz Ob. Malcolm-Morris Kazimierz i jego Zastępca Hamuliński-Świrski Tadeusz, Skarbnik Ob. Gieysztor Stan., ponadto wchodzą do Zarządu Ob. Ob. Dr. Marczyński Józef, Pudełek Jan, Dr. Rudkowski Marian, Sław-Góralik Czesław, Gril Marian, Cebula-Kunecki Michał, Lebensztejn Stefan, Rechlewski Tadeusz, Relidzyński Józef i ich zastępcy, Pieracki Kazimierz, Felsztyński Stefan, Seruga Tadeusz, Skarżyński Władysław, Horoszkiewicz Roman. Okręg Stołeczny obejmuje miasto Warszawę i jest obok lwowskiego i krakowskiego jednym z najliczniejszych Okręgów Legionowych.

Do Okręgu wchodzi 11 Oddziałów t. zw. Placówek Stołecznych według załączonej dyslokacji.

Kierownicy Placówek.

Nr 1 — Ob. Mjr. Bezeg Henryk, Nr 2 — Ob. Dr. Piaskiewicz Władysław, Nr 3 — Ob. Rudowski Henryk, Nr 4 — Ob. Bugajski Stanisław, Nr 5 — Ob. Ppłk. Rusin Władysław, Nr 6 — Ob. Mjr. Zarębski Kazimierz, Nr 7 — Ob. Dziurzyński Patrycy, Nr 8 — Ob. Kiedrzyński Karol, Nr 9 — Ob. Rtm. Szydłowski Mirosław, Nr. 10 — Ob. Kpt. Malcolm-Morris Kazimierz, Nr 11 — Ob. Ppłk. Malinowski Bolesław.

W pracy społecznej w Warszawie legionieści biorą bardzo czynny udział. Szereg organizacji ogólnopańswowego znaczenia jest kierowany i rozwijany przez legionistów. Zarząd zorganizował cały szereg uroczystości i obchodów z pośród których zasługuje na szczególną uwagę piękny wieczór p. t. „Pieśń o Komendancie“ zorganizowany przy współudziale artystów scen warszawskich. Równolegle

przeprowadzał akcję odczytów na różne tematy aktualne z życia gospodarczego, politycznego i społecznego, a odczyty te i referaty wygłaszali wybitni specjaliści i działacze społeczno-polityczni. W działalności tej Okręg współpracuje ściśle z P. O. W.; dla jednolitości wystąpień ideowo-politycznych powołano Komisję Porozumiewawczą Legionowo - Peowiacką. Również pozytywnie pracują legioniści w O. Z. N. gdzie wchodzi w skład władz Okręgu i Rady Naczelnej. Przy Zarządzie Okręgu istnieje świetlica t. zw. „Klub Legionowy“ zaopatrzonej w bibliotekę, który stał się ośrodkiem skupiającym życie kulturalno-towarzyskie legionistów stolicy. Przy klubie zorganizowana została Sekcja „Sportów Wodnych“ korzystająca z terenów i urządzeń Klubu Sportowego „Nurt“. Od 1 lipca 1937 r. dla nawiązania i podtrzymania kontaktu ze swymi członkami oraz usprawnienia działalności organizacyjno-społecznej Okręg wydaje miesięcznik p. t. „Biuletyn“. Pozatym Okręg opiekuje się grobami legionistów na cmentarzu wojskowym, gdzie groby te tworzą osobną kwaterę. Dział samopomocy koleżeńskiej stanowił szczególną troskę Zarządu i pracę tę prowadzono przy współudziale Rodziny Legionowej oraz poszczególnych Kół Pułkowych. W działalności tej Bratnia Pomoc szczególnie wydatną pomoc i poparcie swych starań znalazła u Opiekuna Głównego i Opiekuna Okręgowego. Bratnia pomoc z uwagi na to, że jej działalność obejmuje szeroki zakres różnych prac zorganizowaną jest w sekcje specjalne a to: opieki nad dzieckiem, wdowami i sierotami, sanitarną, świetlicową i opieki prawnej.

Stan bezrobotnych legonistów na terenie stolicy jest stale duży, gdyż przybywają tutaj legioniści z całego kraju a wyrażał się on liczbą 1.500 bezrobotnych legionistów, z których większość została doraźnie lub na stałe zatrudnioną. Wdów jest 122 a sierot 10 osób. Z zapomóg korzystało 140 legionistów, niezależnie od pomocy przez rozdawanie odzieży, obuwia, artykułów spożywczych, opału oraz książek i pomocy szkolnych dla dzieci. Bezrobotnym i niezamożnym członkom i ich rodzinom udzielano również pomocy lekarskiej, która wyrażała się w udzielaniu porad, zabiegów lekarskich, wydawaniu lekarstw, opatrunków i t. p. Z pomocy tej skorzystało ogółem 1.600 chorych. Okręg zorganizował również kolonie i obóz letni dla dzieci, z których korzystało ogółem 425 chłopców i dziewcząt. Kolonie te urządzone były w miejscowościach: Gucin, Zofiówka, Teofiłowo, Wilhelmówka a obóz letni w Lidzbarku. Ostatnio Okręg zainteresował się też zagadnieniem opieki nad dorastającą młodzieżą i postanowio-

no stworzyć specjalną sekcję młodzieżową, której zadaniem będzie pomaganie biednej a zdolnej młodzieży w uzyskaniu zawodowego wykształcenia oraz pracy.

Rok budżetowy 1936 zamknął Okręg sumą zł 74.986,30 z nadwyżką budżetową zł 14.109,02, zaś rok 1937 sumą zł 80.256,03 z nadwyżką zł 16.561,83.

OKRĘG WARSZAWA WOJ.

Skład Zarządu Okręgu: Prezes Ob. Radlicki Ignacy, I W-prezes Ob. Dr. Jakubowski Tadeusz, II W-prezes Ob. Dr. Szymański Zdzisław, Sekretarz Ob. Podczerwiński Hieronim, Skarbnik Ob. Sienkiewicz Andrzej, Kier. Br. Pom. Ob. Węgrowicz Roman, Kier. Ref. Społ. Ob. Sowiński Zdzisław, ponadto wchodzi do Zarządu Ob. Mięslowicz Tadeusz.

Do Okręgu wchodzi 12 Oddziałów i 7 Placówek według załączonej dyslokacji.

Od 1 kwietnia 1938 r. granice Okręgu uległy zmianie przez przyłączenie do Okręgu Toruń powiatów: lipnowskiego, nieszawskiego, rypińskiego i włocławskiego, — a włączenie z Okręgu Toruń pow. działdowskiego.

Zarządy Oddziałów.

Prezesi Oddziałów: Ciechanów — Ob. Mjr. Wieczorkiewicz Bohdan, Kutno — Ob. Smoleń Władysław, Legionowo — Ob. Ppłk. Domasiewicz Jan, Łowicz — Ob. Kpt. Kura Tadeusz, Mińsk-Maz. — Ob. Kolb Julian, Podstołeczny — Ob. Sosiński Wojciech, Płock — Ob. Wernik Aleksander, Pruszków — Ob. Turobiński Sławomir, Pułtusk — Ob. Mjr. Mazur Jan, Rembertów — Ob. Kpt. Bozowski Jan, Siedlce — Ob. Zdanowski Stanisław, Skierniewice — Ob. Mjr. Mikos Tadeusz.

Kierownicy Placówek: Grodzisk — Ob. Paszkowski Kazimierz, Mława — Ob. Ganszer Mieczysław, Przasnysz — Ob. Młot-Przepałkowski, Zegrze — Ob. Mjr. Karwowski Jan, Łuków — Ob. Madaj Maksymilian, Rawa-Maz. — Ob. Skrzat Józef, Żyrardów — Ob. Grabowski Kazimierz.

Przy Zarządzie Okręgu istnieje Komisja kulturalno - społeczna, która prowadzi akcję odczytową, świetlicową, obchodowo-widowiskową i szkolenie kierowników w pracy społecznej. Komisja ta przeprowadziła w terenie przeszło 140 odczytów o treści ogólnej i z za-

kresu wojskowości, zorganizowała specjalne kursy instruktorskie dla referentów kulturalno - społecznych przy udziale 34 słuchaczy oraz jednodniową konferencję oświatowo - społeczną. W pracy tej stała w ścisłym kontakcie z P. O. W. i Federacją P. Z. O. O., z którymi Okręg wydatnie współdziała w każdym kierunku. Również rozwija się współpraca ze Związkiem Strzeleckim. Ponadto Okręg czynnie współdziała z O. Z. N. do której to pracy przystąpił jako jeden z pierwszych, organizując w maju 1937 r. wojewódzki Zjazd działaczy społecznych, na którym zadeklarowano przystąpienie do O. Z. N. Ponadto Okręg utrzymuje kontakt ze Związkiem Młodej Wsi. Świeclice posiadają Oddziały w Mińsku-Maz., Płocku, Rembertowie, Ciechanowie, Kutnie, w Siedlcach, Skierniewicach, Włocławku, Przasnyszu.

Akcja Bratniej Pomocy trafia bardzo często na duże przeszkody w wyszukiwaniu pracy dla bezrobotnych z uwagi na to, że ci przeważnie składają się z pracowników niewykwalifikowanych. Z zaopomóg korzystało 21 osób. Ponadto Okręg kładzie nacisk na akcję dożywiania dzieci i sierot po b. legionistach. Okręg zorganizował również wspólnie z Federacją P. Z. O. O. kolonie letnie dla dzieci.

Bilans netto za okres od 11 marca 1937 do 31 grudnia 1937 r. zamyka się sumą zł 6.752,17 przyczym niedobór za ten okres wynosi zł 85,42.

OKRĘG W I L N O.

Skład Zarządu Okręgu: Prezes Ob. Gen. Bryg. Skwarczyński Stanisław, który ostatnio na skutek opuszczenia Wilna zrezygnował a funkcję tę pełni I W-prezes Ob. Mjr. Kozłowski Eugeniusz, II W-prezes Ob. Grodzicki Kazimierz, Sekretarz Ob. Krzyszkowski Kazimierz, Skarbnik Ob. Horoszek Marceli ponadto do Zarządu wchodzi, Ob. Ob. Grylewski Marian, Jackowski Henryk, Ostrowski Leon, Dr. Wróński Stanisław.

Do Okręgu wchodzi 9 Oddziałów według załączonej dyslokacji.

Zarządy Oddziałów:

Baranowicze	Prezes	Ob. Gen. Krok-Paszkowski	Henryk
Głębokie	„	Ob. Płk. Dypl. Janiszewski	Lucjan
Mołodeczno	„	Ob. Mjr. Wittlin	Włodzimierz

Nowogródek	„	Ob. Majcher Ludwik
Lida	„	Ob. Zadurski Józef
Postawy	„	niepodany
Słonim	„	p. o. Ob. Sarnecki Adolf
Wilejka	„	Ob. Ppłk. Gaładyk Janusz
Wilno	p. o. Prezesa	Ob. Kozłowski Eugeniusz

Działalność społeczno - kulturalną rozwija Okręg organizując prelekcje i konferencje na tematy aktualne ogólnie - społeczne, lokalne i specjalne. W akcji tej Oddziały współpracują z Federacją P. Z. O. O., P. O. W. oraz ze Związkiem Osadników. Legioniści biorą czynny i żywy udział w pracach O. Z. N. wchodząc w skład Zarządów O. Z. N.

Na terenie Okręgu jest 26 bezrobotnych. Z zapomóg korzysta 48 legionistów, wdów jest 8 osób, którym Okręg przychodzi z pomocą przez wyszukiwanie pracy. Pozatym organizowano dla dzieci kolonie letnie, które urządziły poszczególne Oddziały w porozumieniu z Zrzeszeniem Komit. Rodz. Szk. Powszech. Okręg starał się o polepszenie warunków bytu pracujących członków, którzy znajdują się w wielu przypadkach w bardzo ciężkich warunkach, ale w akcji tej spotykał się często w przeszkodami.

Rok budżetowy 1937 zamknął Okręg sumą zł 5.530,91 z nadwyżką budżetową zł 1.090,88.

Działalność Komend Kół Pułkowych

KOMENDA KOŁA 1 P.P. LEG. POL.

Skład Komendy Koła: Komendant Koła Ob. Płk. Dypl. Burczak Kazimierz, I Zastępca Ob. Ppłk. Fieldorf Emil, II Zastępca Ppłk. Dypl. Szeligowski Bohdan, Adjutant Koła Ob. Mjr. Obtulowicz Adam, Skarbnik Ob. Porucznik Kossacki Antoni, Przewodniczący sekcji samopomocy Koła: Płk. Dypl. Wenda Zygmunt.

Koło liczy 25 Oddziałów według załączonej dyslokacji.

Komendanci Oddziałów: Będzin — Ob. Chełczyński Józef, Biała — Ob. Kpt. Pałucki Stefan, Borysław — Ob. Partyka Edward, Brzeżany — Ob. Ołpiński Edmund, Bydgoszcz — Dr. Sufczyński, Chełm Lubelski — Ob. Inż. Osiński Władysław, Częstochowa — Ob. Grec Stanisław, Dąbrowa-Górnicza — Ob. Szary Jan, Grodno — Ob. Misky Wiktor, Katowice — Ob. Zajchowski Zygmunt, Kielce — Ob. Kpt. Broszczakowski Władysław, Kraków — Ob. Mjr. Wart Roman, Lublin — Ob. Ppłk. Brodowski Stanisław, Lwów — Ob. Płk. Dypl. Dr. Polniaszek Franciszek, Łódź — Ob. Hauke-Nowak Aleksander, Piotrków Tryb. — Ob. Dr. Grot-Słupecki, Nowy-Sącz — Ob. Por. Wrześniowski Tadeusz, Przemyśl — Ob. Płk. Majewski Tadeusz, Poznań — Ob. Płk. Dypl. Kaliński Władysław, Rybnik — Ob. Szafran-Truszkowski Tadeusz, Sosnowiec — Ob. Rabsztyn Paweł, Stanisławów — Ob. Płk. Wyrwiński Eugeniusz, Tarnopol — Ob. Mjr. Żelazowski Tadeusz, Tarnów — Ob. Syrek Stefan, Warszawa — Ob. Gen. Bryg. Kruszewski Jan.

Liczba członków Koła legionistów 1.501 zweryfikowanych. Odznaczonych Krzyżem Niepodległości 3.485, a Medalem Niepodległości 471 — ponadto podano do odznaczenia niepodl. 753 legionistów.

Sekcja historyczna opracowuje historię pułku, zbiera materiały do teŝe oraz inicjuje odczyty związane z historią pułku i brygady. Dotychczas opracowano: Organizację Kompanii i Batalionu Kadrowego i I, II, IV batalionu, Bój pod Kielcami i nad Nidą, Walki pod nowym Korczynem i Opatowcem, przemarsz pod Uliną Małą, Bój pod Anielinem, walki pozycyjne nad Nidą, walki grupy Ppłk. Edwarda Śmigłego-Rydza między Stochodem i Styrem, wypad kompanii Ppłk. Dęba-Biernackiego na pozycjach pod Optową-Kościuchnowką. Ponadto przygotowano do druku Dziennik Bojowy 3 komp. III Batalionu 1 p.p. Leg. Pol.

Opiekę nad członkami i ich rodzinami Koło roztacza za pośrednictwem sekcji samopomocy, której działalność rozszerzono przez stworzenie specjalnej placówki opieki nad dziećmi, wdowami i rodzinami Pierwszaków. Działalność sekcji samopomocowej wyraża się w udzielaniu: pożyczek i zapomóg, porad lekarskich, porad prawnych, umieszczaniu w sanatoriach i szpitalach, lokowaniu dzieci w szkołach, zakupów odzieży i artykułów żywnościowych, wyszukiwaniu pracy i staraniach o polepszenie bytu gorzej sytuowanych członków.

Liczba bezrobotnych członków wynosi 48. Z zapomóg korzysta 713 członków. Liczba wdów 69 z czego 21 osób korzysta z opieki koła, sierot 12 osób z czego 7 umieszczono w sierocińcach. Ponadto Koło przychodzi z pomocą rodzicom po b. legionistach, których liczba wynosi 44 osób. Z zaopatrzenia inwalidzkiego korzysta 32, a z Krzyża Niepodległości 25 osób. Staraniem Koła umieszczą na koloniach letnich 160 dzieci. Ilość niezdolnych do pracy jak również wdów i sierot wzrasta z każdym rokiem.

Rok budżetowy 1936 Koło zamknęło sumą zł 35.211,07, z nadwyżką zł 4.071,61, zaś rok 1937 sumą zł 17.918,40, z nadwyżką zł 1.774,19.

KOMENDA KOŁA 2 P. P. Leg.

Skład Komendy Koła: Komendant Koła Ob. Gen. Bryg. Malinowski Tadeusz, I Zastępca Ob. Płk. Rez. Dr. Stefanowski Antoni, II Zastępca Ob. Płk. Dr. Kiełbiński Adam, Sekretarz Koła Ob. Dr. Olas Feliks, Skarbnik Ob. Ppłk. Int. Wierzbicki Michał, Ref. Org. Ob. Płk. Inż. Szyndler Czesław i Ob. Mjr. Dypl. Fieldorf Stanisław, Ref. Br. Pom. Ob. Mjr. Int. Selwa Kazimierz i Ob. Mjr. Podsiadło Piotr, Ref. Hist. Ob. Płk. Dr. Pawłowski Bronisław i Ob. Mjr. Szumański Mieczysław, Ref. Ewid. i Weryfik. Ob. Ppłk. Krzanowski Tadeusz, ponadto

w skład Komendy Koła wchodzi D-ca 2 p. p. Leg. Płk. Czyżewski Ludwik.

Komendanci Oddziałów:

Brześć n/B. — Ob. Płk. Dr. Trojanowski Jerzy, Chorzów — Ob. Płk. Dypl. Habowski Stanisław, Grodno — Ob. Płk. Biestek Stefan, Kraków — Ob. Dr. Małaczyński Piotr, Lublin — Ob. Ppłk. Partyka Kazimierz, Lwów — Ob. Płk. Bittner Ludwik, Łódź — Ob. Płk. Zientarski Jan, Poznań — Ob. Płk. Dr. Stroński Bronisław, Przemyśl — Ob. Gen. Bryg. Boruta-Spiechowicz Mieczysław, Sandomierz — Ob. Płk. Czyżewski Ludwik, Stanisławów — Ob. Dr. Kochaj Jan, Warszawa — Ob. Płk. Szyndler Czesław.

Liczba zweryfikowanych legionistów członków Koła 1.020, niezwyfikowanych 763. Liczba odznaczonych Krzyżem Niepodległości 3.660, a Medalem Niepodległości 452, ponadto podano do odznaczenia 5.025 legionistów.

Sekcja historyczna pracuje pod osobistym kierownictwem Komendanta Koła.

Działalność społeczno-kulturalna Koła wyraża się w opiece nad szkołami w Mołotkowie, Kościuchnowce i Hruziatynie, którym dostarcza Koło książek i pomocy szkolnych, organizowaniu uroczystości i odczytów wspólnie z innymi Kołami oraz z Federacją P. Z. O. O. i Związkiem Kaniowczyków. Koło dysponuje biblioteką. Dla celów informacyjno - organizacyjnych i historycznych wydaje komunikaty okresowe, a ponadto wydało broszurę „Garść Wspomnień o Rarańczy”. Dla krzewienia i podtrzymania tradycji legionowej urządza obchody w rocznicę przejścia pod Rarańczą, inicjuje uroczystości i imprezy sportowe na Huculszczynie i t. p. Pozatym roztacza opiekę nad grobami poległych żołnierzy pułku, a rezultatem tej akcji jest komasacja grobów na Bukowinie i postawienie pomnika na cmentarzu w Rarańczy, oraz współpracuje z Komitetem opieki nad pobojuwiskami legionowymi. Koło ma zorganizowane 2 „Rodziny Legionowe”, które współpracują z Kołem na terenie działalności kulturalno-społecznej i Bratniej Pomocy. Praca samopomocowa Koła zmierza przede wszystkim do zatrudnienia bezrobotnych członków Koła, następnie do poprawienia bytu pracującym a nie posiadającym dostatecznych warunków egzystencji. Opieką Koła objęci są zarówno członkowie jak i ich rodziny a pod tym względem działalność Koła z roku na rok wzrasta, gdyż tak ilość legionistów niezdolnych do pracy jak również ilość wdów i sierot z każdym rokiem powiększa się.

Liczba bezrobotnych członków wynosi 25 osób. Z zapomóg i pożyczek Koła korzysta 220 osób. Pozatym Koło przychodziło z pomocą w formie rozdawania bezpłatnych obiadów, artykułów żywnościowych, odzieży, obuwia, udzielało pomocy lekarskiej, zakupywało książki szkolne dla dzieci, wyjednywało ulgi w opłatach szkolnych. Ponadto w opiece Koła znajdują się rodzice po b. legionistach oraz 104 wdowy i 190 sierot i pórsierot. Z zaopatrzenia inwalidzkiego korzysta 17, a z tytułu Krzyża Niepodległości 21 osób.

Koło w okresie sprawozdawczym wysłało na kolonie letnie 42 dzieci.

Saldo na dzień 31 grudnia 1936 r. po stronie „winien“ zamyka się sumą zł 99.705,26 — po stronie „ma“ sumą zł 41.303,10. Saldo na dzień 28 lutego 1938 r. po stronie „winien“ zamyka się sumą zł 115.291,57 — po stronie „ma“ sumą zł 49.282,23.

KOMENDA KOŁA 3 P. P. LEG. POL.

Skład Komendy Koła: Komendant Koła Ob. Gen. Bryg. Dr. Zając Józef, I Zastępca Ob. Płk. Dypl. Parafiński Tadeusz, II Zastępca Ob. Płk. Turkowski Marian, Sekretarz Ob. Mjr. Complak Karol, Skarbnik Ob. Mjr. Ptak Franciszek, Kier. sekcji samopomocy Ob. Płk. Int. Dypl. Kosiba Adam, Kier. sekcji muzealnej Ob. Płk. Dr. Nadolski Jerzy, Kier. sekcji historycznej Ob. Ppłk. Rutkowski Stanisław, Kier. sekcji ewidenc. Ob. Partyka Aleksander, Kier. sekcji organizacyjnej Ob. Myśliński Mieczysław. Koło liczy 10 Oddziałów i 63 Pododdziały według załączonej dyslokacji. Liczba członków Koła wynosi 3.000 na ogólny stan ewidencyjny Trzeciaków 6.500.

Sprawozdania z działalności kulturalno-oświatowej i samopomocowej, Komenda Koła nie nadesłała. Sprawozdanie za rok 1936 Komenda Koła ogłosiła w komunikacie Nr 8/36.

Rok budżetowy 1936 Koła zamyka się sumą zł 38.028,54, z nadwyżką zł 9.272,74, zaś rok 1937 sumą zł 31.777,89, z nadwyżką zł 6.250,68.

KOMENDA KOŁA 4 P. P. LEG. POL.

Skład Komendy Koła: Komendant Koła Ob. Mjr. Polakiewicz Karol na urlopie od 1.VI.1937 r., I Zastępca i p. o. Komendanta Ob. Gen. Bryg. Kołataj-Srzednicki Jan, II Zastępca Ob. Bugajski Stanisław, Sekretarz Ob. Mjr. Skrzywanek Franciszek, Kier. Ref. samop.

Mjr. Klimkowski Kazimierz, Skarbnik Ob. Dr. Sobolewska Maria, Kier. Ref. Hist.-Ewid. Kpt. Jellenta Stefan oraz Płk. Pytel Bolesław, Mjr. Waligóra Bolesław, Dr. Wasserberger Józef, Mjr. Trella Stanisław, Jedynek Jan, ponadto w skład Komendy Koła wchodzi D-ca 4 p. p. Leg. Płk. Berling Zygmunt i Płk. Ciechanowicz. Koło liczy 11 Oddziałów, (dwunasty Oddział w organizacji) oraz 2 Pododdziały według załączonej dyslokacji.

Komendanci Oddziałów: Warszawa — Ob. Tomaszkiwicz Leopold, Lwów — Ob. Petrykiewicz Józef, Kielce — Ob. Ppłk. Berling Zygmunt, Toruń — Ob. Płk. Korkozowicz Mieczysław, Poznań — Ob. Płk. Dr. Kucharski Teofil, Łódź — Ob. Prof. Siemiński Kazimierz, Chorzów — Ob. Czub Roman, Kraków — Ob. Dr. Korczyński Stanisław, Lublin — Ob. Mjr. Baczyński Stanisław, Grodno — Ob. Ppłk. Graff Tadeusz, Brześć n/B. — Ob. Inż. Stolarczyk Bolesław.
Pododdziałów: Radom — Ob. Dr. Wroński Stefan, Gdynia — Ob. Płk. Dypl. Sas-Hoszowski Józef.

W ewidencji znajduje się 3.904 Czwartaków, a do odznaczenia Krzyżem Niepodległości podane 4.945 b. żołnierzy pułku.

Sekcja historyczno-ewidencyjna zajmuje się zbieraniem dokumentów, fotografii, szkiców dotyczących dziejów 4 pułku i na tej podstawie opracowuje kronikę pułku, którą następnie rozwinie we właściwą historię. Dotychczas opracowano już poszczególne fragmenty studium historyczno - taktycznego o bitwie pod Jastkowem. Pozatym przystąpiono do uporządkowania ewidencji Czwartaków.

Tradycje Czwartackie. Koło krzewi za pośrednictwem swego pisma „Czwartak“ poświęconego historii pułku jako też zagadnieniom ideowym i sprawom aktualnym. Pozatym tradycję podtrzymuje przez inicjowanie uroczystości związanych z czynami bojowymi pułku, jak corocznie urządzana uroczystość bitwy pod Jastkowem, utrzymywanie ścisłego kontaktu z 4 p. p. Leg. i wszczepianie w kadry żołnierskie tegoż pułku tradycji bojowych „Czwartaków“, zorganizowanie i utrzymanie Muzeum czwartackiego przy 4 p. p. Leg. w Kielcach, utrzymanie kontaktu ścisłego z osadnikami nad grobami i pobojowiskami legionowymi, jak Jastków k/Lublina, Koszyszcze, Optowa i Polska Góra ze szczególnym uwzględnieniem Reduty Piłsudskiego i Anielina. Działalność kulturalno - oświatowa Koła wyraża się w organizowaniu odczytów, referatów, zebrań infor-

macyjnych, oraz roztaczaniu za pośrednictwem „Komitetu opieki nad szkołami „Czwartackimi“, opieki ideowej i materialnej nad szkołami powszechnymi, w Malechowie, Jastkowie, Koszyszcach, w Warszawie, Hulewiczach. Samopomocą koleżeńską zajmuje się referat samopomocy koleżeńskej oraz sekcja Pań Koła, wykonujące swoje zadanie w ścisłym porozumieniu. Zakres tej pracy obejmuje tak legionistów jak i ich rodziny, a wyraża się w wyszukiwaniu zatrudnienia, udzielaniu pomocy materialnej w gotówce czy w artykułach żywnościowych, udzielaniu pomocy lekarskiej, prawnej i interweniowaniu o polepszenie bytu kolegom gorzej sytuowanym a ponadto roztaczaniu opieki nad wdowami, sierotami i dziećmi.

Liczba bezrobotnych czwartaków wynosi 45 osób. Z zapomóg korzysta 180 osób. Liczba wdów wynosi 25, a sierot 14 osób, korzystających z opieki Koła. Z kolonii letnich korzystało 82 dzieci. Z zaopatrzenia inwalidzkiego korzysta 19, a z tytułu Krzyża Niepodległości 14 legionistów. Pozatym Koło zarządza stypendium Im. Gen. Bryg. Pierackiego, z którego korzysta 4 synów b. legionistów.

Zakres samopomocy koleżeńskej stale wzrasta na skutek zwiększenia się ilości niezdolnych do pracy legionistów jak również wdów i sierot po nich.

Wpływy za rok 1936 wynoszą zł 5.544, rozchody zł 5.231,46, z nadwyżką zł 268,98. Wpływy za 1937 rok zł 18.550,12, rozchody zł 19,454,13, z niedoborem kasowym zł 904,01.

KOMENDA KOŁA 5 P. P. LEG. POL.

Skład Komendy Koła: Komendant Koła Ob. Gen. Dyw. Burhardt-Bukacki Stanisław, I Zastępca Ob. Gen. Bryg. Olszyna-Wilczyński Józef, ostatnio przeniesiony służbowo, obecnie Płk. Dypl. Chilewski Marian, II Zastępca Ob. Płk. Dypl. Koc Leon Waclaw, Sekretarz Ob. Kpt. r. Kruk - Strzelecki Tadeusz, Skarbnik Ob. Mjr. Dypl. Dąbrowski Antoni, Ref. Samopom. Ob. Ob. Sobecki Jan, Ruff Jan, Kordowski Antoni i Modzelewska Ludmiła, Ref. Ewid.-Odnac. Ob. Mjr. s. s. Zielan-Zieliński Stefan i Ob. Jędrzejewicz Waclaw, ponadto wchodzi Ob. Ob. Ppłk. Dypl. Rusin Władysław, Mjr. Chyrzyński Mieczysław, Modzelewski Jerzy, Ppłk. Dypl. Winiarski Władysław, Ppłk. Dypl. Węgrzyn Franciszek, Ob. Szczepanowski Józef, oraz dowódca 5 p. p. Leg., Ppłk. Dypl. Białkowski Michał.

Koło liczy 9 Oddziałów zorganizowanych: (5 znajduje się w stadium organizacji) oraz 19 Pododdziałów według załączonej dyslokacji.

Sprawozdania z działalności kulturalno - oświatowej i samopomocy Komenda Koła nie nadeszła.

Rok budżetowy 1937 Koła zamyka się po stronie przychodów i rozchodów sumą zł 7.509,62, z niedoborem zł 1.061,71.

KOMENDA KOŁA 6 P.P. LEG. POL.

Skład Komendy Koła: Komendant Koła Ob. Gen. Bryg. Orlik-Rückeman Wilhelm, I Zastępca Ob. Ppłk. Rez. Dr. Jakubowski Tadeusz, II Zastępca Ob. Płk. Dypl. Pełczyński Tadeusz, Sekretarz Ob. Kpt. Rez. Dr. Szromba Marian, Skarbnik Ob. Kpt. Rez. Strzegocki-Kościeszka Kazimierz, Kier. Ref. Samopomocy Ob. Płk. Dypl. Int. Dr. Rudolf Karol, Kier. Ref. Ewid-odzn. i opieki nad grobami ob. Płk. Dypl. Ciostów Jan Kazimierz, Kier. Ref. Prac. Hist. Ob. Mjr. Dypl. Wojciechowski Edward, ponadto wchodzi w skład Komendy Ob. Ob. Ppłk. Szmoniewski Tadeusz, Kpt. Mięśowicz Tadeusz i Wittek Antoni.

Koło liczy 7 Oddziałów i dwa Pododdziały według załączonej dyslokacji.

Komendanci Oddziałów: Kraków — Ob. Ppłk. s. s. Służewski Jan, Lublin — Ob. Płk. Załuska Jan, Lwów — Ob. Ppłk. Dypl. Dziurzyński Kazimierz, Łódź — Ob. Płk. Giegel Józef, Poznań — Ob. Dr. Prof. Jakubski Antoni, Warszawa — Ob. Ppłk. Rez. Dr. Jakubowski Tadeusz, Wilno — Ob. Ppłk. Dypl. Engiel Stanisław. **Pododdziałów:** Chełmno — Ob. Ppłk. Dypl. Dobrzański Mieczysław, Brześć n/B. — Ob. Ppłk. Dypl. Stawiarski Kazimierz.

W ewidencji Koła znajduje się 3.635 legionistów w czym 1.927 członków Koła, a do odznaczenia Krzyżem i Medalem Niepodległości podano 3.635 legionistów.

Sekcja historyczna opracowuje obecnie historię pułku. Prace nad tym przedmiotem zapoczątkowane zostały wydawnictwem „Rok Boju 6 p. p. Leg. Pol. na Polesiu“ oraz „Jednodniówką“ wydaną w rocznicę 10-lecia pułku w 1925 r., a w obecnej chwili prace te postępują dwoma tokami. Jeden to opracowanie materiałów historycznych, działań,

zdarzeń i wypadków za rok 1915 — 16 — 17, drugi tok to praca będąca już na ukończeniu p. t. „Tradycja 6 p. p.“ stanowiąca właściwą historię pułku. Koło roztaczając opiekę nad grobami i pobojuwiskami leg. sporządziło również listę imienną poległych i zmarłych Szóstaków. Pozatym tradycje legionowe utrzymuje i krzewi za pośrednictwem „Komunikatu“ pisma poświęconego również życiu organizacyjnemu i zagadnieniom aktualnym.

Bratnia pomoc Koła przychodziła z pomocą Szóstakom i ich rodzinom, wyszukując zatrudnienie, rozdając artykuły żywnościowe, udzielając pomocy lekarskiej, interwenjując o polepszenie bytu kolegom gorzej sytuowanym a ponadto roztaczało opiekę nad wdowami, sierotami i dziećmi.

Liczba bezrobotnych 182. Z zapomóg korzystało 405 osób, pożyczek udzielono 100 osobom, pomocy lekarskiej 76 osobom. Pomocy w założeniu własnych warsztatów pracy udzielono 12 osobom. Z zaopatrzenia inwalidzkiego korzystało 8, a z tytułu Krzyża Niepodległości 16 legionistów. Liczba wdów wynosi 68, a sierot 57 osób korzystających z pomocy Koła w najrozmaitszej formie. Poza tym Koło wysyłało dzieci na kolonie letnie. W zatrudnieniu członków Koła napotykało w wielu wypadkach na trudności na skutek nieprzychylnego ustosunkowania się prywatnych firm jako pracodawców do zatrudniania u nich legionistów.

Rok budżetowy 1936 zamyka się sumą zł 33.052,79, z nadwyżką budżetową zł 7.916,08, za rok 1937 sumą zł 27.551,64, z nadwyżką zł 11.895,88.

KOMENDA KOŁA ŻOŁNIERZY VI BAONU I BR. L. P.

Skaład Komendy Koła: Komendant Koła Ob. Gen. Dyw. Piskor Tadeusz, I Zastępca Ob. Płk. Grossek Michał, II Zastępca Ob. Płk. Miedziński Bogusław, Sekretarz Ob. Lang Kazimierz, Skarbnik Ob. Pudełek Jan, Kier. Kom. Hist. Ob. Mjr. Inż. Biernacki Tadeusz, ponadto wchodzi Ob. Ob. Dziużyński Patrycy, Libicki Konrad i Rutkowski Aleksander, Dr. Muszyński Kazimierz oraz Ob. Mjr. Pawlus Czesław Przew. Kom. Samopom.

Liczba członków 967, zweryfikowanych 948, odznaczonych Krzyżem Niepodległości 1.497, a Medalem Niepodległości 154, podanych jeszcze 268.

Komendanci Oddziałów: Gdynia — Ob. Mgr. Sokół Franciszek, Kraków — Ob. Mjr. Szczerba Juliusz, Lublin — Ob. Kpt. Piziak Kazimierz, Lwów — Ob. Inż. Wandycz Damian, Łódź — Ob. Dr. Fichna Bolesław, Pionki Ob. Dr. Inż. Prot Jan, Warszawa — Ob. Ppłk. Inż. Bernadzki Marian, **Pododdziałów:** Równe — Ob. Hoffman Jakób, Wilno — Ob. Fela Józef.

Okres sprawozdawczy od 1 czerwca do 31 grudnia 1937 r. zamyka się w passywach i aktywach sumami zł 28.284,14 oraz w dochodach i wydatkach sumami zł 15.106,64, z nadwyżką budżetową zł 1.645,08.

KOMENDA KOŁA 1 P. UŁANÓW LEG. POL.

Skład Komendy Koła: Komendant Ob. Płk. Rez. Belina-Prażmowski Władysław, I Zastępca Ob. Gen. Bryg. Głuchowski Janusz, II Zastępca Ob. Ppłk. Kornilowicz Tadeusz, Sekretarz Ob. Mjr. Adamski Adam, Skarbnik Ob. Stanilewicz Waclaw, Kier. Ref. Ewid. Ob. Kpt. Neuman Tadeusz, Kier. Ref. hist. Ob. Płk. Dypl. Rakowski Bronisław, Kier. Ref. Samopomocy Ob. Płk. Dr. Kawiński Jan, ponadto wchodzi Ob. Ajzert Stanisław, Ob. Rtm. Małochleb Kazimierz i Ob. Swiatełko Karol.

Koło posiada 12 Oddziałów (oraz 2 w organizacji) według załączonej dyslokacji.

Liczba członków wynosi 887, a odznaczonych Krzyżem i Medalem Niepodległości 1.390.

Komendanci Oddziałów: Brześć n/B. — Ob. Szczawiński Witold, Grudziądz — Ob. Płk. Dypl. Smoleński Józef, Kielce — Ob. Kosiński Bohdan, Kraków — Ob. Ppłk. Pętkowski Józef, Lublin — Ob. Haczyński Waclaw, Lwów — Ob. Mjr. Wiernicki Karol, Łódź — Ob. Kpt. Budzyński Zygmunt, Nowogródek — Ob. Sokołowski Adam, Nowy Targ — Ob. Unger Jan, Poznań — Ob. Płk. Zembrzuski Konrad, Warszawa — Ob. Płk. Koczvara Józef, Wilno — Ob. Płk. Maczewski Władysław.

Koło prowadzi żywą pracę kulturalno-oświatową urządzając zebrania, odczyty i referaty, roztaczając równocześnie opiekę nad szkołami w Iwankowiczach i w Czarkowych. W tej akcji współpracuje z innymi Kołami i Kołem Krechowiaków. Biblioteka Koła znaj-

duje się w stadium organizacji. Koło roztacza opiekę nad grobami poległych i pobojowiskami leg. oraz krzewi wśród członków tradycję legionową za pośrednictwem swego wydawnictwa „Beliniak i Szwoleżer“ poświęconego historii pułku, wspomnieniom z walk o niepodległość oraz aktualnym zagadnieniom, kulturalno - oświatowym.

Sprawozdania z samopomocy Komenda Koła nie nadeszła.

Rok budżetowy 1937 zamyka się w passywach i aktywach sumami zł 26.143,93, w dochodach i wydatkach sumami zł 15.629,18. Majątek wynosi zł 17.643,61.

KOMENDA KOŁA 2 P. ULANÓW LEG. POL.

Skład Komendy Koła: Komendant Koła Ob. Płk. Dypl. r. Świdziński Bolesław, I Zastępca Ob. Ppłk. Dypl. Mniszek Adam, II Zastępca Ob. Mjr. Maetscke, Sekretarz Ob. Rtm. Tuczemski Adam, Skarbnik Ob. Por. r. Łoś Leszek, Kier. Ref. Samop. Ob. Mjr. Ołpiński Jan, Kier. Ref. Ewid.-hist. Ob. Rtm. r. Czarski Wacław, Kier. Ref. Odznacz. Ob. Mjr. Peucker Włodzimierz, ponadto wchodzi w skład Ob. Ob. Rtm. r. Szydłowski Mirosław, Kpt. r. Machowski Stanisław oraz Ob. Stachurski Tadeusz.

Koło składa się z 5 Oddziałów według załączonej dyslokacji.

Sprawozdania kulturalno - oświatowego, Br. Pom. i kasowego Komenda Koła nie przysłała. Sprawozdanie za rok 1936 Komenda Koła ogłosiła w Komunikacie Nr 1/37.

KOMENDA KOŁA 1 P. ART. LEG. POL.

Skład Komendy Koła: Komendant Koła Ob. Gen. Bryg. Knoll-Kownacki Edmund, I Zastępca Ob. Płk. Maciejewski Mieczysław, II Zastępca Ob. Płk. Gałązka Michał, Sekretarz Ob. Mjr. Skotnicki Wincenty, Skarbnik Ob. Rosiek Henryk, Kier. Sekcji Samop. Ob. Płk. Kamiński Feliks, Kier. Sekcji Historycznej Ob. Ppłk. Landau Maksymilian, Kier. Kom. Weryfik. Ob. Ppłk. Inż. Wierciak Adam, ponadto wchodzi w skład Ob. Ob. mjr. Józefkowicz Zygmunt, Willaume Jerzy, Dr. Bryl-Gruszkowski Stanisław i Kpt. Szczepański Walery.

Koło posiada 10 Oddziałów i 3 Pododdziały według załączonej dyslokacji.

Ogólna liczba członków 1.803 legionistów, w czym zweryfikowanych 1.502.

Odznaczonych Krzyżem Niepodległości 687, a Medalem 95.

Komendanci Oddziałów: Brześć n/B. — Ob. Frydrychowicz Bolesław, Kraków — Ob. Płk. Miodoński Szymon, Lublin — Ob. Dr. Ślaski Kszysztof, Lwów — Ob. Płk. Nowak Karol, Łódź — Ob. Płk. Dypl. Bolesławicz Marian, Przemyśl — Ob. Płk. Woźniawowski Jan, Toruń — Ob. Ppłk. Kleiber Józef, Wilno — Ob. Płk. Dypl. Łapicki, M. Warszawa — Ob. Płk. Dypl. Englisch Jerzy.

Sekcja historyczna Koła opracowuje historię 1 p. art. Leg. Pol., którą w poszczególnych fragmentach ogłasza p. t. „Materiały do historii 1 p. art. Leg. Pol.“ w przeglądzie artyleryjskim. Po ostatecznym zebraniu i przygotowaniu wszystkich materiałów i uzgodnieniu ich z historiami działań pułków piechoty legionowej zostanie wydana we formie książkowej. Opracowane dotychczas fragmenty zatytułowane są: Organizacja, Karpaty, Dywizjon Brzozy w 1914 r., Besarabia, Artyleria 1 Brygady od przezbrojenia do jesieni 1915 r.

Sekcja Bratniej Pom. roztacza opiekę przychodząc członkom i ich rodzinom z pomocą w najrozmaitszej formie.

Liczba bezrobotnych wynosi 30 osób. Liczba wdów 17, a sierot 6 osób. Z zapomóg w gotówce względnie w naturze korzysta 72 osoby.

Rok budżetowy 1937 zamyka się w passywach i aktywach sumami zł 11.000 oraz w przychodach i rozchodach sumami zł 13.698,89, z nadwyżką budżetową zł 4.900.

KOMENDA KOŁA FORMACYJ POZAPUŁKOWYCH

Skład Komendy Koła: Komendant Ob. Płk. Ciborowski Roman, I Zastępca Ob. Płk. Int. Dypl. Barzykowski Stanisław, II Zastępca Ob. Płk. Sidorowicz Czesław, Sekretarz Koła Ob. Sliwiński Henryk Herman, Skarbnik Ob. Płk. Dypl. Inż. Zachorowski Władysław, Ref. Brat. Pom. Ob. Seretna Władysława i Pomazańska Halina, Ref. Ewid.-Odznacz. Ob. Kpt. r. Dr. Sroczyński Karol, Ref. hist. Ob. Dr. Szarota Marceli, ponadto wchodzi Ob. Ob. Inż. Szydłowski Marian i Ob. Mjr. Wąsowicz-Dunin Władysław.

Koło liczy 5 Oddziałów, (a 6 Oddziałów jest w stadium organizacji).

Liczba członków legionistów 730, w czym 648 zwyczajnych i 82 nadzwyczajnych. Odznaczonych Krzyżem Niepodległości 458, a podanych jeszcze do odznaczenia zostało 775 legionistów.

Komendanci Oddziałów: Łódź — Ob. Płk. Bełdowski Tadeusz, Lwów — Ob. Bogdanowicz Kazimierz, Warszawa — Ob. Mjr. Int. Dypl. Piekarczyk Mieczysław, Kraków — Ob. Płk. Dr. Kucz Tadeusz, Gdynia - Gdańsk — Ob. Komorowski Edmund.

Sekcja historyczna Koła przystąpiła do zbierania szkiców, pamiętników, fotografii i t. p. materiału, które posłużą do opracowania historii Form. Pozapułkowych. Koło bierze żywy udział w pracy kulturalno-oświatowej współpracując w tym kierunku z innymi Kołami Pułkowymi, P. O. W., Federacją P. Z. O. O. i Towarzystwem Rozwoju Ziemi Wschodnich. Wydaje komunikaty Koła, w których porusza zagadnienia natury organizacyjnej, ideowej oraz historycznej. Poza tym roztacza troskliwą opiekę nad grobami legionowymi.

Działalność Bratniej Pomocy zdąża w pierwszym rzędzie do zatrudnienia wszystkich bezrobotnych członków względnie poprawienia bytu członków pracujących w gorszych warunkach, a ponadto roztoczenia opieki nad rodzinami. Stan bezrobotnych członków Koła wynosi 133. Z zapomóg pieniężnych w gotówce korzysta 73 osoby, poza tym Koło udziela pomocy przez zakup odzieży, żywności, książek dla dzieci, oraz pomocy lekarskiej, sanitarnej, prawnej. Z opatrzenia inwalidzkiego korzysta 5, a z tytułu Krzyża Niepodległości 4 legionistów. Liczba wdów wynosi 25 osób. Koło wysłało na kolonie letnie 52 dzieci.

Rok budżetowy 1936/37 zamyka się w passywach i aktywach sumami zł 5.734,58, a w przychodach i rozchodach sumami zł 3.523,25, z niedoborem budżetowym zł 403,09.

Z a ł ą c z n i k i .

Załącznik 1.

Stan ewidencyjny członków. Rozmieszczenie członków w/g przynależności pułkowej.

w Okręgu Zw. Leg.	Liczba	w t y m		1 pp.	2 pp.	3 pp.	4 pp.	5 pp.	6 pp.	VI B.	1 p. art.	1 p. uł.	2 p. uł.	form. poza-pułk.	
		zweryfikow.	niezweryfikow.												
Białystok	313	nie	podano	22	39	n	i	e	p	o	d	a	n	o	11
Brześć	275	215	60	312	614	594	191	332	119	55	174	27	131	95	
Kraków	2644	2530	114	151	160	137	134	121	59	38	70	54	32	28	
Kielce	819	819	38	40	58	131	36	42	19	6	20	4	18	20	
Katowice	394	356		358	348	351	196	191	394	136	272	35	90	113	
Lwów	2484	2484													
Lublin	890	734	156	101	57	n	i	e	p	o	d	a	n	o	67
Łódź	*) 617	431	186	62	63	n	i	e	p	o	d	a	n	o	3
Poznań	*) 356	nie	podano	73	19	25	43	35	27	13	50	19	16	5	
Równe	509	394	115	42	39	46	29	44	27	31	26	29	38	33	
Sosnowiec	445	445	45	370	285	385	258	407	198	142	326	181	181	221	
Toruń	*) 348	303		97	57	80	56	96	55	12	39	23	38	27	
W-wa Stoł.	3131	1588	1266	70	20	78	51	55	37	20	20	17	7	26	
W-wa woj.	*) 580	472	108												
Wilno	411	nie	podano												
Tarnopol	500	nie	podano												
Ogółem	14716														

Uwaga: Statystyka tej tabeli oparta jest na danych z Okręgów Zw. Leg.
*) Stan przed I.IV 1938 tzn. przed zmianą granic Okręgu.

Pościowe rozmieszczenie w Okręgach oddziałów Zw. Leg. i Kół pułk.

W Okręgu Zw. Leg.	Oddziały Zw. Leg.	Piacówki Zw. Leg.	ODDZIAŁY — KOŁA PUŁK. — PODODZIAŁY																	
			1 p.	2 pp.	3 pp.	4 pp.	5 pp.	6 pp.	VI B.	1 p. art.	1 p.	2 p.	form.							
Białystok	5	5	1	1	1	1	1	+	1	1	+	1	+							
Brześć	5	5	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1							
Kraków	12	3	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1							
Kielce	12	3	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1							
Katowice	6	2	2	1	1	1	+	+	1	1	+	1	+							
Lwów	31	4	4	3	2	1	1	1	1	1	1	1	1							
Lublin	12	2	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1							
Łódź	6	2	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1							
Poznań	6	—	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1							
Równe	11	2	—	2	1	1	+	+	1	1	+	1	+							
Sosnowiec	17	—	4	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2							
Tarnopol	15	2	2	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1							
Toruń	9	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1							
W-wa Stól.	—	11	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1							
W-wa woj.	12	7	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1							
Wilno	9	—	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1							
Ogółem	176	48	26	12	10	11	9	7	7	10	12	5	5	62	2	19	2	2	3	
						1+	5+				2+	6+								

+ oznacza projektowany wzgl. w stadium organizacji.

Organizacja terytorialna i dyslokacja Okręgów i Oddziałów Zw. Leg.

Okręg BIAŁYSTOK obejmuje województwo Białostockie.

Oddziały Zw. Leg.	człon- ków	Placówki	człon- ków	przynależność placówki do'
Grodno		Sokółka		Oddz. Białystok
Hajnówka		Wołkowysk		" "
Suwałki		Grajewo		" "
Białystok		Bielsk-Podl.		" Hajnówka
Łomża		Augustów		" Suwałki

Okręg BRZEŚĆ n/B. obejmuje województwo Poleskie.

Brześć n/B.		Drohiczyn		Oddz. Pińsk
Dawigródek		Kamień-Koszyrski		" Brześć
Kobryń		Kosów-Poleski		" Prużana
Pińsk		Łuniniec		" Pińsk
Prużana				

Okręg KRAKÓW obejmuje województwo Krakowskie.

Biała	161	Krzyszowice		Oddz. Kraków
Bochnia	69	Skawina		" "
Brzeszcze	18	Andrychów		" Wadowice
Chrzanów	51	Trzebinia		" Chrzanów
Czarny-Dunajec	65	Dobczyce		" Myślenice
Dębica	38			
Gorlice	40			
Jaworzno	53			
Jordanów	20			
Jaśło	57			
Kraków	1017			
Kalwaria	30			
Kęty	42			
Krynica	30			
Limanowa	23			
Mościce	50			
Myślenice	56			
Nowy-Sącz	97			
Nowy-Targ	113			
Podgórze	29			
Oświęcim	27			
Rabka	19			
Szczakowa	29			
Siersza	27			

Oddziały Zw. Leg.	człon- ków	Placówki	człon- ków	przynależność placówki do:
Sucha	16			
Tarnów	140			
Wadowice	104			
Wieliczka	50			
Zakopane	86			
Żywiec	87			

Okręg KIELCE obejmuje województwo Kieleckie (z wyjątkiem części zachodniej, która należy do Okręgu w Sosnowcu).

Kielce	340	Sandomierz	18	Oddz. Ostrowiec
Ostrowiec	24	Opczno	12	" "
Skarżysko-Kam.	60	Opatów	15	" Skarżysko
Pionki	70			
Miechów	30			
Radom	90			
Starachowice	28			
Kozienice	20			
Busko	21			
Pińczów	48			
Końskie	18			
Jędrzejów	25			

Okręg KATOWICE obejmuje województwo Śląskie.

Chorzów		Wisła		Oddz. Cieszyn
Cieszyn		Dziedzice		" "
Katowice				
Pszczyna				
Rybnik				
Tarnowskie-Góry				

Okręg LUBLIN obejmuje województwo lubelskie.

Biała Podlaska	22			
Biłgoraj	27			
Chełm-Lub.	88			
Dęblin	40			
Puławy	44			
Hrubieszów	47			
Kraśnik	29			
Krasnystaw	35			
Lublin	376			
Lubartów	41			
Tomaszów-Lub.	32			
Zamość	109			

Okręg LWÓW obejmuje województwo Lwowskie i Stanisławowskie.

Oddziały Zw. Leg.	człon- ków	Placówki	człon- ków	przynależność placówki do:
Borysław	126	Mikulyczyn	9	Oddz. Nadwórna
Brzozów	16	Rohatyn	6	„ Stanisławów
Dolina	37	Sokal	22	„ Rawa-Ruska
Drohobycz	52	Tarnobrzeg	6	„ Nisko
Gródek Jagiel.	18			
Horodenka	28			
Jarosław	105			
Kałuż	25			
Kołomyja	96			
Kosów	26			
Krosno	72			
Lesko	22			
Lwów	861			
Łańcut	31			
Mościska	23			
Nadwórna	39			
Nisko	23			
Przemyśl	171			
Przeworsk	28			
Rawa-Ruska	19			
Rzeszów	97			
Sambor	40			
Sanok	64			
Śniatyń	38			
Stanisławów	155			
Stryj	67			
Tłumacz	44			
Turka n/Stryj	15			
Zimna-Woda	29			
Żabie	47			
Zółkiew	28			

Okręg ŁÓDŹ obejmuje województwo Łódzkie (od 1.IV.1938 r. nowe granice).

Łódź	303	Zgierz		Oddz. Łódź
Pabianice	28	Łęczyca		„ „
Piotrków-Tryb.	102			
Radomsko	40			
Sieradz	31			
Tomaszów-Maz.	24			

Okręg POZNAŃ obejmuje województwo Poznańskie (od 1.IV. 1938 r. nowe granice).

Oddziały Zw. Leg.	człon- ków	Placówki	człon- ków	przynależność placówki do:
Gniezno	27			
Kalisz	47			
Koło	22			
Leszno	38			
Ostrów Wlkp.	32			
Poznań	171			

Okręg RÓWNE obejmuje województwo Wołyńskie.

Białozórka	25	Luboml		do Oddz. Kowel
Dubno	43	Kostopol		„ „ Sarny
Horochów	25			
Kowel	78			
Krzemieńec	49			
Łuck	73			
Ostróg n/Horyniem	12			
Równe	55			
Włodzimierz Wołyń.	60			
Sarny	57			
Zdołbunów	32			

Okręg SOSNOWIEC obejmuje część zachodnią województwa Kieleckiego.

Będzin	40			
Czeladź	20			
Częstochowa	98			
Dąbrowa-Górn.	77			
Olkusz	35			
Sosnowiec	132			
Zawiercie	43			

Okręg TARNOPOL obejmuje województwo Tarnopolskie.

Borszczów		Zborów		Oddz. Złoczów
Brody		Zbaraż		„ Tarnopol
Brzeżany				
Buczacz				
Czortków				
Kamionka-Strum.				
Kopyczyńce				

Oddziały Zw. Leg.	człon- ków	Placówki	człon- ków	przynależność placówki do:
Podhajce Przemysłany Skałat Trembowła Tarnopol Radziechów Zaleszczyki Złoczów				

Okręg TORUŃ obejmuje województwo Pomorskie (od 1.IV. 1938 nowe granice).

Bydgoszcz	70	Starogard	19	do Oddz .Tczew
Gdańsk	25			
Gdynia	102			
Grudziądz	64			
Chojnice	20			
Inowrocław	18			
Tczew	20			
Toruń	109			
Włocławek	44			

Okręg WARSZAWA STOŁ. obejmuje miasto stoł. Warszawa.

Placówka Stołeczna	Nr	1. (z Koła 1 p. p. Leg.)
„	„	2. (z Koła 2 p. p. Leg.)
„	„	3. (z Koła 3 p. p. Leg.)
„	„	4. (z Koła 4 p. p. Leg.)
„	„	5. (z Koła 5 p. p. Leg.)
„	„	6. (z Koła 6 p. p. Leg.)
„	„	7. (z Koła VI Baonu I Br.)
„	„	8. (z Koła 1 p. uł. Leg.)
„	„	9. (z Koła 2 p. uł. Leg.)
„	„	10. (z Koła 1 p. art. Leg.)
„	„	11. (z Koła Form. Pozapułk.)

Okręg WARSZAWA WOJEW. obejmuje województwo warszawskie.

Ciechanów	44	Grodzisk - Maz.	Oddz. Podstoł.
Kutno	21	Mława	„ Ciechanów

Oddziały Zw. Leg.	człon- ków	Placówki	człon- ków	przynależność placówki do:
Legionowo	68	Przasnysz		„ Ciechanów
Łowicz	14	Zegrze		„ Legionowo
Mińsk-Mazow.	27	Łuków		„ Siedlce
Podstołeczny W-wa	112	Rawa-Mazow.		„ Skierniewice
Płock	41	Żyrardów		„ Skierniewice
Pruszków	29			
Pułtusk	28			
Rembertów	50			
Siedlce	72			
Skierniewice	31			

Okręg WILNO obejmuje województwo Wileńskie i Nowo-
gródzkie.

Głębokie	18		
Mołodeczno	21		
Nowogródek	45		
Lida	23		
Postawy	24		
Słonim	29		
Wilejka	40		
Wilno	133		
Baranowicze	80		

Organizacja terytorialna i dyslokacja kół pułkowych KOŁO PUŁK. I P. P. LEG. POL.

w Okręgu Zw. Leg.	Oddział Kola	członków	obejmuje województwa
Białystok Kraków	Grodno Biada Krańków N.-Sącz Tarnów	28 12 108 20 40	białostockie krakowskie
Kielce Katowice	Kielce Katowice Rybnik	42 12 6	kieleckie śląskie
Lwów	Lwów Borysław Przemysł Stanisławów	164 19 27 28	lwowskie i stanisławowskie
Lublin	Lublin Chełm Lub.	90 13	lubelskie
Łódź	Łódź Piotrków Tryb.	90 8	łódzkie
Poznań Sosnowiec	Poznań Bezdin Sosnowiec	33 12 29	poznańskie kieleckie
Tarnopol	Dąbrowa-Górnica Częstochowa Tarnopol Brzeżany	15 19 14 4	tarnopolskie
Toruń Warszawa stoł. i woj. Wilno	Bydgoszcz Warszawa Wilno (Komenda Kola)	16 251 406	pomorskie warszawskie i Warszawę wileńskie-nowogródz

KOŁO PIŁK. 2 P. P. LEG. POL.

w Okręgu Zw. Leg	Oddział Kota	członków	objętnie województwa
Poznań-Torun	Poznań	88	poznańskie, pomorskie, część warszawskiego
Łódź	Łódź	28	łódzkie
Kielce	Sandomiera	107	część kieleckiego
Sasnoviec-Katowice	Chorzów	85	kieleckie-śląskie
Kraków	Kraków	481	krakowskie
Warszawa stol. i woj.	Warszawa	321	Warszawę, warszawskie-lubelskie
Lublin	Lublin	63	lubelskie-wołyńskie
Lublin-Bówne	Przemysł	97	część lwowskiego
Lwów	Grodno	88	białostockie wileńskie nowogrodzkie
Białystok			
Wilno			
Lublin-Brześć	Brześć	47	część lubelskiego poleskie
Lwów-Tarnopol	Lwów	289	lwowskie tarnopolskie
Lwów	Stanisławów	89	stanisławowskie

UWAGA: Nowa organizacja według komunikatu Kola Nr 1/38.

KOŁO PULK. 3 P. P. LEG. POL.

w Okręgu Zw. Leg.	Oddział Koła	obejmuje województwo	Pododdział
Warszawa stol. i woj. Kielce Białystok	Warszawa	Warszawę, warszawskie, część białostockiego, część kieleckiego i lubelskiego	Stoleczny Grodzki Rembertów Dęblin Łomża Płock Radom Modlin
Lublin-Równe	Lublin	lubelskie-wotyńskie	Lublin Chełm Łuck Zamość Kowel Równe
Białystok-Wilno	Wilno	białostockie wileńskie nowogródzkie	Wilno Grodno Białystok Giełbokie
Łódź Sosnowiec Warszawa	Łódź	łódzkie-kieleckie część warszawskiego	Łódź Piotrków Częstochowa Łowicz Sieradz
Kraków Sosnowiec Kielce Katowice	Kraków	krakowskie-kieleckie śląskie	Kraków Chrzanów Wadowice Zakopane Cieszyn

w Okręgu Zw. Łęg	Oddział Kola	obejmuje województwo	Pododdział
Lwów Tarnopol	Lwów	lwowskie-tarnopolskie stanisławowskie	Lwów Kokomyja Stryj Tarnopol Stanisławów Czortków Zaklęw Brody
Poznań	Poznań	poznańskie	Poznań Gniezno Ostów Kalisz
Toruń	Toruń	pomorskie	Toruń Grudziądz Bydgoszcz Gdynia Włocławek
Brześć Lublin Witno	Brześć	poleckie część lubelskiego nowogrodzkie wileńskie	Brześć Siedlce Baranówkę Pińsk

w Okręgu Zw. Leg.	Oddział Koła	obejmuje województwo	Pododdział
Lwów-Kielce	Jarosław	lwowskie-kielckie	Jarosław Krosno Drohobycz Przemysł Rzeszów Kielce Ostrówiec Kiel.

UWAGA: Organizacja według Komunikatu Koła Nr 1/37.

KOŁO PULK. 4 P. P. LEG. POL.

w Okręgu Zw. Leg.	Oddział Koła	obejmuje województwo	Pododdział
Warszawa stol. i woj.	Warszawa	warszawskie i Warszawę	
Lwów-Tarnopol	Lwów	lwowskie-stanisławo- wskie-tarnopolskie kielckie	Radom Gdynia
Kielce	Kielce	pomorskie	
Toruń	Toruń	poznańskie	
Poznań	Poznań	łódzkie	
Łódź	Łódź	śląskie i część kielckiego	
Katowice	Chorzów	krakowskie	
Sosnowiec	Kraków	lubelskie-wołyńskie	
Krańów	Lublin	białostockie	
Lublin-Równe	Grodno	wileńskie-nowo- gródzkie	
Białystok	Wilno (w organ.)	poleskie	
Wilno			
Brześć	Brześć		

UWAGA: Organizacja w/g komunikatu Koła Nr 2/37.

KOŁO PUŁK 5 P. P. LEG. POL.

w Okręgu Zw. Leg	Oddział Kola	obejmuje województwo	Pododdział
<p>Warszawa stol. i woj. Kraków Katowice Kielce</p>	<p>Warszawa Kraków</p>	<p>warszawskie i warszawę krakowskie-sląskie kiełckie</p>	<p>Katowice Biała-Bielsko Wadowice Nowy-Sącz Cieszyn Chrzanów Tarnów Zakopane Żywiec Kępy Kielce Przemysł Słubin</p>
<p>Lwów Lublin Wilno Łódź Poznań Kielce Toruń</p>	<p>Lwów Lublin Wilno Łódź Poznań Radom Toruń</p>	<p>lwowskie lubelskie wileńskie nowogródz. łódzkie pozańskie kiełckie pomorskie</p>	<p>Włocławek Bydgoszcz Gdynia Brodnica n/Drwęca Grudziądz Starogard</p>
<p>Białystok Brześć Równe Katowice Łódź</p>	<p>Grudziądz Brześć*) Równe*) Katowice*) Łódź*) Piotrków*)</p>	<p>białostockie poleckie warszawskie łódzkie</p>	

TWA GA: Organizacja według województw Kola Nr 044/57.
*) w stadium organizacji.

KOŁO PUŁK. 6 P. P. LEG. POL.

W Okręgu Z W Leg	Oddział Koła	członków	obejmuje województwo	Pododdział	osobników
Warszawa stol. woj.	Warszawa	389	Warszawę warszawskie białostockie poleskie	Brześć	25
Lwów Tarnopol	Lwów	478	lwowskie stani lawowskie tarnopolskie		
Kraków-Kielce Katowice	Kraków	232	krakowskie kieleckie śląskie		
Lublin-Równe	Lublin	143	lubelskie wołyńskie		
Poznań Toruń	Poznań	61	poznańskie pomorskie	Chelmno	34
Wilno	Wilno	422	wileńskie nowogródzkie		
Łódź	Łódź	143	łódzkie		

UWAGA: Organizacja wg Komunikatu Koła Nr 14 i 15/37.

KOŁO PUŁK. VI BAONU I BR. LEG. POL.

w Okręgu Zw. Leg.	Oddział Koła	członków	obojętnie województwo	Pododdział	członków
Toruń	Gdynia	18	pomorskie		
Kraków	Kraków	63	krakowskie		
Lublin	Lublin	51	lubelskie		
Lwów	Lwów	54	lwowskie stańsławowskie tarnopolskie		
Łódź	Łódź	25	łódzkie		
Kielce	Pionki	19	kieleckie		
Warszawa stoł. i woj.	Warszawa	210	Warszawę i warszawskie		
Równe			wołyńskie	Równe	14
Wilno			wileńskie	Wilno	18

KOŁO PUŁK. I P. UŁ. LEG. POL.

w Okręgu Zw. Leg	Oddział Koła	członków	obejmuje województwo
Brześć	Brześć	23	poleskie
Toruń	Grudziądz	39	pomorskie
Kielce Sosnowiec	Kielce	74	kieleckie
Kraków Katowice	Kraków	37	krakowskie bez pow. N.-Targ i N.-Sącz
Lublin	Lublin	70	lubelskie
Lwów Tarnopol	Lwów	91	lwowskie stanisławowskie tarnopolskie
Łódź	Łódź	27	łódzkie
Wilno	Nowogródek	17	nowogródzkie
Kraków	Nowy-Targ	10	część krakowskiego
Poznań	Poznań	29	poznańskie
Warszawa stoł. i woj.	Warszawa	287	warszawskie i Warszawę
Wilno	Wilno	19	wileńskie
Białystok	Białystok*)	32	białostockie
Równe	Łuck*)	39	wołyńskie

UWAGA: Organizacja w/g Beliniak i Szwoleżer Nr 1/37.

*) w stadium organizacji.

KOŁO PUŁK 2 P. UL. LEG. POL

w Okręgu Zw. Leg	Oddział Kola	obejmujące województwo
<p>Warszawa Łódź Bielsko Lublin Wilno Brześć</p>	<p>Warszawa</p>	<p>warszawskie i Warszawa łódzkie bielsko lubelskie wileńskie nowogródzkie poleskie</p>
<p>Kraków Kielce Katowice</p>	<p>Kraków</p>	<p>krakowskie kieleckie śląskie</p>
<p>Łwów Tarnopol Równe</p>	<p>Łwów</p>	<p>lwowskie tarnopolskie wołyńskie</p>
<p>Poznań</p>	<p>Poznań</p>	<p>poznańskie</p>
<p>Toruń</p>	<p>Starogard</p>	<p>pomorskie i wojew. m. Gdańsk</p>

UWAGA: Organizacja w/g Rozkazu Kola Nr 2/3B.

KOŁO PUŁEK. I P. ART. LEG. POL.

w Okręgu Zw. Leg	Oddział Koła	obejmujące województwo	Pododdział
Brześć	Brześć	poleskie	
Kraków Katowice	Kraków	krakowskie śląskie	Katowice
Lublin Równe	Lublin	lubelskie wołyńskie	Włodzimierz Wol.
Lwów	Lwów	lwowskie stanisławowskie tarnopolskie	
Łódź	Łódź	łódzkie	
Kielce Lwów	Przeemyśl	część lwowskiego kieleckiego	Kielce
Poznań	Poznań	poznańskie	
Toruń	Toruń	pomorskie	
Warszawa stol. i wuj.	Warszawa	Warszawę i warszawskie	
Wilno	Wilno	wileńskie-niwno- grodzkie	

KOŁO PUŁK. FORMACYJ POZAPUŁKOWYCH LEG. POL.

w Okregu Zw. Leg.	Oddział Koła	członków	obejmuje województwo
Łódź	Łódź	51	łódzkie
Lwów	Lwów	139	lwowskie stanisławowski tarnopolskie
Tarnopol			
Warszawa Toruń	Warszawa	237	warszawskie i część pomorskiego
Kraków Katowice	Kraków	113	krakowskie śląskie
Lorun	Gdynia-Gdańsk		pomorskie
Brześć	Brześć ^{*)}	27	polskie
Białystok	Białystok ^{*)}		wielkopolskie białostockie nowogrodzkie
Wilno	Wilno ^{*)}		lubelskie
Białystok			
Lublin	Lublin ^{*)}		kieleckie
Kielce	Kielce ^{*)}		poznaniańskie
Poznań	Poznań ^{*)}		

UWAGA: Organizacja w/g Komunikatu Koła Nr 1/38.
*) w stadium organizacji.

Świetlice

w Okręgu znajduje się	Świetlic
Białystok	
Brześć	
Kraków	19
Kielce	4
Katowice	6
Lwów	17
Lublin	3
Łódź	3
Poznań	2
Równe	
Sosnowiec	5
Tarnopol	
Toruń	2
Warszawa Stoł.	1
Warszawa Wojew.	9
Wilno	3

S z t a n d a r y .

Następujące Okręgi i Oddziały posiadają sztandary:

Okręgi:

Białystok
 Łódź
 Warszawa stoł.
 Wilno

Oddziały:

Biała-Bielsko
 Bochnia
 Brzeszcze
 Brześć
 Brzozów
 Chełm-Lub.
 Chrzanów
 Czeladź
 Częstochowa
 Dębica
 Gorlice
 Grodno
 Hajnówka
 Horochów
 Jaworzno
 Jordanów
 Kalisz
 Kęty
 Kielce
 Kraków
 Krasnystaw
 Krosno
 Lubartów
 Lublin
 Lwów
 Łódź
 Mińsk-Mazow.
 Nowy-Sącz
 Oświęcim

Pabianice
 Piotrków
 Płock
 Poznań
 Przemyśl
 Rabka
 Radom
 Radomsk
 Rybnik
 Sanok
 Sarny
 Siedlce
 Sieradz
 Siersza
 Skierniewice
 Sosnowiec
 Szczakowa
 Tarnopol
 Tarnów
 Tomaszów-Lub.
 Tomaszów-Mazow.
 Toruń
 Wadowice
 Wieliczka
 Zakopane
 Zamość
 Zdołbunów
 Żywiec

Wojewódzka Biblioteka
Publiczna w Opolu

CM 314459

000-314459-00-0

Druk. „Nowoświecka”

W A R S Z A W A

Nowy Świat 57.

T E L E F O N

2.72-16.

